

Voimavara vai uhka?

Yleisön ja asiantuntijan kohtaaminen yleisökaivauksella

Helsingin yliopisto
Filosofian, historian, kulttuurin ja
taiteiden tutkimuksen laitos
Arkeologian oppiaine
Pro gradu -tutkielma
Jenni Siltainsuu
23.1.2012

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1 Arkeologinen yleisökaivaus ilmiönä ja tutkimuksen tausta	4
1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajaus.....	5
2. Julkinen arkeologia.....	7
2.1 Julkisen arkeologian tutkimus ulkomailla	10
2.2. Julkisen arkeologian tutkimus Suomessa	13
2.2.1 Arkeologian popularisointi Suomessa	13
2.2.2 Yleisöarkeologia Suomessa	17
3. Kulttuuriperintö ja oppiminen	20
3.1 Konstrukttiivinen oppimiskäsitys ja tutkiva oppiminen.....	20
3.2. Oppimisympäristöajattelu.....	23
3.2.1 Formaali, non-formaali ja informaali oppimisympäristö	26
3.2.2 Asiantuntijat oppimisympäristöissä	27
3.3 Kulttuuriperintö oppimisympäristönä	28
3.3.1 Kulttuuriperintö ja kulttuuriperintökasvatus	28
3.3.2 Museopedagogiikka ja yleisöarkeologia.....	30
4. Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivauskurssit.....	32
4.1. Kyselylomakkeet ja vastaajat	33
4.1.1. Vuoden 2008 kyselylomake ja vastaajat.....	33
4.1.2. Vuoden 2009 kyselylomake ja vastaajat	34
4.3 Kesän 2008 yleisökaivajien kokemus kurssista.....	36
4.4. Kesän 2009 yleisökaivajien kokemus kurssista.....	39
4.4.1. Peruskurssilaisten kaivauskurssikokemus	39
4.4.2. Jatkokurssilaisten kaivauskurssikokemus.....	40
4.4.3. Molemmille vastaajaryhmille suunnatut avoimet kysymykset	42
4.5. Yhteenveto yleisön näkökulmasta	44
5. Yleisökaivaukset ammattilaisten näkökulmasta	46
5.1 Kyselylomake ja vastaajat	46
5.2. Yleisökaivaus ja arkeologit	50
5.3. Arkeologian popularisointi ja arkeologit.....	59
5.4 Yhteenveto ammattilaisten näkökulmasta	65

6. Tutkimuksen tulokset	70
6.1. Asiantuntijan ja oppijan kohtaaminen	70
6.2. Arkeologinen kaivaus kulttuuriperinnön oppimisympäristönä.....	73
7. Arkeologikeskeisyydestä kohti yleisökeskeisyyttä	76
Lähteet	79
LIITTEET	90

1. Johdanto

1.1 Arkeologinen yleisökaivaus ilmiönä ja tutkimuksen tausta

Arkeologiset yleisökaivaukset ovat poikkeuksellinen ilmiö. Tieteellisille kaivauksille otetaan mukaan tavallisia kansalaisia. Kaivauksilla ovat läsnä henkilökunta ja yleisö sekä monesti yleisökaivaukset saavat laajempaakin näkyvyyttä median ansiosta. Yleisökaivaukset ovat yleensä tutkimuskaivaukset, jolloin kohteeseen ei kohdistu rakennuspaineita. Yleisökaivausten rahoituspohja on usein erilainen kuin esimerkiksi pelastuskaivauksien, jotka rahoitetaan esimerkiksi rakennuttajan toimesta. Valtio ja kunnat tukevat yleisökaivauksia, koska panostus kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja kulttuuriperintökasvatukseen nähdään tärkeäksi. Suomessa on 1990-luvun alusta lähtien (Leskinen & Pesonen 2008: 33–34) järjestetty yleisökaivauksia, joilla on mahdollista osallistua mukaan tutkimustoimintaan.

Itse tutustuin yleisökaivauksiin ensimmäisen kerran tehdessäni museologian opintoihini kuuluvaa harjoittelua Espoon kaupunginmuseolle. Osa harjoittelusta tapahtui Mankbyn keskiaikaisen kylätontin kaivauksilla. Kaivaukset olivat yleisökaivaukset ja harjoittelun puitteissa kiinnostuin yleisökaivauksesta ilmiönä. Yleisön vahva kiinnostus kaivauksiin ja vastaavasti taas arkeologien yleisökaivauksissa kokemat ongelmat tuntuivat mielenkiintoisilta. Yleisökaivauksien tutkimuksessa huomasin ensimmäisen kerran pystyväni yhdistämään sekä pääaineestani että sivuaineistani saamiani valmiuksia. Tutkintooni kuuluvat sivuaineina museologia ja yleinen kasvatustiede. Tämän takia otteeni aiheeseen on museopedagoginen ja näenkin yleisökaivauksen vahvasti kulttuuriperintöpedagogisena tapahtumana. Mielestäni kasvatustieteellä on paljon annettavaa arkeologialle, koska kasvatustieteestä voimme saada apua tieteellistä tietoa välittäessä tapahtuvien oppimisen ilmiöiden käsitteellistämiseen.

Kulttuuriperintöpedagogiikka myös on osa työtäni, sillä olen pitkään työskennellyt museo-oppaana Espoon kaupunginmuseossa. Työssäni museo-oppaana olen usein

huomannut, että Espoon historia on pääkaupunkiseutulaisille vaikeasti käsitettävä asia. Espoo nähdään Helsingin kehyskuntana ja suurin osa väestöstä on alueelle muualta muuttaneita. Alueen lapsetkin ovat suurimmaksi osaksi ensimmäisen tai korkeintaan toisen polven espoolaisia. Espoon pitkä ja vaiherikas historia on helppo osoittaa sellaisilla paikoilla, joissa asutusvaiheet ovat kerrostuneet ja limittyvät toisiinsa. Mankby, yhdessä Espoon kartanon ja läheisyydessä sijaitsevan Kauklahten asuinalueen kanssa, on hyvä esimerkki historian kerrostuneisuudesta. Mankbyn valinta tapaustutkimuksen kohteeksi tuntui luontevalta, koska Espoon kaupunginmuseo on käyttänyt kohdetta tutkimustiedon välittämiseen sekä paikallishistorian kulttuuriperintökasvatukseen.

1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajaus

Tässä pro gradu -työssä tutkin tapaustutkimuksen keinoin yhtä yleisökaivausta Espoon Mankbyssä (2008–2009) sekä kyselytutkimuksen avulla Suomen arkeologikunnan suhdetta yleisökaivauksiin. Tarkastelen yleisökaivauksia yleisökaivajan ja alan ammattilaisen, arkeologin näkökulmasta. Tässä työssä kysyn, minkälainen yleisökaivaus on kokemuksena yleisökaivajalle? Muuttaako yleisökaivaus yleisön käsitystä arkeologiasta ja paikallishistoriasta? Miten arkeologit kokevat yleisön osallistumisen tieteelliseen tutkimustyöhön? Voiko arkeologinen kaivaus toimia oppimisympäristönä?

Tutkimuskohteekseni olen valinnut Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivaukset. Kylätontilla on järjestetty yleisökaivauksia kesinä 2008-2011. Kaksi ensimmäistä vuotta kurssija järjesti Espoon kaupunginmuseo, ja vuonna 2010 järjestäjätahoksi vaihtui Hangö sommaruni. Rajaani työni koskemaan vuosien 2008 ja 2009 yleisökaivauksia. Näiltä vuosilta on kerätty kattavasti asiakaspalautetta, ja ne ovat olleet saman tahon, Espoon kaupunginmuseon, järjestämiä kurssija. Hangö sommarunin kurssit ovat tavoittaneet pienemmän yleisön ja kuuluvat toisenlaiseen kasvatustieteelliseen tarkastelukenttään vapaan sivistystyön kurssina.

Yleisökaivajia koskevana aineistona käytän Espoon kaupunginmuseon vuoden 2008 ja 2009 kesällä keräämää kyselyaineistoa Mankbyn keskiaikaisen kylätontin

yleisökaivauskurssilta. Vuoden 2009 palautekyselyn koostin osana arkeologian harjoitteluani, jonka suoritin Espoon kaupunginmuseossa kesällä 2009. Tehtäviini kuului kyselyn koostamisen lisäksi palautteen kokoaminen ja luovuttaminen museolle. Vuoden 2008 aineisto ei ole itse keräämäni, mutta kopiot aineistosta ovat hallussani. Analysoin molempia aineistoja laadullisen tutkimuksen menetelmin.

Arkeologien kokemuksen tutkiminen on eettiseltä kannalta ongelmallista. Arkeologeja on Suomen mittakaavassa sen verran vähän, että Mankbyn henkilökuntaa on lähes mahdoton käsitellä anonymisti. Tutkimuksen kohteena henkilökunta olisi helposti tunnistettavissa ja vastaukset yksilöitävissä tiettyyn henkilöön. Arkeologien äänen kuuluville saaminen on kuitenkin mielestäni tärkeitä. Välttääkseni aineiston eettisiä ongelmia keräsin kyselyaineiston Helsingin yliopiston e-lomake -ohjelmaa käyttäen joulukuussa 2010. Lähetin lomakkeen linkkiä sähköpostilla eri sähköpostilistojen kautta. Kyselyyn saivat vastata kaikki arkeologit katsomatta koulutustaustaan ja osallistumiseen yleisökaivauksille. Säilyttääkseni vastaajien anonymiuden jätin vastaajien taustatiedoista ikää ja sukupuolta käsittelevän kysymyksen pois. Näin halusin varmistaa, että kyselyn vastaajat voivat todella sanoa mielipiteensä ilman pelkoa tunnistettavuudesta. Aineiston analysoin laadullisen tutkimuksen menetelmin.

Arkeologisella yleisökaivauksella tarkoitan kaivausta, johon yleisö pääsee osallistumaan tutkimustyöhön. Osallistujia ei ole rajattu johonkin tiettyyn harrasteryhmään ja yleisölle ei makseta työstänsä palkkaa. He ovat vapaaehtoistyövoimaa. Tämä määritelmä rajaa ulkopuolelle arkeologian harrastajayhdistysten järjestämät kaivaukset, jotka on rajattu vain yhdistysten jäsenille. Lisäksi se rajaa ulkopuolelensa kaivaukset, joissa kaivajat ovat työllistymisvarojen turvin palkattuja. Haluan työssäni keskittyä nimenomaan arkeologian tutkimustiedon välittämiseen tavalliselle yleisölle. Ilmiönä yleisökaivaukset ovat osa arkeologian kommunikointia yhteiskunnan kanssa, mutta niiden vaikutusta on aiemmin käsitelty vain vähän. Ilmiötä olisi tärkeitä tarkastella monelta eri puolelta, jotta saataisiin sen vaikutuksesta enemmän tietoa.

2. Julkinen arkeologia

Yleisön kasvava kiinnostus arkeologiaa ja arkeologista tutkimusta kohtaan on muualla maailmassa yleistä. Arkeologian, kulttuuriperinnön ja yleisön suhde on noussut yhdeksi tärkeäksi tutkimusaiheeksi. Tätä erilaisten tutkimusaiheiden kokonaisuutta nimitetään termillä *public archaeology* (julkinen arkeologia). Termi on tullut käyttöön 1960- ja 1970- lukujen taitteessa Yhdysvalloissa. Julkisella arkeologialla tarkoitettiin aluksi kulttuuriperintöhallintoa, mutta myös vapaaehtoisuutta, arkeologian popularisointia ja kasvatuksellista arkeologiaa. Nykyään termiä käytetään yleisnimitykseksi kaikelle arkeologian parissa tapahtuvalle yleisötyölle. Yleisötyö tuli ajankohtaiseksi, kun arkeologit Yhdysvalloissa joutuivat huomaamaan, että ilman yleisön apua he eivät selviä kulttuuriperinnön hoidosta. Yleisön suhtautuminen arkeologiaan oli positiivista, mutta pelkän lain olemassaolo ei riittänyt suojelemaan muinaisjäännöksiä. (Merriman 2004: 3)

Arkeologiakeskusten perustaminen ja erilaiset yhteistyön muodot koulujärjestelmän sekä yhdistysten ja yhteisöjen kanssa, ovat olleet 1980-luvulta eteenpäin koko ajan lisääntymään päin. Yhtenä yleisötyön osa-alueena Yhdysvalloissa ovat olleet myös yleisökaivaukset. Yhteistyö kasvatusalan ammattilaisten kanssa on muodostunut tärkeäksi julkisen arkeologian osa-alueeksi. Koulutus on kuitenkin edelleen vähäistä, mutta jo ainakin yhdessä yliopistossa voi erikoistumisvaihtoehdoksi valita *Public archaeology*n. (Smardz Frost 2004: 60–68.)

Nick Merriman määrittelee termin *public archaeology* pitävän sisällään sekä julkisen näkökulman, jota edustaa valtio että yleisön näkökulman. Julkinen näkökulma pitää sisällään valtion laitokset. Yleisö taas ei ole mikään yhtenäinen ryhmä, vaan useimmiten tutkimuksessa ainoa yleisöä yhdistävä tekijä on se, että yleisö ei harjoita ammattimaista arkeologiaa. Tämä yleisö kuitenkin kuluttaa kulttuuria, ja yleisö muodostaa yleisen mielipiteen. (Merriman 2004: 1–2.)

Myös Ruotsissa on herätty julkisen arkeologian tutkimusalueeseen. Ruotsin tutkimukselle on toiminut esikuvana englanninkielisen maailman *public archaeology* ja termin ruotsinkielinen vastine on *publik arkeologi*. Englanniksi sana *public*

tarkoittaa kuitenkin osittain eri asiaa ja on laajempi merkitykseltään, kuin ruotsin *publik*. Käsitettä on kuitenkin todettu voitavan käyttää yhtä laajassa mielessä kuin englanninkielistä vastinettaan tarkoittamaan kaikkea yleisön kanssa tapahtuvaa toimintaa. (Svanberg & Wahlgren 2007: 11.)

Publik arkeologi voi siis tarkoittaa useaa eri asiaa. Laajasti määriteltynä se tarkoittaa kaikkea yleisön kanssa tapahtuvaa kommunikointia. Hiukan suppeammin määriteltynä se voidaan nähdä erityisesti laajojen yleisöjen tavoittamiseen tähtäävänä toimintana. Tällöin kuitenkin ei ole olemassa ajatusta siitä, kuinka yleisö käytännössä tulisi kohdata. Suppeimman määritelmän mukaan *publik arkeologi* tarkoittaa arkeologiaa, joka nimenomaan keskittyy yleisön kanssa tapahtuvaan kommunikaatioon. Tällaisen arkeologian yleisö ei ole passiivinen vastaanottaja, vaan aktiivinen osallistuja. Tästä näkökulmasta yleisön kohtaamisessa ei ole kyse akateemisen tutkimuksen lopputuloksen välittämisestä yleisölle, vaan tärkeäksi tekijäksi nousee tutkimusprosessiin osallistuminen. (Svanberg & Wahlgren 2007: 11–12.)

Ruotsissa Fredrik Svanberg ja Katty H. Wahlgren (2007) ovat päätyneet käyttämään suppeampaa määritelmää. Svanberg ja Wahlgren näkevät *Publik arkeologin* tärkeiksi tutkimuskohteiksi sen, miten yhteistoiminta yleisön kanssa vaikuttaa arkeologiaan ja miten arkeologia toimii yhteiskunnassa. Heidän mielestään arkeologian toimiminen yleisön kanssa ei ole jotakin, jota voidaan tehdä toisella kädellä, vaan arkeologian on tärkeätä olla kiinteä osa yhteiskuntaa ja sen toimintaa. Svanberg ja Wahlgren näkevät arkeologialla suhteessa yhteiskuntaan olevan kaksi tärkeätä toimintaperiaatetta. Ensimmäiseksi yleisön on tärkeää osallistua arkeologian tiedon konstruoimiseen ja toiseksi kommunikaatio yleisön kanssa tulee olla monensuuntaista. Kommunikaation tulee tapahtua siis myös yleisön suunnasta arkeologien suuntaan. Svanbergin ja Wahlgrenin esittämä kommunikaatiomalli poikkeaa perinteisestä klassisesta mallista. Aiemmin arkeologit ovat tehneet tieteellistä tutkimusta, joka on julkaistu tieteellisesti ja vasta sitten tulokset on popularisoitu yleisölle yhdensuuntaisen kommunikaation kautta. Tämän kommunikaation on todettu toimivan vain osittain. (Svanberg & Wahlgren 2007: 13–15, 17.)

Suomessa on tähän asti enimmäkseen käytetty yleisön kanssa tapahtuvasta kommunikaatiosta arkeologian popularisointi-käsitettä. Käsite on toiminut edellä kuvaamassani klassisessa mielessä eli arkeologit ovat ensin tutkineet ja sitten päättäneet, mitä arkeologien mielestä yleisön kuuluisi tieteen tuloksista tietää. Svanbergin ja Wahlgrenin ehdottama kommunikaatiomalli tarkoittaisi ajatusmallin ja käsitteistön muuttamista. Tässä työssä käytän rinnakkain vanhaa arkeologian popularisoinnin käsitettä sekä uusia julkisen arkeologian ja yleisöarkeologian käsitteitä. Tämä siksi, että uudet käsitteet eivät ole vielä yleisesti käytössä ja esimerkiksi arkeologian ammattilaisten kyselyssä luontevampaa on käyttää niitä käsitteitä, jotka ovat kaikille tuttuja.

Uusien käsitteiden käyttö suomenkielessä voi mielestäni tapahtua sekä englannin- että ruotsinkielisten esikuvien kautta. Suomenkielisessä tutkimuksessa yläkäsitteeksi voitaisiin ottaa *public archaeology* esikuvan mukaan julkinen arkeologia. Tällä voidaan kuvata kaikkea yleisön ja yhteiskunnan kanssa tapahtuvaa kommunikaatiota. Myös sitä kommunikaatiota, jolle ei välttämättä ole suoranaisesti asetettu tavoitteita. Yleisöarkeologialla voidaan taas Ruotsin mallin mukaan tarkoittaa arkeologian yhteiskunnallisesta roolista kiinnostunutta ja yleisön kanssa monensuuntaiseen kommunikaation pyrkivää arkeologiaa.

Käsitettä yleisöarkeologia on aiemmin käyttänyt pro gradu -työssään Tiia Salo. Salon määritelmässä yleisöarkeologia on sisällöltään sama kuin *public archaeology*, mutta sisältää kuitenkin yleisön kanssa tapahtuvan monensuuntaisen kommunikaation. (Salo 2008: 12.) Näen kuitenkin selkeämmäksi jakaa edellä kuvatulla tavalla käsitteet julkiseen arkeologiaan ja yleisöarkeologiaan, joka on osa julkisen arkeologian tutkimusta. Kaikki arkeologian yhteiskunnan kanssa käymä kommunikaatio ei kuitenkaan tällä hetkellä tai tulevaisuudessa välttämättä ole monensuuntaista.

Seuraavassa kahdessa alaluvussa luon yleiskatsauksen siihen, mitä julkisen arkeologian tutkimus pitää sisällään ulkomailla ja Suomessa. Suomea koskevan alaluvun olen jakanut niinikään alalukuihin, koska yleisökaivauksista tehdyllä tutkimuksella näen olevan erityistä merkitystä tämän tutkimuksen kannalta.

2.1 Julkisen arkeologian tutkimus ulkomailla

Julkisen arkeologian tutkimus jakautuu usealle osa-alueelle, joiden yhteisnimityksenä on se, että ne liittyvät arkeologian ja yleisön kanssakäymiseen. Käsittelen seuraavassa aiheesta ulkomailla tehtyjä tutkimuksia, jotka kuvaavat aiheen laajuutta ja monitahoisuutta.

Yksi ensimmäisiä yleisesityksiä aiheesta on John H. Jamesonin toimittama *Presenting archaeology to the public* (1997). Julkaisussa todetaan, että 80- ja 90-luvuilla lisääntyneen yleisön kiinnostuksen takia on tehty useita yleisöä koskevia projekteja eri puolilla maailmaa. Näistä projekteista on kuitenkin tehty hyvin vähän julkaisuja ja Jamesonin toimittaman laitoksen tarkoituksena on täyttää tätä puutetta. Julkaisussa on muutama artikkeli koskien yleisön kanssa toimimista yleisesti ja osa artikkeleista taas koskee hyvin onnistuneita projekteja. Julkaisussa käytetään kuitenkin termiä *public interpretation*, mutta se on sisällöltään samanlainen kuin *public archaeologykin*. (Jameson 1997.)

Toinen hiukan uudempi yleisesitys on *Public archaeology* (2004), joka sisältää useita artikkeleita, jotka käsittelevät julkista arkeologiaa sen eri näkökulmista käsin. Teoksen artikkelit kattavat niin kasvatuksellista arkeologiaa (Smardz Frost 2004) kuin mediatutkimusta (Ascherson 2004; McDavid 2004) sekä arkeologian yhteiskunnallista ja eettistä näkökulmaa (Thomas 2004; Funari 2004; Mapunda & Lane 2004; Pearson & Ramilisonina 2004). Teos antaa yleiskuvaa siitä, mitä julkinen arkeologia voi pitää sisällään. (Merriman 2004.)

Uusimpana julkaisuna hiukan yksityiskohtaisempaan arkeologian yleisötyön pohdintaan menee Ruotsin Historiska museetin Publik arkeologi -projektiin liittyvä samanniminen julkaisu. Tässä julkaisussa määritellään paljon tarkemmin, mitä uusi termi pitää sisällään. Fredrik Svanbergin ja Katty H. Wahlgrenin ajatuksia yleisöarkeologiasta olen esitellyt jo edellä. Pohdinnan lisäksi julkaisu sisältää käytännön vinkkejä ja ohjeita yleisötyö -projektin hoitamiseen. (Svanberg & Wahlgren 2007.)

Julkinen arkeologia ja arkeologian kommunikointi yhteiskunnan kanssa pitää sisällään monta hedelmällistä tutkimusaluetta. Näitä tutkimusalueita ovat esimerkiksi kasvatuksellinen arkeologia, erilaiset kävijä- ja asennetutkimukset, median ja arkeologian kommunikaation tutkimus, turismin ja matkailun tutkimus, arkeologian yhteiskunnallisen aseman tutkimus, rekonstruktioiden tutkimus, ja onpa arkeologian suhdetta yhteiskuntaan tutkittu myös populaarikulttuurin näkökulmasta.

Arkeologian kasvatuksellinen rooli on saanut kohtuullisen paljon huomiota tutkimuksessa. Yksi ensimmäisiä arkeologian roolia opetuksessa problematisoineita julkaisuja on ollut Peter G. Stonen ja Robert MacKenzien *The Excluded Past: Archaeology in Education*. Julkaisun tavoitteena on ollut pohtia kenen historiaa kouluissa lapsille opetetaan, ja mitä opetuksessa mahdollisesti jätetään pois. Julkaisussa pohditaan erityisesti alkuperäiskansojen tilannetta ja monikulttuurisen yhteiskunnan vähemmistöjen asemaa suhteessa historian opetukseen. (Stone & MacKenzie 1990.)

Karolyn Smardz ja Shelley Smith ovat toimittaneet teoksen *The Archaeology Education Handbook, Sharing the Past with Kids* (2000) arkeologiakasvatuksesta. Teoksen mukaan arkeologia on suuressa määrin julkisin varoin rahoitettua toimintaa, jolloin arkeologeilla on myös vastuu välittää tietoa kulttuuriperinnöstä rahoittajillensa. Ihanneiksi opetukselle määritellään lapset päiväkotikäisistä aina korkeakouluikää edeltäviin vuosiluokkiin. Arkeologien ja opettajien välillä vallitsee kuitenkin tietokatkos ja teoksen tavoitteena on kuoroa umpeen tätä vallitsevaa tilannetta, koska arkeologia tarvitsee opettajia välittääkseen kulttuuriperintöä. Julkaisu antaa käytännöllistä tietoa siitä miten arkeologia voidaan integroida osaksi opetusta, ja miten opettajat saadaan kiinnostumaan arkeologiasta. (Smardz & Smith 2000.)

Yleisön kohtaamisen kannalta keskeisessä asemassa on yleisön tunteminen. Tutkimuksia yleisön näkemyksistä on tehty useita. Osa tutkimuksista sijoittuu museo maailmaan. Niistä lähelle arkeologiaa sijoittuu Nick Merrimanin *Beyond the Glass Case, the Past, the Heritage and the Public* (1991). Merriman teetti Iso-Britanniassa kyselytutkimuksen 1500 aikuiselle eri puolilla maata. Tavoitteet kyselylle kumpusivat museomaailmasta, mutta kyselyssä kysyttiin lisäksi vastaajien asennetta

yleisesti ottaen menneisyyteen ja kulttuuriperintökohteisiin myös museoiden ulkopuolella. Tutkimuksen keskeisenä lopputuloksena voitiin todeta, että lähes kaikki vastaajat kokivat menneisyyden tuntemisella olevan ainakin jotakin arvoa. Erot olivat kuitenkin merkittäviä eri sosioekonomisesta asemasta tulevien välillä. Menneisyys koettiin tärkeäksi erilaisilla tasoilla riippuen henkilön koulutuksesta ja taloudellisesta tilanteesta. Vähemmän koulutetut vastaajat näkivät menneisyyden tärkeäksi henkilökohtaisella tasolla. Korkeasti koulutetut taas kokivat menneisyyden tärkeäksi myös laajemman yhteisön ja valtion tasolla henkilökohtaisen tason lisäksi. (Merriman 1991.)

Yhdysvalloissa Society for American Archaeology on teettänyt tutkimuksen yleisön käsityksistä arkeologiasta. Keskeiseksi lähtökohdaksi tutkimukseen on otettu tavoite selvittää kuinka hyvin amerikkalaiset tuntevat arkeologiaa. Tutkimuksen tulosten mukaan amerikkalaiset arvostavat menneisyyttä ja ovat tietoisia arkeologiasta. Tulokset vaihtelevat jonkin verran vastaajien sosioekonomisen aseman mukaan. Kuitenkin puhuttaessa muinaisjäännösten suojelusta asenteet viilenevät, jos mahdollinen kohde löytyisi omalta maalta tai julkiselta maalta. (Ramos & Duganne 2000.)

Arkeologia joutuu jatkuvasti tekemisiin erilaisten median muotojen kanssa. Suhde ei ole aina ihan mutkaton. Media voidaan ymmärtää laajasti ja ottaa siihen mukaan myös uudempia median muotoja, kuten internet ja sen mukanaan tuoma sosiaalinen media. Arkeologian roolia suhteessa mediaan on käsitelty julkaisussa *Archaeology and the Media* (Clack & Brittain 2007.). Julkaisussa keskitytään pohtimaan miten arkeologia on ottanut median vastaan ja onko media muuttanut arkeologiaa. Tärkeä lähtökohta on arkeologian ja median kommunikaatio. Erilaisista medioista paino julkaisussa on televisiolla, mutta muitakin medioita julkaisussa otetaan huomioon. (Benz & Liedermeier; Holtorf 2007a; Fowler 2007; Kulik 2007; Piccini 2007; Taylor 2007.)

Yksi kulttuurin osa-alue, jossa arkeologia esiintyy, on populaarikulttuuri. Tätä arkeologian julkisuuskuvan osa-aluetta on käsitellyt julkaisuissaan Lundissa apulais-professorina toimiva Cornelius Holtorf. Holtorfin mukaan arkeologian esiintymiseen populaarikulttuurissa ei pitäisi suhtautua suoraan negatiivisesti, vaan arkeologien

tulisi käyttää hyödyksi alansa yleisössä herättämä kiinnostus. Holtorfin mielestä arkeologiassa yleisöä kiinnostaa itse prosessi, ei niinkään lopputulos. Arkeologia ja arkeologit esitetään populaarikulttuurissa yleisesti ottaen positiivisina hahmoina. Holtorf näkee arkeologian populaarikulttuurissa menestyväksi brändiksi, jolla myydään tv-sarjoja, elokuvia ja kirjoja. Arkeologian herättämän kiinnostuksen lisäksi Holtorf näkee tärkeäksi sen, että menneen tutkimus tapahtuu nykyajassa. Akateemisten arkeologien tekemät tulkinnat eivät ole ainoita, joita menneisyydestä tehdään vaan myös yleisöllä on omat tulkintansa ja kiinteille muinaisjäännöksille luomansa merkitykset. (Holtorf 2004, 2005, 2007b.) Holtorfin tutkimuksessa tärkeää arkeologian popularisoinnin tutkimuksen kannalta on arkeologian alaa koskeva pohdinta. Julkaisuissaan Holtorf pohtii paljon myös arkeologien omaa suhtautumista alansa ja sitä miten arkeologit yleisesti ottaen nähdään.

2.2. Julkisen arkeologian tutkimus Suomessa

2.2.1 Arkeologian popularisointi Suomessa

Suomessa yleisötyötä on arkeologian kanssa tehty varmasti pitkään ja esimerkiksi jo 1970-luvulla arkeologian popularisointi on herättänyt keskustelua. Helsingin yliopiston arkeologian opiskelijat järjestivät seminaarin 1973, jonka teemana oli *Arkeologia humanismin noususuhdanteessa*. Suurin osa seminaarin osallistujista oli helsinkiläisiä ja turkulaisia opiskelijoita, mutta myös museoviraston henkilökuntaa ja maaseutumuseoiden edustajia osallistui seminaariin. Seminaarissa keskusteltiin muiden aiheiden ohella myös arkeologian popularisoinnista. Keskustelusta tehdyssä yhteenvedossa inventointi nousee tärkeään asemaan osallistujien mielestä. Jotta kohteista voitaisiin välittää tietoa yleisölle, pitää kohteiden olla ensiksi viranomaisten tiedossa. Lisäksi seminaarissa pohdittiin erilaisia tapoja välittää yleisölle tietoa. Vuonna 1973 tiedostettiin myös arkeologien asenteet popularisointia kohtaan ja toivottiin asenteiden muuttuvan. Lisäksi jo tuolloin todettiin, että julkaisuja tehdään aivan liian vähän. (Kanerva & Rissanen 1973: 5–6; Kanerva & Luppi 1973: 97–110.)

Suomessa tällä hetkellä puhutaan pääsääntöisesti arkeologian popularisoinnista edelleen sen klassisessa merkityksessä. Esimerkiksi *Johdatus arkeologiaan* (2008) -teoksen arkeologian popularisointia käsittelevässä luvussa tieteen popularisoinnin määritellään olevan tiedon yleis- tai kansantajuistamista. Luvussa todetaan myös, että kollegoiden taholta tuleva kritiikki saattaa vaikeuttaa arkeologian popularisointia. (Sliden 2008: 485–487.)

Suomessa kiinnostus arkeologian popularisointia kohtaan tutkimusmielessä on alkanut kuitenkin herätä 2000-luvulla. Tutkimus on toistaiseksi tapahtunut suurimmaksi osaksi opinnäytetyö tasolla. Yleisesti termi julkinen arkeologia ei ole vielä käytössä, vaan useimmiten puhutaan arkeologian popularisoinnista. Esittelen seuraavaksi aiheesta tehtyjä opinnäytetöitä sekä joitakin aihetta käsitelleitä artikkeleita. Yksi pro gradu -tutkielmista on kasvatustieteen puolelta (Tähtikari 2009). Olen ottanut sen tähän työhön mukaan, koska se liittyy läheisesti arkeologian popularisointiin käsitellessään kivikauden popularisointia museossa.

Ensimmäisiä arkeologian roolia opetuksessa käsitelleitä opinnäytteitä on ollut Juha Lindstedtin (1990) sivuaineen laudaturesitelmä. Työn tavoitteena oli selvittää esihistorian ja arkeologian opetuksen määrä ja sisällöt käyttämällä lähteinä kansa- ja peruskoulujen Suomen historian oppikirjoja. Työn lopputulos oli se, että mitään äkkinäisiä isoja muutoksia ei ollut tapahtunut esihistorian ja arkeologian opetuksen määrässä. (Lindstedt 1990.)

Arkeologian ja kouluopetuksen suhteesta ovat jatkaneet pro graduissaan Tiina Tähtikari (2009) ja Anu Uusitalo (2011). Tähtikarin pro gradu -työssä käsitellään tapaustutkimuksena Nautelankosken museon koululaispäivää. Koululaispäivän aiheen oli kivikausi ja Tähtikarin mukaan lapsille selkeytyi koululaispäivän kautta museon funktio ja toimintaperiaate sekä esimerkiksi esihistoriallisen ja historiallisen tiedon keräämisen ero. Lapset osasivat myös nimetä kivikaudelle tyypillisiä kulttuuripiirteitä. (Tähtikari 2009.) Uusitalon pro gradu -työssä taas käsiteltiin Lindstedtin työtä jatkaen arkeologian roolia suomalaisessa perusopetuksessa. Tuloksissaan Uusitalo totesi, että perusopetuksen tarjoama yleissivistys ei juurikaan käsittele arkeologisia aiheita. (Uusitalo 2011.)

Suomalaisista pro gradu -töistä kolme käsittelee arkeologian popularisointia museoissa. Pro graduista kaksi, Raija Hauta-ahon (2008) ja Hanna Kaivonurmen (2008) käsittelevät näyttelyitä arkeologiasta. Hauta-ahon gradu keskittyy näyttelyprosessiin ja lisäksi gradun aiheena olleesta näyttelystä on tehty pienimuotoinen kävijätutkimuskin (Hauta-aho 2008). Kaivonurmen gradussa taas katsotaan näyttelyä viestinnän välineenä. Museoammattilaisille suunnatun haastattelun kautta Kaivonurmi toteaa, että esihistoriasta kertovat näyttelyt ovat esinekeskeisiä. (Kaivonurmi 2008.) Graduista kolmas, Katja Langen gradu arkeologisesta museopedagogiikasta, keskittyy museopedagogiseen toimintaan Suomessa. Museoille suunnattujen kyselyiden avulla Lange pyrki kartoittamaan minkälaista museopedagoginen tarjonta arkeologian osalta Suomessa on. Saamiensa vastauksien perusteella Lange päätyi työnsä tuloksena käyttämään termiä arkeologinen museopedagogiikka (Lange 2008.)

Arkeologian ja museon suhdetta on käsitellyt myös Maija Kärki. Artikkelissaan *Fragments of reality – the Middle Ages in Nordic archaeological museums* (2007) Kärki esittelee niitä tulkintaprosesseja, joita museoissa tehdään kun esine päätyy museon näyttelyyn. Kärki näkee museoiden tekstit sosiaalisina konstruktioina. Tekstit ovat museoiden kommunikaatiota yleisön kanssa. Tutkimuskohteena hänellä on ollut keskiaikaisten ”in situ” -museoiden verkosto Pohjoismaissa. (Kärki 2007.)

Miska Eilola (2002) käsittelee pro gradu -työssään arkeologiaa ja matkailua. Gradun kohteena on esihistoriamatkailua ja yhden suomalaisen kohteen tuotteistaminen. Kahden kyselytutkimuksen valossa Eilola pyrki selvittämään millaisia tuotteistamistoimenpiteitä muinaisjäännöskohteella tulisi suorittaa, jotta se parhaiten palvelisi kävijöitä. Työn lopputuloksena valmistui Pattijoen Kastellille tuotteistamissuunnitelma. (Eilola 2002.)

Työni kannalta mielenkiintoinen pro gradu -työ on Tiina Juopperin gradu *Arkeologian opiskelijoiden ja valmistuneiden arkeologien näkemykset opiskelusta ja työllistymisestä* (2008). Vaikka gradu ei aivan suoranaisesti koske julkista arkeologiaa, on työ mielenkiintoinen alan tilanteen ja oman arkeologeille teettämäni kyselyn kannalta. Työssään Tiina Juopperi kartoitti kahden arkeologian opiskelijoille ja valmistuneille arkeologeille suunnatun kyselyn kautta vastaajien näkemyksiä

opiskelusta ja työllistymisestä. Juopperi totesi kyselyn perusteella, että opiskelijoiden ja valmistuneiden käsitykset työllistymisestä ovat aika synkkiä ja pelko tulevaisuudesta vaikuttaa opiskeluaikaan. Kova kilpailu alan ja lähialojen työpaikoista aiheuttaa arkeologikunnan kesken eripuraisuutta. Keskeisenä tilanteen helpottamiskeinona Juopperi näkee arkeologian aloituspaikkojen vähentämisen yliopistoissa. Alalta valmistuu enemmän kuin työpaikkoja on olemassa. (Juopperi 2008.)

Arkeologian yhteiskunnallista vaikuttavuutta on tutkinut Ulla Karilainen pro gradu -työssään (2008). Karilainen käsittelee kyselytutkimuksen ja haastatteluiden kautta sitä, miten tunnettuja arkeologiset kohteet ovat Kuhmoisten ja Padasjoen kuntien alueella asukkaiden näkökulmasta. Tutkimuksen perusteella paikalliset asukkaat tunsivat arkeologisia kohteita vain vähän ja hankkivat arkeologiasta tietoa enimmäkseen muista lähteistä kuin arkeologien kirjoittamista teoksista. Suurin osa haastatteluihin vastanneista oli kuitenkin kiinnostunut menneisyydestä. (Karilainen 2008.)

Median kanssa toimiminen on aihe, joka puhuttaa arkeologeja paljon. Aihetta on käsitelty Tiia Salon pro gradu -työssä. Gradussaan Salo on tutkinut miten arkeologia esiintyy Helsingin Sanomien sivuilla vuosina 1994 ja 2004. Salo totesi tutkimuksensa perusteella, että arkeologit osallistuvat keskusteluun vähemmän vuonna 2004 kuin vertailuvuonna. Arkeologia näyttäytyykin enemmän uutisina ja viihteenä, kuin tieteenä ja yhteiskunnallisena osallistumisena. Gradussaan Tiia Salo käyttää termiä yleisöarkeologia. (Salo 2008.)

Arkeologian ja yleisön sekä erityisesti median kohtaaminen olivat yhtenä aiheena vuoden 2006 arkeologipäivillä. Hannele Partasen esitelmä käsitteli hänen Turussa tekemäänsä tapaustutkimusta siitä, mikä arkeologiassa yleisöä kiinnostaa. Tutkimus tehtiin kyselytutkimuksena. (Partanen 2007.) Vaikka tutkimuksen otanta oli hyvin pieni, pidän tutkimuksen suuntaa hyvin mielenkiintoisena. Suomessa pitäisi teettää tämän tyyppisiä isommalla otannalla olevia tutkimuksia, jotta arkeologien ja arkeologian olisi mahdollista kohdata yleisönsä. Näin voitaisiin paremmin määrittellä yleisön mielipiteitä ja kiinnostuksen kohteita sekä määrittää erilaisia kohderyhmiä.

Muut median ja arkeologian kohtaamista käsitelleet esitelmät ottivat käsittelyynsä arkeologian ja arkeologien kuvan sanomalehtien otsikoissa (Wickholm 2007) sekä arkeologian ja median kohtaamisen yleisellä tasolla (Lavento 2007). Lisäksi arkeologipäivillä vuonna 2006 oli otettu median näkökulma mukaan kutsumalla toimittaja Kirsikka Moring puhumaan. Hänen esitelmänsä oli kovin mediaa puolustava, koska häntä edeltäneet arkeologien esitelmät käsitelivät voittopuolisesti arkeologian ja median välillä hankalaakin suhdetta. (Moring 2007.)

Arkeologian ja median suhde on lisäksi aiheuttanut varmasti paljon keskustelua vuonna 2006, koska tuolloin aloitettiin mediassa paljon huomiota saaneet Huhtiniemen tutkimukset. Keskustelusta esimerkkinä on Suomen keskiajan arkeologisen seuran 4/2006 pääkirjoitus *Arkeologia ja media*. Huomion kohteena tässäkin kirjoituksessa on arkeologian ja median välinen kommunikaatio. (Haggrén 2006.)

2.2.2 Yleisöarkeologia Suomessa

Suomen ensimmäisiä mittavia yleisötyöprojekteja on ollut Tiedekeskus Heureka järjestämät kaivaukset Sandlidenin asuinpaikalla Vantaalla vuosina 1990-1994. Näille kaivauksille pääsi yleisö mukaan pientä korvausta vastaan. Yleisön osallistuminen oli tuolloin aivan uutta arkeologialle ja kaivausten tuloksista uutisoitiin paljon mediassakin. (Leskinen & Pesonen 2008: 33-34.)

Suomessa on 1990-luvulta järjestetty useita yleisökaivauksia, mutta niistä on kirjoitettu vain jonkin verran. Varhainen Turku -projektin puitteissa järjestetystä yleisötyöstä on julkaistu useampi artikkeli (Majantie 2010; Majantie & Ikäheimo 2007; Pihlman 2010; Pihlman & Muhonen 2007). Varhainen Turku -projektissa haluttiin modernein kaivauksin selvittää Turun kaupungin varhaisimpia vaiheita. Projektin puitteissa Turun maakuntamuseo suoritti tutkimuskaivauksia tuomiokirkon vieressä. (Pihlman 2007: 10.)

Varhainen Turku -projektin kaivaukset pidettiin kesinä 2005 ja 2006. Kaivausten yleisötyöhön ja tiedottamiseen kiinnitettiin erityisesti huomiota, koska kaivaus

sijaitti keskeisellä paikalla. Kaivauksille oli palkattuna kesällä 2005 yksi pr-
arkeologi ja kesällä 2006 jopa kaksi. Heidän tehtävänä oli huolehtia kaivausten
tiedottamisesta sekä opastuksista kaivausalueiden reunalla. Kaivauksilla järjestettiin
säännöllisesti lehdistötilaisuuksia ja kaivausalueen reunalla oli info-taulu, jota
päivitettiin kaivausten edetessä. Lisäksi projektilla oli omat internet-sivut. Pr-
arkeologit kirjoittivat löydöistä Turun sanomien viikkoliitteeseen Viikon löytö -
lehtiartikkeleita. Kaivauksilla järjestettiin lisäksi opastuksia, yleisötilaisuuksia ja
esitelmiä. Kaivauksilla toimi myös vapaaehtoisia, joiden tehtävänä oli kaivetun maa-
aineksen seulominen. (Majantie 2010: 143–149.)

Turun yliopiston museologian oppiaine teki Varhainen Turku -projektin puitteissa
tehdystä mittavasta yleisötyöstä kävijätutkimusta vuonna 2006. Tutkimuksessa
kohderyhmänä olivat yleisö, kaivauksilla töissä olleet arkeologit ja pr-arkeologin
työtä tehneet sekä Aboa Vetus & Ars Nova museon oppaat, jotka myös opastivat
kaivauksella. Yleisön mielikuvia kartoitettiin opastusten jälkeen jaetulla
kyselylomakkeella ja tähän kyselyyn vastasi 171 osallistujaa. Myös vapaaehtoisena
seulontaan osallistuneista 15:ta haastateltiin. Henkilökunnan mielipiteitä
kartoitettiin haastatteluin ja kyselylomakkeella. Henkilökunnan vastaajaryhmä oli
kuitenkin pieni. (Pihlman 2010: 161; Pihlman & Muhonen 2007: 62–63.)

Tutkimuksen tulosten mukaan yleisötyössä onnistuttiin hyvin. Kävijäpalaute oli
kiittävä, innostunutta ja yleisön joukossa oli henkilöitä, jotka kävivät opastuksilla
useaan otteeseen. Kaivauksille ja yleisötyölle toivottiin jatkoa ja järjestäjätahoa
kiitettiin. Yleisö oli kuitenkin useimmiten jo valmiiksi kiinnostunutta tullessaan
opastukselle. Vapaaehtoisia seulojiaakin haastateltaessa ilmeni, että heillä oli vahva
motivaatio arkeologiaan tutustumiseen. Osalla oli aikaisempaa harrastuneisuutta
alalta ja opintojakin. Arkeologien taas huomattiin suhtautuvan kaksijakoisesti
yleisötyöhön. Toisaalta yleisötyön merkitys ja tärkeys ymmärrettiin, toisaalta taas
yleisötyön pelättiin antavan väärän kuvan siitä kuka voi ja saa tehdä arkeologista
tutkimusta. Yleisötyö koettiin Varhainen Turku -projektissa kuitenkin
pääsääntöisesti positiivisesti, kunhan oma työ ei häiriintynyt yleisön läsnäolosta.
(Pihlman 2010: 156–162; Pihlman & Muhonen 2007: 62–64.)

Varhainen Turku -projektin lisäksi yleisökaivauksia ovat käsitelleet myös Miska Sliden ja Ilari Aalto. Miska Slidenin Museo -lehden artikkelissa *Kiinnostaako menneiden kaivelu* (2010) keskittyy lähinnä siihen miten yleisökaivauksia on tehty ja minkälaisia organisaatioita niiden järjestäjätahoilla toimii. Esimerkkinä toimivat Kierikin yleisökaivaukset. Media saa roolin tässäkin artikkelissa, koska yleisökaivaukset tuntuvat kiinnostavan mediaa. (Sliden 2010.) Tämän oli todennut myös Anna Wickholm jo edellä mainitsemassani arkeologienpäivien 2006 esitelmässään. Esitelmässä Wickholm totesi, että yleisökaivauksien järjestäminen näyttäisi kiinnostavan toimittajia erityisesti. (Wickholm 2007: 28.)

Ilari Aalto (2011) kirjoitti Turun Maakuntamuseon ystävien julkaisemaan *Arkeologia nyt!* lehteen artikkelin Korholmenin hospitaalin kesällä 2011 pidetyistä yleisökaivauksista. Vaikka artikkeli on julkaistu harrastajalehdessä, tärkeäksi sen tekee mielestäni se, että Aalto käyttää tekstissään termiä yleisöarkeologia. Aalto sanookin kirjoituksessaan, että yleisökaivauksilla harrastajakaivajat olivat etusijalla. Kaikki kaivajat olivat paikkakuntalaisia ja osalla oli aivan erityinen suhde Korholmeniin, koska he tiesivät sukunsa jäseniä olleen hospitaalissa. Tarkoituksena kaivauksilla olikin tieteellisen kaivauksien lisäksi syventää osallistujien suhdetta arkeologiaan ja oman alueensa menneisyyteen. (Aalto 2011.)

Oman työni kannalta Varhainen Turku -projektin puitteissa kirjoitetut artikkelit antoivat hyvää pohjaa esimerkiksi arkeologeille suunnatun haastattelun koostamisessa. Halusin oman aineiston puitteissa nähdä vaikuttaako arkeologien mielipiteeseen yleisön läsnäolo, jos kaivauksella ei ole ollut niin mittavia yleisötyön resursseja kuin Varhainen Turku -projektissa oli.

3. Kulttuuriperintö ja oppiminen

Pohtiessani arkeologisia kaivauksia yleisön näkökulmasta käsitän kaivauksen vahvasti oppimisympäristönä. Arkeologian popularisointi on yleisön näkökulmasta ensisijaisesti uusien asioiden oppimista, jolloin kasvatustieteen oppimisympäristöjä koskevat teoriat ovat työni kannalta tärkeitä. Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivauskurssi toimi lisäksi myös museopedagogisena oppimisympäristönä, jolloin tapaustutkimukseni puitteissa toinen tärkeä taustateoria on kulttuuriperintökasvatus ja museopedagogiikka.

Puhuttaessa oppimisesta ja kasvatuksesta yleensäkin on hyvä määritellä mitä itse ajattelee oppimisesta. Tässä luvussa käsittelenkin ensin tämän hetken vallitsevaa oppimiskäsitystä ja omaa suhdettani siihen. Työni kannalta hyvin keskeinen kasvatustieteen suuntaus on oppimisympäristöajattelu, jonka olen myös ottanut mukaan tähän työhön. Koska yleisökaivauksissa on kuitenkin kyse kulttuuriperinnöstä ja Mankbyn tapauksessa myös museopedagogiikasta, olen ottanut työhöni mukaan kulttuuriperintökasvatuksen ja museopedagogiikan ajatuksia oppimisesta ja oppimisympäristöstä.

3.1 Konstruktiivinen oppimiskäsitys ja tutkiva oppiminen

Tällä hetkellä vallitseva oppimiskäsitys on konstruktiivinen oppimiskäsitys. Tämän käsityksen mukaan oppiminen on oppijan aktiivista toimintaa ja oppiessaan oppija tulkitsee kaiken uuden aiempien tietojen ja kokemusten kautta. Konstruktivistinen oppimiskäsitys lähtee edellä mainitusta perusajatuksesta liikkeelle, mutta muuten kyse on kuitenkin enemmän monesta erilaisesta suuntauksesta, joilla on yhteinen peruslähtökohta. Konstruktiivisen oppimiskäsityksen eri suuntaukset eroavat toisistaan enimmänsin siinä katsovatko ne oppimista yksilön vai yhteisön kannalta. Erilaisia konstruktivismin suuntauksia ovat radikaali konstruktivismi, sosiokulttuuriset lähestymistavat, symbolinen interaktionismi ja sosiaalinen konstruktivismi. (Tynjälä 2000: 7, 37, 39.)

Edellä mainituista suuntauksista oma ajatteluni edustaa lähinnä sosiokulttuurisia lähestymistapoja. Sosiokulttuurisen näkökulman mukaan oppiminen ja tiedon muodostuminen on sosiaalinen ilmiö. Kaikki ihmisen toiminta tapahtuu kulttuurin antamassa kontekstissa. Ihmisen toiminnan välittäjänä toimivat kieli sekä muut symbolijärjestelmät. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta tutkimuksen kohteena on sosiaalinen toiminta ja vuorovaikutus. Keskeisiä käsitteitä sosiokulttuurisesta näkökulmasta ovat sisäistäminen ja lähikehityksen vyöhyke. Sisäistämisellä tarkoitetaan sitä, että oppiminen tapahtuu aina ensin sosiaalisella tasolla ja tämän jälkeen kulttuuriset välineet sisäistetään psykologisella tasolla. Lähikehityksen vyöhykkeellä taas oppiminen tapahtuu aina oman osaamisen ääri rajoilla. Nämä rajat voidaan ylittää esimerkiksi asiantuntijan avulla, joka auttaa oppijaa siirtymään tämän ajattelussa seuraavalle tasolle, johon hänen ei olisi ollut mahdollista päästä aiempien tietojensa puitteissa. Sosiokulttuurinen lähestymistapa korostaakin tiedon oppimista autenttisissa tilanteissa. (Tynjälä 2000: 44, 47–50, 60.)

Sosiokulttuurisen lähestymistavan lisäksi oppimista oikeissa, reaali maailman tilanteissa painottaa tilannesidonnaisen oppimisen teoria. Teorian mukaan nykyinen opetus irrottaa oppimisen tilanteista, jossa ihmisen toiminta yleensä tapahtuu. Teorian näkökulmasta kaikki ihmisen toiminta on sidonnaista siihen kulttuuriin, aikaan, paikkaan ja tilanteeseen missä toiminta tapahtuu. Tilannesidonnaisen oppimisen teoria tarkastelee näin ollen oppimista sosiaalisena, ei yksilöllisenä ilmiönä. Teorian kannattajat katsovat myös, että oppiminen on aina sosiaalistumista johonkin kulttuuriin. Kulttuurissa toimiminen auttaa oppijaa sisäistämään kulttuurin jäsenten arvoja, asenteita, uskomuksia, normeja ja toimintatapoja. Opetuksen ja todellisen maailman välisen kuilun kuromiseksi umpeen pitäisi situationalistien mielestä tuoda oppimistilanteita lähemmäksi oikeita, autenttisia tilanteita. (Tynjälä 2000: 128–130.)

Jos todetaan oppimisen olevan tilannesidonnaista, korostuu ajattelussa silloin oppimisen ympäristöön liittyvät tekijät (Ropo 2008: 41). Tilannesidonnaisen oppimisen kannalta ongelmallista onkin juuri se, että nykyinen opetus tapahtuu yleensä oikeista tilanteista irrallaan. Kouluissa opetetaan asiantuntijoiden tietoon perustuvaa asiaa, joka on kuitenkin irrallaan oikeasta tilanteesta. Syvällisen

oppimisen kannalta tärkeätä on, että oppiessa nähdään miten asiantuntijat oikeasti ratkovat ongelmia. Tilannesidonnainen oppiminen näkeekin asiantuntijuuden kehittyvän vain osallistumalla asiantuntijoiden kulttuuriin. Tätä oppimista kuvataan asteittain syvenevän osallistumisen prosessina. Asteittain syvenevässä osallistumisessa oppiminen tapahtuu sisäistämällä asiantuntijoiden hiljaista tietoa. Tämän osallistumisen kautta on mahdollista kasvaa asiantuntijayhteisön jäseneksi. (Hakkarainen et al. 2005: 118–119, 129–132.)

Konstruktiivisen oppimiskäsityksen mukaan kaikki opittu uusi tietoaines käsitellään jo olemassa olevien aiempien arkikokemusten pohjalta. Näiden kokemusten pohjalta tulkitaan uutta opittua tietoainesta. Erityisen paljon arkikokemuksilla on merkitystä tieteellisen tiedon omaksumisessa. Joskus arjen kautta saadut perusoletukset kuitenkin haittaavat tieteellisen tiedon omaksumista ja näissä tilanteissa käsityksen radikaali muuttaminen on hankalaa, mutta kuitenkin mahdollista. Lisäksi on todettu, että ihmisellä on luontainen taipumus etsiä omille jo olemassa oleville käsityksilleen todistusaineistoa. (Tynjälä 2000: 72–77, Hakkarainen et al. 2005: 33, 84–99.)

On olemassa joukko keinoja joiden avulla käsitteellisiä muutoksia voidaan saada aikaan. Osa näistä keinoista on sovellettavissa myös arkeologian yleisön kanssa käymään kommunikaatioon. Näitä keinoja voisivat olla omien käsitysten tiedostaminen, erilaisten analogioiden käyttö, tietokonepohjaiset oppimisympäristöt ja erityisesti sosiaalinen vuorovaikutus asiantuntijan kanssa. (Tynjälä 2000: 85, 88–96.)

Yleisöarkeologian parissa tarvitsemme välineitä yleisön perusoletusten muuttamiseen. Keinoja omien käsitysten tiedostamiseksi museoissa ja yleisökaivauksilla voisivat olla esimerkiksi näyttelyiden ja julkaisujen tekstit, joiden avulla yleisö saadaan pohtimaan oman ajattelun perusteita. Analogioiden kautta käsillä oleva tieto liitetään yleisölle läheiseen arkiseen asiaan. Tätä kautta menneisyydessä tapahtuneita asioita on helpompi sisäistää omasta kulttuurista käsin. Tietokonepohjaiset oppimisympäristöt taas ovat helppoja ja lisäksi toisinaan halpojakin alustoja kommunikointiin yleisön kanssa. Vuorovaikutuksessa asiantuntijan kanssa on mahdollista nähdä käytännössä miten tieteellinen tieto muodostuu.

Yksi uusista oppimisen teorioista tukee myös käsitteellistä muutosta. Tällainen on tutkiva oppiminen, jossa oppimisprosessin hyödyksi otetaan tutkimusprosessin elementtejä. Tutkivan oppimisen näkökulmasta oppiminen on yhteisöllistä ponnistelua, jonka tavoitteena on käsillä olevan aihepiirin ymmärtäminen ja kehittäminen. Tiedonkäsittelyprosessin kohteena ei nähdä vain oppimista, vaan oppimisen kohteena on lisäksi uuden tiedon luominen. Tutkivan oppimisen lähtökohdaksi ei oteta valmiita vastauksia, vaan huomattavasti tärkeämmässä asemassa on tietoa luovien kysymysten esittäminen. Kysymykset auttavat oppimisen prosessissa, jossa vastausta haetaan sellaisiin kysymyksiin joiden ratkaiseminen ei onnistu aiemman tiedon varassa. Tutkivan oppimisen kohteena on yleensä jonkin tieteellisen ilmiön ymmärtäminen. Oppiminen nähdäänkin tutkimusprosessina, jonka kautta oivalletaan uusia asioita sekä tuotetaan uutta tietoa. Yksi tutkivan oppimisen sovellutuksista on ongelmalähtöinen oppiminen, jota käytetään nykyään esimerkiksi lääketieteen opetuksessa. (Hakkarainen et al. 2005: 246, 252, 277–316.)

3.2. Oppimisympäristöajattelu

Yleisökaivauksella oppiminen tapahtuu tietyssä ympäristössä. Oppimisessa tapahtuvien ilmiöiden ymmärtämisen kannalta on tärkeä löytää käsitteellisiä välineitä, joilla voimme kuvata ilmiötä ymmärtääksemme ilmiössä tapahtuvia oppimisen prosesseja.

Oppimisympäristö on käsitteenä laaja ja monimerkityksinen. Aiheen tiimoilta on paljon kirjallisuutta, mutta termin käsitteistö ja määrittely eivät ole vakiintuneita. Oppimisympäristökirjallisuus on usein lokeroitunut tietyn ikäryhmän, koulutusvaiheen tai oppimisympäristötyypin mukaan. (Manninen et al. 2007: 9.). Monimerkityksellisyytensä lisäksi oppimisympäristökäsitettä käytetään eri tavoin. Manninen et al. jaottelee käsitteen käyttötavat kolmeen eri ryhmään. Termiä käytetään opetuksen ja koulutuksen suunnittelua ohjaavana mallina. Suunnittelussa käytetään tällöin hyödyksi didaktisia ja oppimisteoreettisia periaatteita. Oppiminen tapahtuu tietoisesti oppimista tukemaan valituissa ympäristöissä. Oppimisympäristö toimii lisäksi myös ajattelutapana. Tällöin korostetaan perinteisistä opetustavoista

poikkeavaa suhtautumista tavallisten koulutilojen ulkopuolella tapahtuvaan oppimiseen. Oppimisympäristöstä on myös tullut muotitermi, jota käytetään väljästi korvaamaan perinteisempiä termejä, kuten esimerkiksi luokkahuone ja opetuksen suunnittelu. (Manninen et al. 2007: 18.)

Englanninkielisessä kirjallisuudessa käytetään yleensä Wilsonin (1996) määritelmää, jonka mukaan: ”*A learning environment is a place or community where people can draw upon resources to make sense out of things and construct meaningful solutions to problems.*” (Wilson 1996: 3.)

Suomessa taas yleisesti käytetty määritelmä on Mannisen & Pesosen (1997) sovellus Wilsonin määritelmästä, jonka mukaan: ”*Oppimisympäristö määritellään paikaksi, tilaksi, yhteisöksi tai toimintakäytännöksi, jonka tarkoitus on edistää oppimista*” (Manninen & Pesonen 1997: 268). Määritelmän tarkoituksena on selkeyttää oppimisympäristö käsitteen jäsenystä. Mannisen ja Pesosen artikkelin *Uudet oppimisympäristöt* aikaan oli muodikasta puhua avoimista oppimisympäristöistä. Avoimella tarkoitettiin uusia koulutusjärjestelmiä, joilla haettiin vanhasta poikkeavia, avoimia ja joustavia käytäntöjä. Selkeimpänä piirteenä pidettiin opiskelijakeskeisyyttä. Avoimen oppimisympäristön keskeisinä osa-alueina Manninen & Pesonen näkivät kontekstuaaliset ja virtuaaliset oppimisympäristöt. (Manninen & Pesonen 1997.)

Yksi tapa selkeyttää oppimisympäristöajattelun kenttää on jaotella erilaiset oppimisympäristöt niiden edustamien näkökulmien kautta. Näitä näkökulmia voivat esimerkiksi olla fyysinen (oppimisympäristö tilana), paikallinen (paikka, alue), sosiaalinen (henkinen ilmapiiri, vuorovaikutus), tekninen (opettamisen välineet) ja didaktinen (miten ympäristö edistää oppimista). (Manninen et al. 2007: 10, 17, 35-36.)

Arkeologisen kaivauksen kannalta tärkeäksi näen paikallisen näkökulman ja didaktisen näkökulman huomioimisen kulttuuriperintökasvatuksessa. Paikallisen näkökulman kautta tarkastellaan sitä, miten opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia myös formaalin kouluympäristön ulkopuolella sijaitsevia oppimisympäristöjä. Didaktinen näkökulma toimii kaikkien erilaisten oppimisympäristö näkökulmien

kattoterminä. Ilman teoriaa opetuksesta ja oppimisesta ei mikään ympäristö voi aidosti toimia oppimisympäristönä. Kaikkien ympäristöjen toimiminen aitona oppimisympäristönä vaatii sille asetettuja oppimista tukevia tavoitteita. (Manninen et al. 2007: 16, 18, 38–41.) Didaktiikan tehtävänä onkin yhdistää toisiinsa opetusmenetelmät ja opettavien asioiden sisällöt (Ropo 2008: 38).

Museossa korostuu erityisesti paikallinen näkökulma. Esimerkiksi Manninen et al. (2007: 40) ovat todenneet että museoissa oppiminen tapahtuu aidossa ympäristössä. Oma käsitykseni eroaa kuitenkin tästä ajatuksesta, koska museorakennus ei aina ole esittelemänsä asian aito ympäristö. Esimerkiksi paikallisten kulttuurihistoriallisten museoiden esittelemät aidot kohteet sijaitsevat usein fyysisen museorakennuksen seinien ulkopuolella. Myös museon näyttelyssään esittelemä esine voi olla aito, vaikka se ei enää sijaitse aidossa kontekstissaan. Mannisen et al. taustalla vaikuttaa kuitenkin kontekstuaalinen oppimiskäsitys, jonka näen keskeiseksi oppimiskäsitykseksi tämän työn kannalta. Kontekstuaalisessa oppimiskäsityksessä oppimisen lähtökohdaksi nähdään reaalityodellisuus ja siitä nousevat ongelmat. Hyvä näyttely tai kulttuuriperintökohde ei kuitenkaan toimi oppimisympäristönä, jos sinne ei ole rakennettu oppimista tukevia elementtejä. (Manninen et al. 2007: 33, 40, 101.)

Toinen tapa lähestyä oppimisympäristöjä on lähteä liikkeelle oppimisympäristöä määrittävien näkökulmien sijaan oppimisympäristössä toimivasta oppijasta. Oppimista tapahtuu kaikkialla, jolloin siirtyminen erilaisista formaaleista, non-formaaleista ja informaaleista oppimisympäristöistä toisiin saattaa olla haastavaa. Tällöin voidaan nähdä tärkeäksi tekijäksi siirtymää helpottavien siltojen rakentaminen eri oppimisympäristöjen välille. Jotta selviämme eri ympäristöjen ja arjen tarjoamista haasteista, tarvitsemme yksilöiden ja yhteisöjen omaamaa tietovarantoa erilaisista toimintatavoista. Sosiokulttuurinen teoria korostaakin oppimista tapahtumana, joka on kasvamista yhteisöllisyyteen ja yhteisön jäseneksi. Sosiokulttuurisessa teoriassa yhteisö on merkityksellisessä asemassa yksilön identiteetin kasvun kannalta. (Kumpulainen et al. 2010: 6-7, 10–11, 13.)

Tietovarannon käsitteen lisäksi toinen keskeinen käsite oppijalähtöisessä tavassa tarkastella oppimisympäristöjä on toimijuus. Toimijuudella tarkoitetaan yksilön tahtoa toimia aktiivisesti, kokea ja olla olemassa. Toimijuus on myös osallistumisen

kautta muodostunut identiteetti. Toimijuus synnyttää yksilössä pystyvyyden tunnetta, joka on tärkeää yksilön kyvyille ponnistella vaikeissakin tilanteissa. Omaa toimijuuttaan voidaan myös kehittää. Kehittäminen tapahtuu parhaiten vaihtelemalla erilaisia oppimisympäristöjä. Erilaiset oppimisympäristöt tukevat erilaisia tapoja toimia vuorovaikutuksessa, ja formaalin oppimisympäristön ulkopuolella yksilön oma tietämys pääsee paremmin käyttöön. Oppimisympäristöjen vaihtelemisen tarvitaan kuitenkin uusien tilanteiden lukutaitoa ja ymmärrystä. (Kumpulainen et al. 2010: 23–25, 27, 32, 41–42.)

Tärkeäksi tekijäksi 2000-luvun oppimisen teorioissa muodostuukin siirtyminen opettajakeskeisyydestä kohti oppilaskeskeisyyttä. Tärkeinä uusina pedagogisina metodeina nousevat tutkiva ja osallistava pedagogiikka. Keskeisessä roolissa oppimisympäristöjen kehittämisen kannalta on moniammatillinen yhteistyö, jota tarvitaan oppimisympäristöjen kehittämiseen sekä pitkäaikaisen yhteistyön kehittämiseen erilaisten oppimisympäristöjen välille. (Kumpulainen et al. 2010: 50–59, 62–75.) Tämä kasvatustieteen maailmasta nouseva trendi näkyy myös uudessa yleisöarkeologiassa, joka pyrkii arkeologikeskeisyydestä kohti yleisökeskeisyyttä.

3.2.1 Formaali, non-formaali ja informaali oppimisympäristö

Oppimista tapahtuu kaikkialla ja kaiken aikaa. Ymmärtääksemme minkälaisista erilaisista oppimisympäristöistä puhumme, täytyy oppimisympäristöjä ryhmitellä ja luokitella myös sen mukaan mihin opetuksen ja oppimisen kenttään ne kuuluvat. Yksi käytetyimpiä oppimisympäristöjen jaottelutapoja on jakaa ne formaaleihin, non-formaaleihin ja informaaleihin oppimisympäristöihin. Formaalilla oppimisympäristöllä tarkoitetaan virallisiin opetussuunnitelmiin perustuvaan oppimiseen tarkoitettuja oppimisympäristöjä. Näitä ovat koulut ja korkeakoulut. Non-formaali oppimisympäristö on ympäristö, jossa oppiminen taas on jonkin yhteisön omaan suunnitelmaan perustuvaa. Tällaista oppimista tapahtuu esimerkiksi harrastusyhteisöissä ja museoissa. Museoissa ja muualla elämässä tapahtuu myös arkipäivän oppimista, jota kutsutaan informaaliksi oppimiseksi. Raja non-formaalin ja informaalin välillä on toisinaan vaikea erottaa, koska esimerkiksi museoissa on

vaikea sanoa missä suunnitelmallinen oppiminen loppuu ja missä arkipäivän oppiminen alkaa. (Kumpulainen et al. 2010: 92.)

Edellä esiteltyistä tavoista järjestää ja luokitella oppimisympäristöjä, näen arkeologian kannalta tärkeimmäksi vahvasti paikkaan liittyvän ajattelutavan. Arkeologian popularisoinnin kannalta keskeisessä roolissa on aidossa ympäristössä, reaali maailman tilanteessa tapahtuva oppiminen. Arkeologisilla kaivauksilla on esimerkiksi paljon helpompi ymmärtää arkeologisen tiedon muodostuminen käytännön tilanteessa. Oppimista tukevat oikeat asiantuntijat.

Arkeologinen kaivaus voi mielestäni olla formaali, non-formaali ja informaali oppimisympäristö. Formaalisti oppimisympäristöksi se muodostuu silloin, kun kaivauksella vierailaan osana kouluopetusta. Non-formaalina oppimisympäristönä arkeologinen kaivaus toimii silloin, kun paikalla oleva yleisö on mukana museopedagogisessa tapahtumassa. Tällöin opetus on osa museon toimintaa ja sillä on kulttuuriperintöpedagogisia tavoitteita.

Raja formaalin ja non-formaalin oppimisympäristön välillä on kuitenkin häilyvä. Jotta kaivaus voi toimia formaalina oppimisympäristönä, on opettajalla ja museopedagogiikan ammattilaisella oltava selkeät koulun opetussuunnitelmasta nostetut tavoitteet oppilaiden oppimiselle. Jos kaivaukselle tullaan vain tutustumiskäynnille koululuokan kanssa, ei se täytä formaalin opetuksen tunnusmerkkejä. Arkeologinen kaivaus on informaali oppimisympäristö varsinkin silloin, kun kaivaus sijaitsee keskeisellä paikalla vaikkapa kaupungin keskustassa. Tällöin kaivausten ohitse kulkee paljon ihmisiä, jotka eivät välttämättä ole tulleet paikalle kaivauksen takia tai osallistumaan museoiden järjestämiin tapahtumiin. He ovat paikalla vain sattumalta.

3.2.2 Asiantuntijat oppimisympäristöissä

Edellä on todettu, että oppimisen kannalta tärkeätä olisi nähdä opittava asia todellisessa ympäristössä, jossa asiantuntija ratkaisee ongelmia. Arkeologit ovat

myös asiantuntijoita ja arkeologinen kaivaus on reaalimaailman tilanne, jossa arkeologit tuottavat kulttuuriperintöön liittyvää tietoa.

Mitä siis asiantuntijalla tarkoitetaan? Yksi asiantuntijuuden määritelmä on se, että asiantuntijuus on jotakin, jonka varassa ihminen voi vähitellen ylittää luonnollisen kehityksen ja nousta vallitsevan pätevyystasonsa ylitse. Asiantuntijuutta on lisäksi kuvattu termillä asteittain syvenevä ongelmanratkaisu. Aloittaessaan uutta toimintaa ihminen joutuu tilanteiden eteen, joita hän ei pysty rutinoituneesti ratkaisemaan. Yrityksen ja erehdyksen kautta saadaan kuitenkin kokemuksia erilaisista tilanteista, jolloin niihin voidaan kehittää osittain automatisoituneita ratkaisumalleja. Näiden mallien varassa ongelmista suoriutuminen tulee asteittain helpommaksi. Asiantuntijuuden malleja onkin kritisoitu liian suoraviivaisiksi, koska todellisuudessa asiantuntijuuden kehittymisen on huomattu etenevän vähemmän suoraviivaisesti. (Hakkarainen et al. 2005: 68, 78–83.)

Asiantuntijat ja kaikki ihmiset kuuluvat käytäntöyhteisöihin osana arkipäivän elämää. Ne voivat olla perhe-, opiskelu-, työ- tai harrastusyhteisöjä, joissa jaamme tietoa ja yhteistä toimintakulttuuria. Käytäntöyhteisöt ovat yleensä pieniä ryhmiä, joissa toimimme arkielämässämme. Käytäntöyhteisön kautta rakennamme sosiaalista identiteettiämme ja etsimme yhdessä tapoja selviytyä muun maailman meitä kohtaan luomista vaatimuksista. Ihmisen identiteetti kehittyy näihin yhteisöihin osallistumisen ja yhteisöjen muodostumisen kautta. (Hakkarainen et al. 2005: 125–129, 221.) Arkeologeille oma työyhteisö esimerkiksi muodostaa käytäntöyhteisön, jonka kautta omia ajatuksia ja toimintaa peilataan.

3.3 Kulttuuriperintö oppimisympäristönä

3.3.1 Kulttuuriperintö ja kulttuuriperintökasvatus

Kaikki oppimisympäristöt ovat aina kulttuurisia (Ropo 2008: 46) ja arkeologisessa kaivauksessa on pohjimmiltaan kyse yhteisen kulttuuriperinnön tutkimisesta. Näin ollen luontevaa on puhua kulttuuriperinnöstä ja kulttuuriperintökasvatuksesta

yleisökaivauksien yhteydessä. Mitä sitten tarkoitetaan kulttuuriperinnöllä tai kulttuuriperintöoppimisella?

Käsitteenä kulttuuriperintö on Janne Vilkunan mukaan tullut laajemmin käyttöön Suomessa Unescon kulttuuriperintöä koskevien sopimusten myötä. Kulttuuriperinnön määritelmä saattaa vaihdella hiukan termiä käyttävien tahojen kesken. Yleisesti kulttuuriperinnöksi ymmärretään ne menneisyydestä periytyvät resurssit, jotka yksilö kokee arvojensa, uskomustensa, tietonsa ja perinteidensä pohjaksi. Kulttuuriperintökokemuksen ei tarvitse olla pysyvä, vaan se voi olla jatkuvasti kehittyvä. (Vilkuna 2008: 52–54.)

Leena Tornberg ja Päivi Venäläinen määrittelevät kulttuuriperintöön liittyvän opetuksen opetukseksi, jossa pohditaan mitä kulttuurisesta perinteestä ja perinnöstä halutaan välittää ja mitkä ovat ne keinot joilla oppimista tuotetaan. Kulttuuriperintöopetuksen sisällöt vaihtelevat sen mukaan, missä yhteydessä kulttuuriperintöä käsitellään. Käytössä voi olla erilaisia oppimisympäristöjä ja opettamisen tapoja luokkahuonepedagogiikasta museopedagogiikkaan. Termin sisällöstä riippumatta tavoitteena on sivistää yksilöä ja tukea yksilön kasvua ihmisenä. Kulttuuriperintö voidaan oppimisen näkökulmasta nähdä tiedon lähteeksi, opiskelun kohteeksi ja myös opiskelun välineeksi. Kulttuurikohteiden vahvuudeksi kasvatuksen kannalta voidaan nähdä niiden tarjoama autenttinen materiaali, alan asiantuntijat ja ympäristön tarjoama elämyksellinen oppiminen. (Tornberg & Venäläinen 2008: 66–67, 69–71.)

Kulttuuriperinnöksi voidaan kuitenkin nähdä myös arkipäivän ympäristömme, jossa elämme keskellä ihmisten toiminnan tuloksena syntyneitä esineitä ja asioita. Kulttuuriperintöopetuksen tavoitteena voidaankin nähdä tämän perinnön lukutaidon opettaminen, jotta opimme tunnistamaan ympärillämme olevaa yhteistä perintöämme. Tällaista kulttuuriperintöopetusta antavat erilaiset kulttuuri-instituutiot, joiden toimintaan on aina liittynyt kasvatuksellinen puoli. (Tornberg & Venäläinen 2008: 67.)

Janne Vilkunan mukaan nykyaikaisella ympäristönkasvatustyöllä ja sitä toteuttavilla muistiorganisaatioilla on kolme tehtävää. Ensimmäinen tehtävä on auttaa

kasvatustyön kautta yksilöitä löytämään ympäröivästä todellisuudesta ajan merkkejä. Niiden kautta yksilö pystyy yhdistämään menneisyyden ja nykyisyyden toisiinsa. Toinen tehtävä on haastaa yhteiskunta ottamaan vastuuta elämästä, yhteisöstä ja ympäristöstä tässä ajassa. Kolmas tehtävä on luoda järjestystä sekavaan ja uhkaavaan maailmaan. Muistin ja muistamisen kautta voidaan toimia unohduksen ja kuoleman vastavoimana. (Vilkuna 2008: 56.)

3.3.2 Museopedagogiikka ja yleisöarkeologia

Yksi arkeologian ja yleisön kohtaamisen kentistä on museo. Museopedagogiikalla ja museon puitteissa tapahtuvalla kulttuuriperintökasvatuksella on teoriapohjaa, jota voidaan käyttää hyödyksi pohdittaessa yleisöarkeologian ja oppimista yleisötyön yhteydessä. Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivausten järjestäjänä toimi 2008–2009 Espoon kaupunginmuseo, joten yleisökaivausten yhteydessä on luontevaa ottaa laajemman kulttuuriperintökasvatuksen lisäksi mukaan myös museopedagogiikka.

Museo oppimisympäristönä on muusta oppimisympäristöajattelusta poikkeava kokonaisuus, jossa oppiminen on aivan omanlaistaan. Museo ei koskaan ole vain oppimiseen tarkoitettu instituutio vaan sillä on lisäksi myös muita tehtäviä. Yleinen käsitys on se, että museoiden tehtävän on kerätä, tutkia, säilyttää ja auttaa ihmisiä tunnistamaan omaa kulttuuriperintöään. Museo-opetus nojautuukin näihin kaikkiin perustehtäviin, sillä museoiden kaikki osa-alueet tuottavat museopedagogiikan tarvitsemää sisältöä. Museon perinteinen opetuskäyttöön rakennettu oppimisympäristö on näyttely. Museot ovat kuitenkin lähteneet viime aikoina laajentumaan seiniensä ulkopuolelle. Kulttuuriperintö sijaitsee museon ulkopuolella ja museossa voidaankin nähdä ennen kaikkea olevan kyse näkökulmasta. Museo-opetuksen tavoitteena on omaksua sellainen kulttuuri- ja luonnonperinnön lukutaito, että pystymme myöhemminkin tunnistamaan ja suojelemaan yhteistä perintöämme. (Kallio et al. 2004: 6–7.)

Museo-opetuskin nojautuu vahvasti vallalla oleviin oppimisen malleihin. Tällä hetkellä vallalla oleva oppimisen malli on konstrukttiivinen oppimiskäsitys, jota

esittelen tässä luvussa aiemmin. Sen mukaan oppiminen on aktiivista havaintojen ja kokemusten tulkintaa, jonka yksilö oppiakseen kytkee aikaisempiin tietorakenteisiin. Kulttuurihistoriallisten museoiden kannalta merkittävässä asemassa on myös kulttuuriperintökasvatus, joka on yksi kulttuurikasvatuksen osa-alue. Yksilön kulttuuriperintösuhteen kautta on mahdollista rakentaa omaa ja yhteisöllistä identiteettiä. Perintö saa kuitenkin merkityksensä vasta siitä tehdyn tulkinnan kautta. Tulkinnan pitäisi pohjautua tutkimustietoon. (Kallio et al. 2004: 10, 44–46, 50.)

Museo-opetuksen lähtökohtana on yleensä esine tai teos. Esine tarvitsee kuitenkin itsellensä laajemman merkitysyhteyden, jotta siitä voi oppia. Museossa esineelle pyritään rakentamaan looginen suhde siihen ilmiöön johon esine liittyy. Museo-opetuksen keskiössä on välitön havainto ja kokemus, josta yritetään päästä abstraktimmalle tasolle. Tältä tasolta yritetään ponnistaa käyttökelpoisimpien käsitteiden maailmaan, joita museokävijä voi käyttää museon ulkopuolellakin. (Kallio et al. 2004: 52–55.)

Museo oppimisympäristönä (Kallio et al. 2004) -julkaisussa todetaankin, että Museo-opetus tapahtuu näyttelytilassa, mutta usein joudutaan lisäksi jalkautumaan myös museon ulkopuolelle. (Kallio et al. 2004:102.) Kiinteiden muinaisjäännösten kohdalla museopedagogiikka joutuukin toimimaan museoiden seinien ulkopuolella, koska ne usein sijaitsevat muualla kuin museossa.

Museot näen pääsääntöisesti non-formaalina oppimisympäristönä silloin, kun oppimisella museossa on selkeät museopedagogiset tavoitteet ja opetuksesta vastaa koulutettu museopedagogi. Museoissa kulttuuriperintökasvatus ja käsiteltävän aiheen asiantuntijuus kohtaavat. Museopedagogiikan selkeä vahvuus on mahdollisuudessa tarjota kattavasti pedagogiikan ja esimerkiksi juuri arkeologian asiantuntijuutta. Arkeologisella kaivauksella on oppimisympäristönä mahdollisuus tarjota asiantuntijatieta oikeassa tilanteessa, jolloin se täyttää oppimisympäristöjen nykyisen oppimisen ihanteen.

4. Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivauskurssit

Tämän työn yleisökaivajien kokemusta yleisökaivauksilla koskeva aineisto on kerätty Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivaukselta. Mankbyn keskiaikainen kylätontti on yksi Suomen parhaiten säilyneitä keskiaikaisia talonpoikaiskyliä. Mankbyn kylä on asutettu 1200- tai 1300-luvulla. Mankby on yksi Espoon noin 70:stä keskiaikaisesta kylästä. Merkittäväksi tämän kylän tekee sen loppuvaiheet. Vuonna 1556 Kustaa Vaasa päätti perustaa Esooseen kuninkaankartanon. Paikaksi valittiin kahden Espoon tuottoisimman kylän paikat. Toinen näistä kylistä oli Mankby ja toinen Espåby. Molempien kylien talonpojat joutuivat jättämään kotiensa tontit ja muuttamaan muualle. Varsinainen kartano rakennettiin Espåbyn paikalle, mutta Mankbyn kylän maat jäivät kartanon keskuksesta sivuun. Tästä johtuen kylän paikalle ei rakennettu myöhemmin mitään, jolloin kylätontti ei kärsinyt myöhemmästä rakentamisesta. Nykyajan rakennuspaineetkaan eivät ole kylän maita uhanneet, koska aivan kylän laidassa kulkee tänä päivänä Kehä III. Kylän paikka unohtui vuosien kuluessa lopulta kokonaan, kunnes se löydettiin uudelleen vuonna 2004. (Rosendahl 2008: 10–13.)

Espoon kaupunginmuseo on järjestänyt yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa kaivauksia alueella vuodesta 2007. Kesällä 2008 kaivauksille päätettiin ottaa vapaaehtoisia neljälle viikon mittaiselle yleisökaivauskurssille. Kurssien vetäjänä toimi kaupunginmuseon museolehtori. Yksi kurssi kesti viikon verran ja sen aikana kurssilaiset tutustuivat kaivamiseen metodina ja kohteen erityispiirteisiin. Kurseille osallistui yhteensä noin nelisenkymmentä henkilöä. Vuoden 2008 kurssit olivat kiinteässä yhteydessä Espoon kaupunginmuseon näyttelyyn *Kylä – keskiaikaa Itämeren rannalla*. Kurssin viimeisen päivän ohjelmana oli tutustumiskäynti näyttelyyn.

Kesällä 2009 kurssija päätettiin jatkaa niiden saavuttaman suosion takia, vaikka näyttely oli jo päättynyt. Kurssit olivat pääpiirteissään samanlaisia kuin edellisenä kesänä. Yksi kurseista oli kuitenkin suunnattu edellisen kesän osallistujille.

Museoretken sijaan kurssilla järjestettiin retki lähiympäristön kohteille. Kurssit olivat kesällä 2009 edelleen hyvin suosittuja ja täyttyivät heti ilmoittautumisen alettua.

Kesällä 2010 yhteistyökumppaniksi yleisökaivausten osalta vaihtui Hangö Sommaruni. Kurssien virallisena kielenä oli ruotsi ja kurssilaisten määrä oli huomattavasti pienempi verrattuna Espoon kaupunginmuseon järjestämiin kursseihin. Espoon kaupunginmuseo säilyi kuitenkin kaivausten yhteistyökumppanina hoitaen mm. kaivausten tiedottamista. Koska museopedagogiikka ja vapaa sivistystyö ovat kaksi erilaista kasvatuksen kenttää, olen rajannut työni ulkopuolelle Hangö sommarunin kurssit. Tarkasteltaessa kursseja museopedagogisena kokonaisuutena yleisökaivausten kyselyaineistot ovat vertailukelpoisempia. Yleisökaivaukset ja myös arkeologian muu harrastaminen vapaan sivistystyön kentässä olisivat aivan oma tutkimusaiheensa.

Käsittelen seuraavaksi Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivauksilla Espoon kaupunginmuseon toimesta kerättyjä vuosien 2008 ja 2009 yleisöpalautetta yleisökaivauskursseista. Kyselyt toimivat sekä yleisöpalautteena Espoon kaupunginmuseolle, että tutkimukseni aineistona. Kyselyiden kaksoisrooli aiheuttaa tutkimukseni kannalta jonkin verran ongelmia, koska osa kysymyksistä on laadittu erityisesti museon toiminnan kehittämisen tarpeisiin.

4.1. Kyselylomakkeet ja vastaajat

4.1.1. Vuoden 2008 kyselylomake ja vastaajat

Vuoden 2008 kysely tehtiin lähettämällä yleisökaivauskurssien loputtua kurssilla olleille sähköpostilla kyselylomake. Kyselyn koosti Espoon kaupunginmuseon museologian korkeakouluharjoittelussa ollut Antti Henttu yhteistyössä museolehtori Ulrika Rosendahlin kanssa. Kyselyyn vastasi kurssien 36 osallistujasta 23. Osallistujamäärään ei ole laskettu kursseilla mukana olleita alle 15-vuotiaita lapsia, koska he eivät olleet kyselyssä mukana vastaajina. Vaikka en ollut mukana kyselyä tekemässä, osallistuin kuitenkin kaivauksille osana omaa museologian harjoitteluani.

Alkuperäinen aineisto on Espoon kaupunginmuseon hallussa. Kopiot aineistosta ovat halussani.

Lomakkeessa (liite 1) oli neljä kysymystä. Kaksi kysymyksistä oli arviointikysymyksiä. Toisessa arvioitiin yleisesti yleisökaivauskurssin onnistumista ja toisessa kurssin eri osa-alueita. Arviointi tapahtui viisiportaisella asteikolla, ääripäiden ollessa erittäin hyvä ja erittäin huono. Kolmas kysymys oli valintakysymys, jossa kurssilaisilta kysyttiin heidän näkemystään kaivaustekniikan opettelemisesta, kurssin ohjauksesta sekä mahdollisesta toiveestaan osallistua kurssille uudestaan seuraavana kesänä. Neljäs kysymys lomakkeella oli varattu avoimelle palautteelle. Tähän kohtaan vastaaja sai itse koostaa ajatuksensa kurssista. Viitataan jatkossa vastaajiin koodilla (kts. lähteet).

Lomakkeen suurin puute vuonna 2008 oli vastaajien taustatietojen puuttuminen. Tästä johtuen kyselyn vastaajat jäivät melko hahmottomiksi ja vastauksia on arvioitava ilman tietoa vastaajien taustoista. Lisäksi vastaajilla oli ollut lomakkeen kanssa jonkinlaisia ongelmia, koska osassa lomakkeista olivat rivit hyppineet ja yksi oli kokonaan lukukelvoton (2008 A).

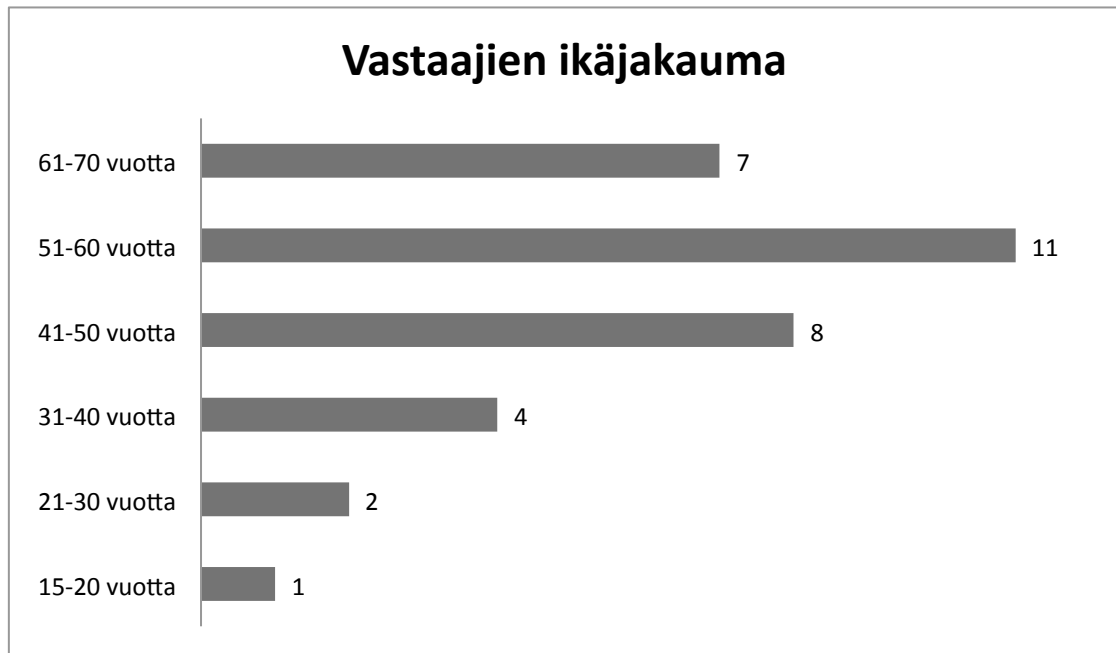
4.1.2. Vuoden 2009 kyselylomake ja vastaajat

Vuoden 2009 kyselyn koostin osana arkeologian harjoitteluani Espoon kaupunginmuseossa. Myös kaivauksille osallistuminen oli osa harjoitteluani. Kysely tehtiin Webropol-ohjelman internet-pohjaisella lomakkeella ja siihen johtava linkki lähetettiin sähköpostilla kaikille osallistuneille kurssien päättymisen jälkeen. Lomake oli kolmiosainen, joista ensimmäinen ja viimeinen osa olivat kaikille yhteisiä (liite 2:1 ja 2:4). Kesimmäinen osio on erilainen riippuen siitä osallistuiko vastaaja peruskurssille (liite 2:2) vai jatkokurssille (liite 2:3). Vastaamalla ensimmäisellä sivulla, mille kurssille vastaaja osallistui, ohjasi lomake hänet vastaamaan kurssia koskeviin kysymyksiin toisella sivulla. Kurssien kokonaisuosallistujia määrä kesällä 2009 oli 40 kurssilaista. Luvussa eivät ole mukana kurssilla olleet alle 15-vuotiaat lapset, sillä he osallistuivat kurssille vanhempansa mukana, eivätkä näin olleet kyselyn vastaajia. Lomakkeessa on kuitenkin erikseen

kysymys koskien kurssilla mukana olleita lapsia. Kyselyyn vastasi 33 kurssilaista eli vastausprosentti kyselyssä on 83%.

Edellisestä vuodesta kehitin kyselylomaketta lisäämällä siihen vastaajien taustatietoja koskevat kysymykset. Taustatiedoista lomakkeessa kysyttiin vastaajien sukupuolta, ikää ja kurssia, jolle vastaaja osallistui. Lomakkeen toisessa osassa kysyttiin kaivauksen järjestelyihin ja kurssin opetukseen liittyviä kysymyksiä. Kysymykset olivat erilaiset riippuen siitä, osallistuiko vastaaja perus- vai jatkokurssille. Kolmannessa osassa tavoitteena oli saada lisätietoa vastaajan aiemmista käsityksistä koskien arkeologiaa tieteenä sekä kartoittaa vastaajan käsityksiä yleisesti Espoon historiasta. Kurssilaisten toivottiin lisäksi vastaavan, vaikuttiko kurssi jotenkin vastaajan aiempiin käsityksiin Espoon historiasta. Lisäsin nämä kysymykset lomakkeeseen omaa tutkimustani silmällä pitäen. Kolmannessa osassa kysyttiin lasten vaikutusta kurssin kulkuun niiltä vastaajilta joilla oli ollut alle 15-vuotias lapsi mukanaan kurssilla. Viimeisenä kysymyksenä kolmannessa osiossa oli avoin palaute. Tässä kohdassa vastaajat saivat itse muodostaa palautteensa kurssista.

Vastaajista 24 oli naisia ja yhdeksän miehiä. Iältään vastaajat olivat 15-70 -vuotiaita, joten kurseille osallistui hyvin monenikäistä väkeä. Kurssilaiset kuitenkin painottuvat pääasiassa kolmeen ryhmään, jolloin vastaajista suurin osa oli 41–70 -vuotiaita. Suurin ikäryhmä vastaajista oli 51-60 -vuotiaat (33,3 %). Vastaajista 11 osallistui jatkokurssille ja 22 peruskurssille. Peruskurssilaisten vastaukset jakautuvat melko tasaisesti kaikkien kolmen peruskurssin kesken. Tässä työssä viitataan jatkossa vastaajiin koodilla (kts. Lähteet). Kyselyn vastausaineisto on Espoon kaupunginmuseon hallussa. Kopiot aineistosta ovat tekijän hallussa.

Vuoden 2009 kyselyn vastaajien ikäjakauma

Taustatietojen kohdalla kyselyssä ei kysytty vastaajaan aiempaa kaivauskokemusta. Kysymys siirrettiin vain peruskurssilaisille tarkoitettujen kysymysten joukkoon, koska kaikki jatkokurssille osallistuneet olivat olleet mukana Mankbyn kylätontin kaivauksilla jo kesällä 2008. Hedelmällistä olisi ollut myös kysyä aiempien kaivausten lukumäärää ja kokemuksen laatua kaikilta osallistujilta avoimella kysymyksellä. Näin oltaisiin saatu lisätietoa osallistujien aiemmasta kokemuksesta arkeologiasta. Taustatiedoista olisin halunnut vielä tietää vastaajan koulutustaustasta. Näin olisi voinut saada kuvaa siitä, onko koulutuksella vaikutusta kurssille hakeutumiseen.

4.3 Kesän 2008 yleisökaivajien kokemus kurssista

Kesän 2008 yleisökaivauskurssilaisten kaivauskurssikokemus oli kurssilaisten mielestä hyvin positiivinen muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Yleisesti kaivauskurssi kokonaisuudessaan, kurssin järjestelyt, kurssin tunnelma ja vastaavuus ennako-odotuksiin koettiin pääsääntöisesti erittäin hyväksi ja muutamien mielestä hyväksi. Vastaajista vain yksi oli antanut kurssin ilmapiirille arvion kohtalainen. Vastaaja perusteli avoimessa palautteessa vastaustansa seuraavasti: ”*Kurssin tunnelma oli pääsääntöisesti hyvä ja museolehtori oli loistava vetäjä, mutta*

opiskelijat pitivät kyllä huolen, etteivät kurssilaiset päässeet heidän seuroihinsa sotkemaan... Siitä kolmonen tunnelmasta ja ainoana parannusehdotuksena ehkä mahdollisuuksien puitteissa integroida kurssilaisia ja opiskelijoita enemmän” (2008 K). Vastaavaa ei muissa vastauslomakkeissa ole ja eräs vastaaja olikin kommentoinut: ”oli tosi mukava ja innostunut ja auttava ilmapiiri. Tunsin kuuluvansa porukkaan ja mukava seurata asiantuntijoiden kesk. ja pohdintaa kaivauksesta. Minulle uusi asia” (2008 O). Luultavasti vastauksiin saattavatkin vaikuttaa henkilökemiat.

Kurssin osa-alueet (kylätontin esittelykierros, kylän historiaa käsitellyt luento, retki Espoon kartanolle, itse kaivaminen ja museokäynti) olivat vastaajat kokeneet myös pääsääntöisesti erittäin hyviksi. Vähemmistö oli vastannut kokeneensa ne hyviksi. Eniten hyvä vastauksia oli kerännyt museokäynti (6 vastaajaa) ja se saattaakin johtua siitä, että käynti museolla erosi muusta kurssista suuresti. Museokäynnillä ei oltu enää kenttäolosuhteissa ja oletan, että kaivauksille pääsy oli suurimmalla osalla kurssilaisilla päätavoitteena, jolloin museokäynti ei tätä tarkoitusta palvellut.

Kaivaustekniikan opettelu ei ollut suurimmalle osalle vaikeaa (18 vastaajaa) ja vain kolme oli sen kokenut osittain vaikeaksi. Lähes kaikki olivat kokeneet saaneensa ohjausta kurssin aikana (21 vastaajaa) ja vain yksi oli mielestensä saanut sitä osittain. Kaikki kysymykseen vastanneet (21 vastaajaa) olivat yksimielisesti sitä mieltä, että he olivat saaneet kurssin aikana tarpeeksi apua. Kaikki vastaajat, jotka olivat arviointi- ja valintakysymyksiin vastanneet, halusivat osallistua seuraavana vuonna uudestaan yleisökaivauskurssille. Kaikki olivat myös kiinnostuneita jatkokurssista, jos sellainen järjestettäisiin.

Avoimeen palautteeseen oli kyselyn vastaajista vastannut 14 vastaajaa. Vastaukset olivat yleissävyltään hyvin positiivisia ja suurimmassa osassa vastauksista kiiteltiin kurssin vetäjiä ja järjestelyitä (5 vastaajaa) sekä toivottiin jatkoa kurssille (5 vastaajaa). Olen valinnut seuraavat otteet aineisosta kuvaamaan positiivista palautetta, jota kurssit saivat:

”Erittäin hieno kaivauskurssi. Vetäjät osasivat asiansa ja heiltä sai myös todella paljon myös lisätietoa, kunhan vaan osasi kysyä. Kun kaikki säätä myöten suosi, jäi kurssista todella mukava muisto” (2008 B)

”Kokonaisuutena kurssi oli todella hyvä, ja siitä jäi todella hyvä mieli! Olenkin kehunut kurssia kaikille, jotka ovat kokemuksiani kyselleet. Kaivauskurssit ovat hyvä keino tuoda historiaa ja tietoa muinaisjäännöksistä laajemmalle yleisölle tutuksi” (2008 F)

”Kurssi, opastus, vastaavat ohjaajat ja henkilökunta sekä tunnelma oli äärimmäisen antoisaa ja mukavaa. Suurkiitos järjestäjille ja asiaan vaikuttaneille. Toivottavasti panostuksestamme oli myös hyötyä järjestäjille. Oli ilo saada olla mukana. Toki itse tapahtuma oli mielenkiintoinen, mutta asiantunteva ja ystävällinen ohjaus ja mukava porukka teki siitä ikimuistaisen. Olemme kovin tyytyväisiä tapahtumaan ja mielellämme mukana jatkossakin!” (2008M)

Muuten vastauksissa kommentoitiin kurssin järjestelyitä (2 vastaajaa) ja toivottiin kokonaiskuvan antavaa luentoa sekä mahdollisuutta nähdä enemmänkin kaivauksilta löytyneitä esineitä (3 vastaajaa). Kahta vastaajaa oli hiukan häirinnyt se, että eri kaivausalueiden välillä ei tieto mielenkiintoisista löydöistä aina kulkenut:

”Siihen olisi voinut paremmin kiinnittää huomiota, että toisessa kuopassa kaivavat olisivat paremmin pysyneet perillä siitä, mitä toisessa kuopassa löydettiin. Suurinta osaahan ei ole mahdollisuus nähdä konservoinnin jälkeenkään, koska kaikkea ei esitellä museoissa [sic]. Vaikka olen maalikka [sic], minuakin kiinnostaisi nähdä se yhteys, mistä jokin korun katkelma tms. on löytynyt. Nyt kun se oli satunnaista (ja minua kiinnostavimmat kohteet oli jo viety pois löytöpaikalta ja pusseihin niin, ettei niitä voinut nähdä ollenkaan, kun niistä kiiri tieto meidän kuoppaamme), joutui jonkin verran työstämään sitä, että kaivoikin kuoppaa ja ruutua, jonka löydöt eivät olleet kaikkein mielenkiintoisimpia oman kiinnostuksen kannalta. (Ja minä kuitenkin löysin paljon itseäni kiinnostavaa.)” (2008 U)

Näistä vastauksista voidaankin ehkä päätellä, että laajasti kaivausalueiksi avatusta kohteesta ei ole aivan helppoa yhden viikon perustella saada kokonaiskuvaa. Kesän

tuloksista onkin pidetty molempina vuosina 2008 ja 2009 luennot Espoon kaupunginmuseolla. Lisäksi yksittäiset kurssilaiset mainitsivat palautteissaan kurssimaksun, kaivamiseen käytetyn ajan ja yksi vastaaja toivoi, että kurssilaisille korostettaisiin varovaisuutta löytöjen kanssa. Yksi vastaajista oli opettaja ja hän toivoi yhteistyötä koulun ja kaivausten välille. Kurssin ilmapiiriin liittyvät kaksi vastausta olen maininnut edellä aiheeseen liittyvän arviointikysymyksen yhteydessä.

4.4. Kesän 2009 yleisökaivajien kokemus kurssista

4.4.1. Peruskurssilaisten kaivauskurssikokemus

Kesän 2009 kyselyn ensimmäisellä sivulla kysyttiin kurssilaisten taustatietoja, jotka olen käsitellyt edellä. Kyselyn toinen sivu oli jaoteltu siten, että jatkokurssilaisilla oli eri kysymykset kuin peruskurssilaisilla. Toisen sivun tavoitteena oli monivalintakysymysten kautta valottaa kurssilaisten kokemusta kaivauksilla. Kysymykset oli pääasiassa koostettu kesän 2008 kyselyn pohjalta.

Peruskurssilaisten toisen sivun (liite 2:2) ensimmäisessä kysymyksessä tutkittiin vastaajien kokemusta kaivauskurssista yleensä. Vastaukset tähän monivalintakysymykseen olivat lähes kaikki erittäin hyvää tai melko hyvää. Ainoastaan yksi vastaaja oli kokenut, että kurssin järjestelyt olivat melko huonoja (1Nb). Samainen vastaaja ei osannut sanoa vastasiko kurssi hänen odotuksiansa. Vastaajan vastaukseen oli todennäköisesti ollut vaikutusta ensimmäisen kurssin sateisella säällä. Vastaaja olikin avoimessa palautteessa kommentoinut seuraavasti: ”*Sää ei aina suosi kaivauksilla ja olisi hyvä olla varattuna kurssille vaihtoehtoista toimintaa sadepäivän varalle, jos itse kaivaminen ei onnistu. Tynkämpäivä ilman pullaa ei aivan ollut vastinetta rahoille :)*” (1Nb).

Toisessa kysymyksessä kysyttiin kokemuksia kurssin eri osa-alueista. Tilanne oli hyvin samantyyppinen tämän kysymyksen kohdalla. Vastaukset ovat etupäässä sellaisia, että kurssin osa-alueet koetaan joko erittäin hyviksi tai melko hyviksi. Kahdeksan vastaajaa oli merkinnyt tähän kysymyksen eri vaihtoehtoihin en osaa sanoa. Tulkitsen tämän vastauksen niin, että todennäköisesti nämä vastaajat ovat

olleet kyseisinä päivinä pois kurssilta ja eivät ole näin ollen osanneet vastata mitä mieltä olivat eri osa-alueista.

Peruskurssin osallistujilta kysyttiin myös heidän näkemystään kurssin opetuksesta. Kaivaustekniikan opettelua ei koettu vaikeaksi. Vastanneista 13,6% koki sen jossain määrin vaikeaksi ja lopuille 86,4% kaivaustekniikan opettelu ei ollut vaikeata. Myös ohjauksen ja avun määrä koettiin riittäväksi. Lisäksi peruskurssilaisilta kysyttiin vielä heidän haluansa osallistua jatkossa kurssille. Kaikki vastaajat vastasivat haluavansa osallistua tulevaisuudessa uudestaan yleisökaivauksille ja myös mahdollisesti jatkokurssille, jos sellainen järjestettäisiin. Viimeisenä kysymyksenä peruskurssilaisilta kysyttiin heidän aiempaa osallistumistaan kaivauksille. Vastaajista neljä (18,2%) oli ollut aiemmin kaivauksilla, lopuille kaivaus oli ensimmäinen. Vuoden 2009 kurssit tavoittivatkin peruskurssien osalta paljon sellaisia ihmisiä, jotka eivät olleet aiemmin osallistuneet kaivauksille.

4.4.2. Jatkokurssilaisten kaivauskurssikokemus

Myös jatkokurssilaisilta kysyttiin heidän mielipiteitään kurssista yleisesti sekä kurssin osa-alueista (liite 2:3). Yleisesti kaivauskurssi oli jatkokurssilaisten mielestä erittäin hyvä tai melko hyvä. Kurssin osa-alueiden kohdalla oli kysymykseen jäänyt virhe Webropol-ohjelmaan liittyvistä syistä, jolloin vastaaja ei voinut vastata kysymykseen haluamallaan tavalla. Jätän kysymyksen vastaukset arvioimatta tästä syystä johtuen.

Jatkokurssilaisilta kysyttiin avoimella kysymyksellä heidän mielipiteitään siitä miten jatkokurssi erosi peruskurssista. Kysymykseen vastasi yhdeksän kaikista 11 jatkokurssilaisesta, jotka vastasivat kyselyyn. Yleisesti ottaen jatkokurssi koettiin hyväksi kokemukseksi. Edellisen vuoden kokemus koettiin hyödylliseksi: "*Oli helpompi kaivaa, kun tiesi miten kaivaa ja suunnilleen mitä saattaa löytyä. Että pienetkin palat ovat mielenkiintoisia ja tärkeitä paloja kokonaisuuden kannalta*" (3NdB), "*Kaivaminen oli helpompaa, kun jotain oli jäänyt mieleen edellisestä vuodesta*" (3NeB). Jatkokurssilaiset kokivat saaneensa riittävästi ohjausta ja apua kurssilla. Vain yksi vastaaja oli kokenut saavansa apua jossain määrin.

Jatkokurssilaisilta kysyttiin viimeiseksi avoimella kysymyksellä, haluaisivatko he mahdollisesti osallistua yleisökaivauskurssille vielä kolmannen kerran. Tähän kysymykseen vastasivat kaikki kyselyyn vastanneet jatkokurssilaiset. Kaikki vastaajat olisivat valmiita osallistumaan vielä jatkossakin yleisökaivauksille, "*Olen valmis! Ihan millaiselle vain!*" (3NdB). Kysyttäessä millaiselle kurssille oltaisiin valmiita osallistumaan vastasi kahdeksan vastaajaa, että samanlaiselle. Kolmessa vastauksessa kuitenkin toivottiin tietojen syventämistä seuraavalla tavalla: "*Olisin valmis vielä osallistumaan. Kaivamisen ohessa haluaisin asiantuntijoiden kertovan omista erityisaloistaan. Nälkä kasvaa syödessä eli kun tietää vähän olisi hauska saada tietoa vielä enemmän*" (3NeC).

Jatkokurssilaisille tuntui siis olevan hyötyä edellisen vuoden osallistumisesta. Kaivausaluetta ja löytöjä oli helpompi hahmottaa. Lisäksi toisenkin kurssikokemuksen jälkeen osallistujat jatkaisivat mielellään seuraavanakin kesänä, jos vain mahdollisuus siihen tarjoutuu.

Molempien kurssityyppien vastaukset ovat lähes yksipuolisesti positiivista. Kaikille vastaajille kokemus on ollut sellainen, että he haluaisivat osallistua kurssille myös uudelleen. Samanlainen suuntaus oli huomattavissa jo vuoden 2008 palautteen pohjalta. Koska kysymykset ovat tässä kyselyn osassa lähes kokonaan samoja kuin vuonna 2008, saattaa syy olla kysymyksen asettelussa.

Todennäköisesti kurssilaisille on myös ollut selvillä se, että rahoituksen saaminen kaivauksille ei ole helppoa. Henkilökunta on saattanut puheissaan tuoda ilmi tämän, jolloin vastaajat ovat halunneet antaa mahdollisimman positiivisen kuvan kurseista jatkon kannalta. Tämä näkyy joissain kyselyn vastauksissakin seuraavasti: "*...voisin maksaa enemmänkin, jos kaivauksia ei tehdä rahan puutteen takia....*" (3NeA), "*...rahoitus on satunnaista ja tulee usein kun uusia kohteita rakennetaan...*" (4NcB).

4.4.3. Molemmille vastaajaryhmille suunnatut avoimet kysymykset

Ensimmäisenä yhteisenä avoimena kysymyksenä (liite 2:4) kaikilta vastanneilta kysyttiin heidän ennakkokäsitystään arkeologiasta tieteenä ja muuttuiko ennakkokäsitys kurssin myötä. Kysymykseen jätti vain yksi kyselyyn vastannut vastaamatta. Vastauksissa vastattiin enimmäkseen siihen muuttuiko ennakkokäsitys, eikä niinkään siihen mikä vastaajan ennakkokäsitys arkeologiasta tieteenä oli alun perin. Puolet vastaajista vastasi ennakkokäsityksen pysyneen samana, puolet taas vastasi sen muuttuneen kurssin myötä. Ne vastaajat jotka kokivat että ennakkokäsitys ei ollut muuttunut, olivat olleet arkeologian kanssa jo jossakin määrin aikaisemmin tekemisissä: *"Olen harrastanut arkeologiaa jo vuosikausia, joten tiesin, mitä se on"* (3NcE). Niille vastaajille, joilla käsitys oli muuttunut, arkeologia näyttäytyi uudessa valossa: *"Olen aina ollut kiinnostunut tieteenalasta ja kiinnostus ehkä jopa kasvoi. En ollut ajatellut Suomesta löytyvän näin hyviä arkeologisia kohteita. Tutkimustyöhön kuuluu myös paljon enemmän kuin vain kaivaminen. Ajatuksia herätti myös arkeologian "tuhoava luonne", jota en ollut tullut aiemmin huomioineeksi"* (1Nb), *" Ennakkokäsityksenä oli kiehtova, historiantietämystä lisäävä tiede. Kurssi antoi hykerryttävän mielenkiintoisen käsityksen arkeologien työstä. En ollut aiemmin tullut ajatelleeksi myöskään sitä miten pikkutarkkaa arkeologien työ on."* (2Nd), *"Arkeologiasta paljastuu kaikenlaista uutta. Se ei ole pelkkää kaivamista"* (3NeB).

Näyttäisi siis siltä, että yleisökaivaukset muuttavat niiden kurssilaisten näkemystä arkeologiasta, jotka eivät ole aiemmin esimerkiksi harrastaneet arkeologiaa. Niille ihmisille, jotka eivät ole ollenkaan tai ovat vain vähän tekemisissä arkeologian kanssa, näyttäytyy arkeologia vain pelkkänä kesäisenä kaivamisena. Tätä tukee myös median luoma käsitys arkeologiasta, koska uutisointi tapahtuu pääasiassa kesällä kun kentälle päästään. Arkeologisella kaivauksella on helppo huomata, että arkeologia on muutakin kuin pelkkää kaivamista. Kaivetun materiaalin analysointi teettää paljon töitä.

Toisessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin vaikuttiko kaivauskurssi vastaajien kuvaan Espoon historiasta ja jos kaivauskurssi vaikutti niin miten. Kysymykseen jätti vastaamatta kaksi kaikista kyselyyn vastanneista. Vain yksi vastasi suoraan että kurssilla ei juuri ollut vaikutusta (3NeB). Lopuille kurssi oli tuonut enemmän tai vähemmän uutta mielenkiintoista tietoa. Osalle Espoon historia oli suhteellisen vieras asia: *"Nyt tiedän, että Espoolla on historia. Kävelyretki piirsi hienon ajallisen kaaren pronssikaudesta keskiajan ja "kartanokauden" kautta nykypäivään"* (1MeA), *"Kyllä. En ollut aiemmin juurikaan tutustunut Espoon historiaan. Kurssilla saadut tiedot herättivät kiinnostuksen tutustua tarkemmin oman lähiseudun historiaan"* (1Nb).

Kolmas avoin kysymys oli varattu niille vastaajille, joilla oli kurssilla mukanaan lapsi. Kurssilla oli vanhemman mukana 5 lasta. Lapsen kurssin koettiin sujuneen hyvin: *"Lapsi oli mukana. Mielestäni kurssi sujui oikein hyvin. Tarkoilla silmillä löytyi muutama löytökin!"* (3NdB). Lasten mukaan ottaminen kurssille vaatii kuitenkin aina sen, että hänen mukanaan on aikuinen. Viikon mittainen kurssi on pitkä aika keskittyä ja erään vastaajan mukaan: *"Mukanani oli siskontyttö ja hänen kurssinsa sujui vallan mainiosti. Löytöjä tuli, joten kyllästymistä ei tullut, mutta silloin tällöin piti käydä jutustelemassa niitä näitä, että mielenkiinto ei lopahda"* (2Md).

Koko palautelomakkeen viimeisenä kysymyksenä oli avoin kysymys, johon vastaaja sai kirjoittaa palautetta kurssista sekä antaa parannusehdotuksia jatkoa varten. Kaikista vastaajista kysymykseen vastasi 25 kurssilaista. Pelkkää positiivista palautetta oli antanut 15 vastaajaa. Rakentavia parannusehdotuksia vastauksissaan antoi seitsemän vastaajaa ja kriittistä palautetta tuli kolmelta vastaajalta. Avoimessa palautteessa kurssilaiset pääsivät kertomaan vapaammin mitä ajattelivat kurssista. Tähän kysymykseen saatiin myös rakentavaa ja kriittistäkin palautetta pelkän positiivisen hymistelyn sijaan. Positiivisessa palautteessa keuhuttiin kurssin järjestäjiä ja tunnelmaa kurssilla: *"Todella mielenkiintoinen kurssi! Ylitti odotukset! Toivottavasti jatkossakin on mahdollisuus päästä mukaan!"* (4NfA). Rakentavassa palautteessa taas toivottiin erityisesti kurssin jälkeen kesän kaivaukset kokoavaa luentoa.

Kritiikkiä yleisökaivaukset saivat siitä miten henkilökunta oli kohdannut yleisökaivajat ja lisäksi myös siitä, että huonon sään sattuessa ei ollut järjestetty kurssilaisille korvaavaa ohjelmaa. Eräs vastaaja oli kommentoinut kurssilla saamaansa kohtelua seuraavasti: "*Ohjelma oli hyvä ja asioita oli mietitty. Ehkä olisi hyvä miettiä millä tavalla avustavalle henkilölle puhutaan. Jyrkyys [sic] voi aiheuttaa sen, ettei halua olla enään [sic] kaivauksilla. Maalikko [sic] ei tiedä asioita, niin hyvin. Ehkä olisi hyvä miettiä kuinka häntä voisi kannustaa kaivauksilla eikä saada häntä tuntea [sic] itsensä vielä avuttomammaksi. Kiitos kaikesta huolimatta mielenkiintoisesta kokemuksesta.*" (2Ne). Tämän kaltainen palaute nostaa esiin kysymyksen siitä, miten arkeologit suhtautuvat yleisökaivauksiin ja maallikkoihin omalla kaivausalueellaan. Tämä vastaus ja keskustelut kentällä toimivien arkeologien kanssa saivat minut laajemminkin pohtimaan arkeologien suhtautumista yleisökaivauksiin ja alansa popularisointiin. Tältä pohjalta päädyin ottamaan tutkimukseeni mukaan myös arkeologien näkökulman.

Vastausten perusteella näyttäisi siltä, että kritiikistäkin huolimatta vastaajilla on ollut tarve vielä kerran tuoda esiin kuinka hyvä kokemus yleisökaivauskurssi on ollut. Avoimen palautteen laittaminen kyselyyn näyttäisikin olevan tärkeätä, koska siinä vastaaja voi itse tuoda esiin oman mielipiteensä.

4.5. Yhteenveto yleisön näkökulmasta

Vuosien 2008 ja 2009 kurssien kyselyiden vastaukset ovat hyvin samantyyppisiä. Vastaukset eroavat oikeastaan vain niiltä osin, missä kesän 2009 kyselyä on laajennettu. Molempien kesien kurssilaisten kokemus on ollut pääsääntöisesti hyvin positiivinen. Kurssilaiset ovat kyselyvastauksissaan moneen otteeseen kehuneet kurssia ja sen järjestelyitä. Kurssi oli kaikesta päätellen kyselyn vastaajille elämys. Vastaajat kokivat tarpeelliseksi useassa kohdassa korostaa vastauksissaan, kuinka hyvä asia on, että tämänkaltaisia kursseja järjestetään. Kurssilaiset toivovat kovasti vastauksissaan jatkoa kurssille ja osallistuisivat mielellään myös jatkokurssille. Kaivaustekniikan opettelua ei koeta hankalaksi ja kurssilaiset ovat molempina vuosina pääsääntöisesti kokeneet saavansa apua ja ohjausta sitä tarvitessaan.

Vuoden 2009 kyselyyn lisättyjen kysymysten perusteella voidaan päätellä, että kurssilaisten oman kokemuksen mukaan kurssi lisää osallistujien tietämystä arkeologiasta varsinkin siinä tapauksessa, jos heillä ei ole aiempaa kokemusta arkeologiasta tai kaivauksista. Kurssilaisten tietämys paikallishistoriasta lisääntyi kurssin myötä, pääsiväthän he itse kaivamaan menneisyyttä esiin. Monelle kurssi toimi kipinäksi etsiä lisätietoa liittyen Espoon historiaan.

Molemmissa kyselyissä olleet avoimet kysymykset paljastivat kuitenkin kurssilaisten kokemuksesta lisätietoa. Monessa vastauksessa toivottiin kesän tutkimuksen kokoavaa luentoa tai mahdollisuutta nähdä kaikki tai osa kesän aikana tehdyistä löydöistä. Muutamalle vastaajalle oli ollut hankalaa hahmottaa mitä kaivausalueen eri osissa tapahtuu. Tähän olisi varmasti apua juuri tuosta kesän tutkimuksen kokoavasta luennosta, jollaisia Espoon kaupungin museo onkin vuosittain järjestänyt.

Kurssien kehittämistä koskenut palaute keskittyi juuri edellä mainitsemaani kokonaiskuvan saamiseen ja osaltaan vastauksissa näkyvät yleisön ja arkeologien toisinaan haasteellinen kanssakäyminen. Toisaalta kuitenkin monelle kaivauksien hyvä ilmapiiri ja henki ovat olleet antoisia kokemuksia.

5. Yleisökaivaukset ammattilaisten näkökulmasta

5.1 Kyselylomake ja vastaajat

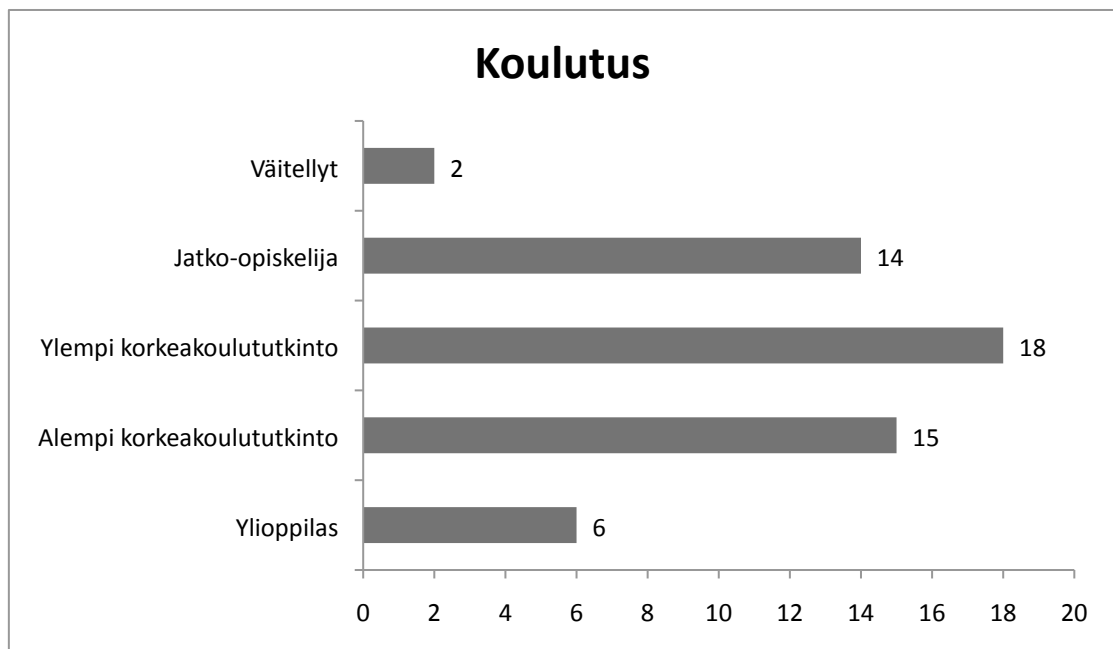
Arkeologit edustavat tutkimuksessani toista näkökulmaa yleisökaivauksiin. Mielestäni oli tarpeellista ottaa alan ammattilaisten näkökulma mukaan, jotta voimme ymmärtää ilmiön vaikutusta arkeologin työhön. Päätin kerätä aineiston arkeologeilta kyselylomakkeella ja pohdin pitkään aineistoon liittyviä eettisiä ongelmia. Halusin pitää aineistoni mahdollisimman anonyyminä, joten kysymykseen ei tullut aineiston kerääminen Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivausten henkilökunnalta. Arkeologien ammattikunnan pienen koon takia vastaajat olisivat olleet helposti tunnistettavissa. Lopulta ratkaisin ongelman antamalla vastausmahdollisuuden kaikille arkeologeille, jotka kysely tavoitti. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää arkeologien suhtautumista yleisökaivauksiin ja arkeologian popularisointiin yleensä.

Kysely tehtiin joulukuussa 2010 käyttäen Helsingin yliopiston e-lomake -palvelua. Linkkiä lomakkeeseen jaettiin kolmella eri sähköpostilistalla (viestin saateteksti kts. liite 3). Lisäksi lomakkeen paperisia kopioita oli jaossa arkeologisten kenttätöiden esittelyssä 26.11.2010, mutta tätä mahdollisuutta ei kukaan käyttänyt. Kyselyyn saivat vastata kaikki arkeologit riippumatta siitä olivatko he osallistuneet yleisökaivauksille. Kysely oli suunnattu sekä opiskelijoille että jo valmistuneille arkeologeille. Kyselylomakkeen linkki oli aktiivisena kolme viikkoa ja lomakkeelle kertyi 55 vastausta. Kysely oli kolmiosainen. Ensimmäisessä osassa kysyttiin vastaajan taustatietoja (liite 4:1), toisessa osassa ajatuksia yleisökaivauksista (liite 4:2) ja kolmannessa osassa vastaajan näkemyksiä arkeologian popularisoinnista yleensä (liite 4:3). Kyselyn vastausaineisto on tekijän hallussa.

Vastaajan taustatietoja kartoittavassa ensimmäisessä osassa päätin jättää kysymättä vastaajan sukupuolta ja ikää kahdesta syystä. Halusin taata vastaajan anonyymiyden ja lisäksi tärkeämmäksi koin kysyä vastaajan koulutusta, osallistumista

yleisökaivauksille, roolia yleisökaivauksilla ja miten vastaaja oli osallistunut arkeologian popularisointiin.

Vastaajat olivat koulutukseltaan seuraavanlaisia: suurimmalla osalla oli joko ylempi korkeakoulututkinto (18 vastaajaa, 32,73%) tai alempi korkeakoulututkinto (15 vastaajaa, 27,27%). Jatko-opiskelijoita kyselyyn vastasi myös iso osuus eli 25,45% (14 vastaajaa). Ylioppilaita eli opintojensa alkuvaiheessa olevia vastaajia oli 10,91% (6 vastaajaa). Vähiten kyselyyn vastasi jo väitelleitä (2 vastaajaa, 3,64%). Lomakkeella oli mahdollista kertoa myös muusta koulutuksesta. Viisi vastaajaa kertoi omaavansa lisäksi muuta koulutusta. Lisäkoulutusta näillä vastaajilla oli kasvatustieteen, biologian ja puutarhan hoidon alalta.

Vastaajista suurin osa eli 74,55% (41 vastaajaa) oli osallistunut arkeologisille yleisökaivauksille. Alkuperäisenä ajatuksenani oli verrata keskenään yleisökaivauksille osallistuneiden ja osallistumattomien mielipiteitä. Vastauksia lukiessa kävi kuitenkin selväksi, että enemmän merkitystä tuloksen kannalta oli vastaajaan koulutuksella ja asemalla kaivauksilla.

Lähes kaikki yleisökaivauksille osallistuneet arkeologit olivat kertoneet tehtävänsä edellisillä yleisökaivauksilla. Vain yksi yleisökaivaukselle osallistunut vastaaja jätti

kertomatta tehtävänsä kaivauksilla. Suurin osa vastaajista oli työskennellyt joko kaivajana (21,95%), tutkimusavustajana (24,39%) tai kaivaustenjohtajana (29,12%). Harjoittelijan tai piirtäjän oli tehtäväkseen kertonut yhtä iso osa vastaajista (4,88%). Yksikään vastaajista ei ilmoittanut olleensa yleisökaivauksille palkattuna ohjaajana. Jonkin muun tehtävän vastaajista ilmoitti 14,63%. Näitä tehtäviä olivat projektitutkija, kaivaja, joka lisäksi ohjasi vapaaehtoisia, tutkija, stratifikaatiovastaava, yksikkövastaava ja eräs vastaaja kertoi tehneensä kaivauksilla lukuisia eri työtehtäviä.

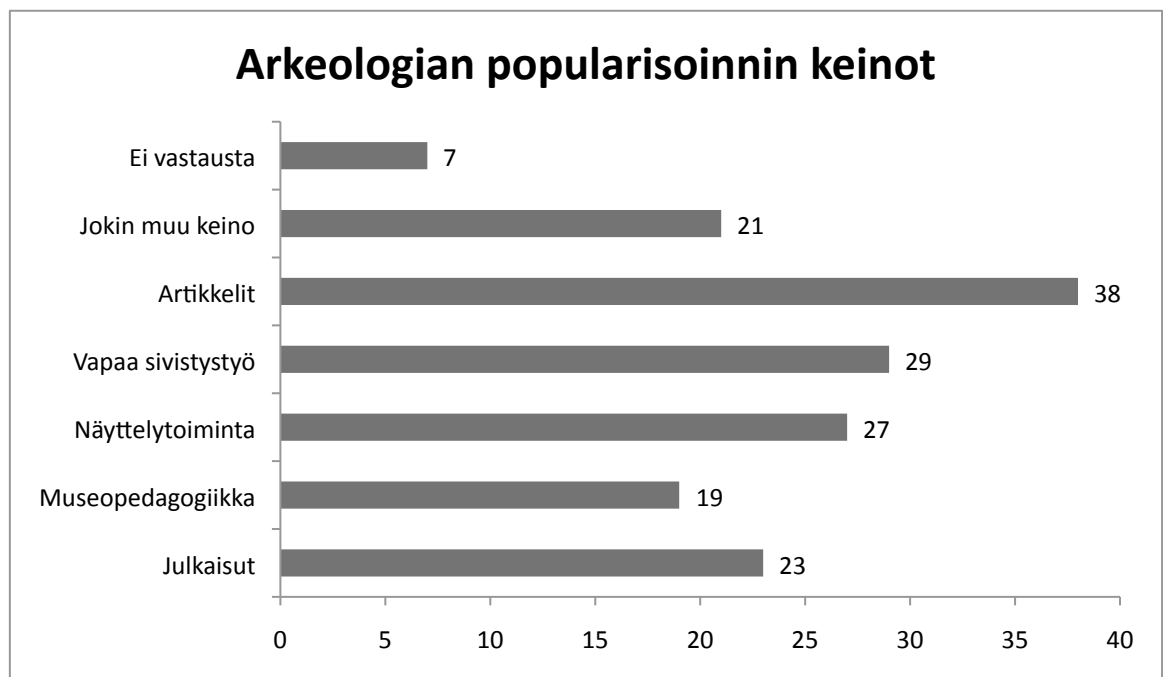

Lisäksi neljä vastaajaa oli kokenut tarpeelliseksi täydentää avoimeen kenttään kuvausta työtehtävästään. Kaksi kaivajaa kertoi tehneensä kaivajan työn ohella toinen tiedottajan töitä ja toisen työnkuva oli lähempänä tutkimusavustajaa työnimikkeen ollessa kuitenkin kaivaja. Kaksi kaivaustenjohtajaa tarkensi työnsä kuvaa. Toinen mainitsi tehneensä kaivaustenjohtaja-nimikkeen alla kaikkea mahdollista, ja toinen kertoi olleensa lisäksi piirtäjä.

Viimeisessä vastaajan taustatietoja selvittävässä kysymyksessä kysyttiin vastaajan suhdetta arkeologian popularisointiin. Monivalinta-kysymyksen vaihtoehtoina olivat julkaisut, museopedagogiikka, näyttelytoiminta, vapaa sivistystyö ja artikkelit. Lisäksi kysymyksessä oli mahdollista kertoa muista arkeologian popularisoinnin

keinoista. Popularisoinnin keinoista pystyi valitsemaan useampia ja olen analysoinut vastaukset suhteuttamalla ne kaikkien vastausten määrään. Kysymykseen jätti vastaamatta 7 kyselyn vastaajista (12,7%). Todennäköisesti tämä on tulkittava siten, että näillä vastaajilla ei ole kokemusta arkeologian popularisoinnista.

Eniten vastaajat olivat kirjoittaneet artikkeleita (23,9%). Loput popularisoinnin keinot olivat keränneet melko tasaisesti vastauksia. Vapaan sivistystyön oli valinnut 18,24%. Julkaisuja oli kirjoittanut 14,47%. Näyttelytoimintaan oli osallistunut 16,98%. Vähimmillään osallistujia oli museopedagogiikassa (11,95%).

Vastaajat kertoivat käyttäneensä muitakin popularisoinnin keinoja, kuten opastamisen kaivauksilla (4 vastaajaa), erilaiset muinaisjäännösretket (2 vastaajaa), radio ja televisio, sosiaalinen media, erilaiset esitelmät ja luennot (5 vastaajaa), koululaisten opastaminen (3 vastaajaa), esihistoriamatkailu, Arkeologian päivien tapahtumat, esihistorian elävöittäminen (2 vastaajaa), kysy arkeologilta -tapahtumat, haastattelut, teemapolut ja eräs vastaaja oli tehnyt popularisointiin liittyvän gradun. Kaksi vastaajaa oli jättänyt tilan tyhjäksi, vaikka olivat monivalinta-kysymyksestä valinneet ”jokin muu keino popularisoida arkeologiaa”.

5.2. Yleisökaivaus ja arkeologit

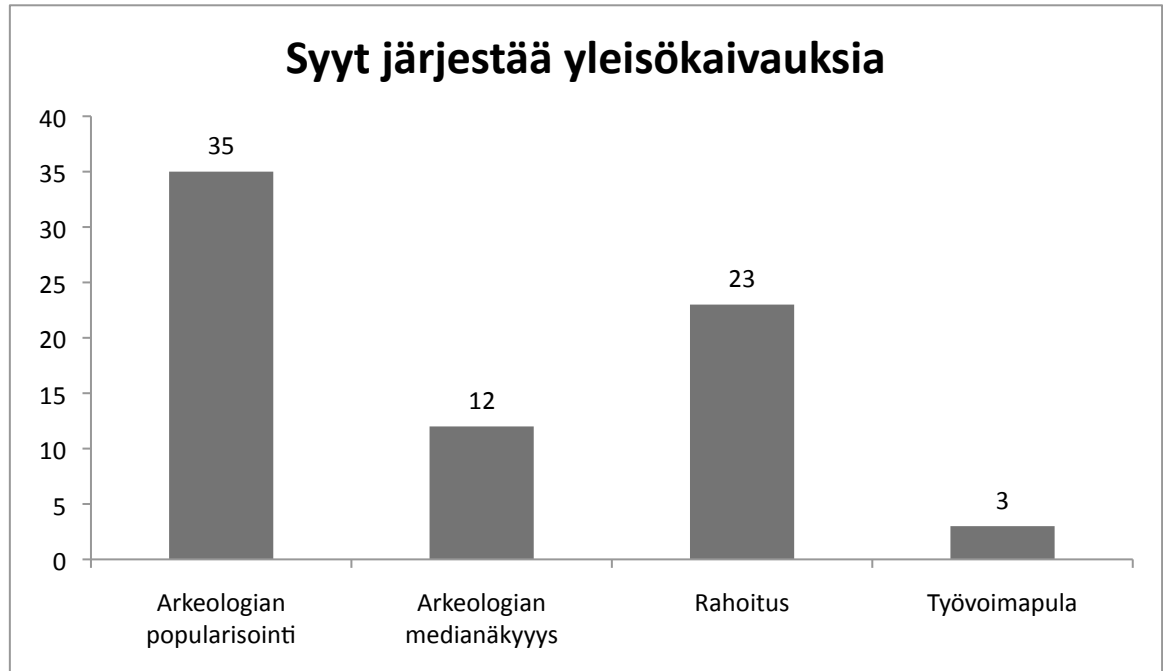
Lomakkeen toisessa osiossa kysymykset käsittelivät arkeologien näkemyksiä yleisökaivauksista. Kysymyksiä osiossa oli seitsemän. Kolmen ensimmäisen kysymyksen tavoitteena oli selvittää ammattilaisten taustaoletuksia yleisökaivauksista. Neljä viimeistä kysymystä osiossa olivat avoimia kysymyksiä, jossa vastaajan oli mahdollista itse muotoilla vastauksensa.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin mikä on ensisijainen syy yleisökaivauksien järjestämiseen. Kysymykseen vastasivat kaikki kyselyn vastaajat. Kysymyksen perässä oli avoin kenttä, johon vastaaja sai lisätä jonkin muun syyn, joka hänen mielestään oli yleisökaivauksien taustalla. Kyselyn analyysi vaiheessa kävi ilmi, että kysymyksenasettelun ja vastausvaihtoehtojen välillä oli ristiriitaa. Olin muotoillut kysymyksen niin, että kysymyksessä kysyttiin mikä on ensisijainen syy yleisökaivauksien järjestämiseen. Kysymys oli kuitenkin monivalinta-kysymys, jolloin vastaajalla oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Näin ollen osan vastaajista näkemys siitä, mikä on ensisijainen syy yleisökaivauksien järjestämiseen, jäi epäselväksi.

Vastaajat valitsivat eri vaihtoehtoja yhteensä 73 kertaa. Olen suhteuttanut valinnat valintojen kokonaismäärään. Eniten vastaajat valitsivat yleisökaivauksien taustalla olevaksi tekijäksi arkeologian popularisoinnin. Tämän vaihtoehdon valitsi 35 vastaajaa (47,9% kaikista vastauksista). Rahoitus keräsi vastauksia seuraavana ja sen valitsi 23 vastaajaa (31,5%). Vähimmillään vastauksia keräsivät arkeologian medianäkyvyys (12 vastaajaa, 16,4%) ja työvoimapula (3 vastaajaa, 4,1%).

Kolme vastaajaa totesi taustalla olevan lisäksi muita syitä. Näitä olivat tutkimukselliset intressit, myönteisen asenteen tavoittelu suhteessa arkeologiaan ja muinaisjäännöksiin sekä erään vastaajan mielestä popularisointi olisi vasta toisella sijalla. Kyseinen vastaaja oli valinnut ensisijaiseksi syyksi rahoituksen (2KbI). Ne vastaajat, jotka kertoivat yleisökaivauksien taustalla olevan rahoitukselliset syyt olivat enimmäkseen alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita arkeologeja.

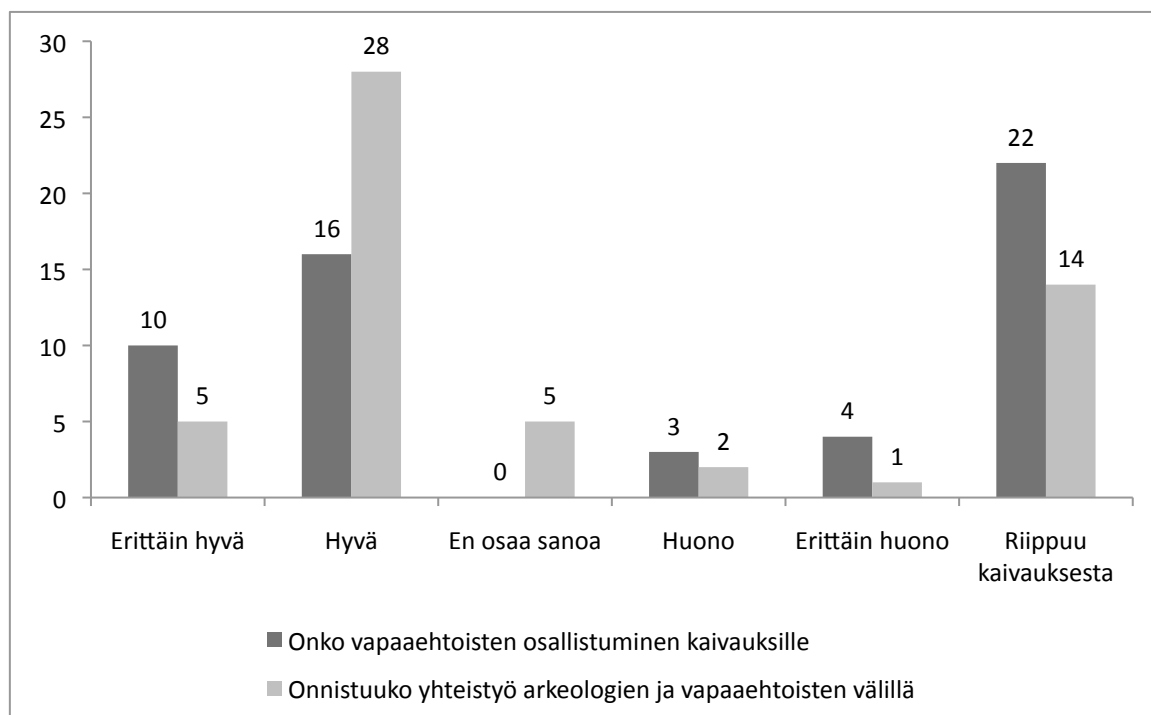
Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet taas olivat useammin valinneet yleisökaivausten taustaksi arkeologian popularisoinnin.

Toisena kysymyksenä yleisökaivauksia käsittelevässä osiossa oli arviointi-kysymys. Kysymyksessä kysyttiin yleisesti yleisökaivauksien taustalla olevia mielipiteitä. Arvioitavana oli kaksi asiaa. Toisessa kysyttiin ovatko yleisökaivaukset yleisesti ottaen erittäin hyvä tai erittäin huono asia ja toisessa, miten yhteistyö vapaaehtoisten kanssa sujuu. Arviointi tapahtui viisiportaisella asteikolla, mutta asteikon loppuun oli lisättyä kuudes vaihtoehto, riippuu kaivauksesta. Lisäsin kysymykseen tämän vaihtoehdon, koska totesin arvioitavana olevien asioiden olevan riippuvaisia kaivausten luonteesta. Asteikon perässä oli tekstikenttä, johon vastaaja sai perustella vastauksensa, mikäli vastasi kysymykseen riippuu kaivauksesta.

Vapaaehtoisten osallistumisen kaivaukselle koettiin olevan pääasiassa riippuvaista kaivauksesta (22 vastaajaa, 40%). Muut vastaajat olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että yleisön osallistuminen kaivaukselle on joko hyvä (16 vastaajaa, 29,09%) tai erittäin hyvä (10 vastaajaa, 18,18%) asia. Vain pieni osa vastaajista oli sitä mieltä, että vapaaehtoisten osallistuminen on huono tai erittäin huono asia.

Toinen asteikon arvotettava asia oli yhteistyön sujuminen vapaaehtoisten kanssa. Vastaajista suurin osa oli sitä mieltä, että yhteistyö vapaaehtoisten kanssa sujuu hyvin (28 vastaajaa, 50,91%). Vastaajista 14 (25,45%) näki yhteistyön sujuvan hyvin. Vaikka suurin osa piti yhteistyötä toimivana, oli joukossa muutama joiden mielestä yhteistyö sujuu huonosti tai erittäin huonosti.

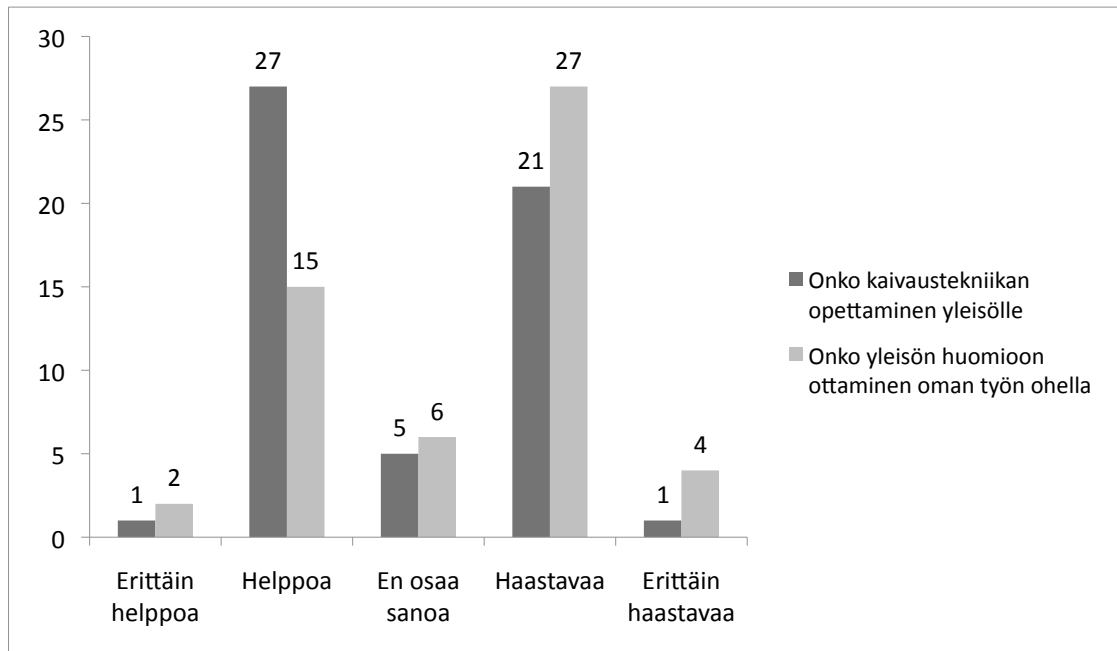
Kysymyksen perään oli jätetty avoin tekstikenttä, johon vastaaja sai perustella vastauksen, jos oli arvioinut vapaaehtoisten osallistumisen kaivauksille tai yhteistyön heidän kanssaan riippuvaiseksi kaivauksesta. Kyselyä laatiessa ajattelin, että tähän kysymykseen ei välttämättä ole mahdollista vastata suoraviivaisesti ja halusin jättää mahdollisuuden tuoda yleisökaivauksiin liittyviä asioita esiin avoimessa vastauksessa. Vastaajista 28 oli käyttänyt tätä mahdollisuutta hyväkseen.

Vastauksiin ei juurikaan vaikuttanut se oliko vastaaja itse osallistunut yleisökaivauksille vai ei. Useimpien vastaajien mielestä tärkein vaikuttava tekijä kaivauksella on itse kaivauksen luonne: ”Mielestäni toiset kaivaukset ovat haastavampia kuin toiset, joten haastavammilla työvoiman on mielestäni hyvä olla ammattitaitoista.” (2KaH). Yleisökaivauksen onnistumiseen vaikuttavat vastaajien

mielestä lisäksi yksilökohtaiset erot ja se onko vapaaehtoisten viihdyttäminen päätavoite kaivauksilla vai ei: ”*Yhteistyön onnistuminen ja kaivausten sujuvuus yleisökaivauksilla riippuvat enemmänkin yksilöistä: jotkut vapaaehtoiset ovat todella hyviä kaivajia ja erittäin hyödyllisiä kaivauksella, kun taas toiset aiheuttavat lähinnä "tuhoja". Riippuu myös yksilöllisistä eroista, kuinka henkilökunta osaa selittää asiat vapaaehtoisille.*” (2KdM).

Lisäksi vastaajat nostivat esiin vapaaehtoisten erilaiset tasoerot, kaivausten suunnittelun tärkeyden ja työvoimaan liittyvät kysymykset. Erään vastaajan mielestä yleisökaivauksien järjestäminen on epäeettistä: ”*Ei-koulutettujen ihmisten käyttö arkeologisten kohteiden tutkimuksessa on mielestäni epäeettistä, koska heillä ei ole valmiuksia tehdä samantasoista työtä kuin koulutetuilla ihmisillä on. Mielestäni popularisointi voidaan tehdä muillakin keinoilla turvallisemmin.*” (2KdH).

Osion toisessa arviointi-kysymyksessä käsiteltiin arkeologien ajatuksia yleisökaivausten pedagogisesta näkökulmasta. Arvioitavina tekijöinä olivat kaivaustekniikan opettaminen yleisölle ja yleisön huomioon ottaminen oman työn ohella. Kysymykseen vastasivat kaikki kyselyn vastaajat. Kaivaustekniikan opettaminen yleisölle oli enemmistön mielestä helppoa (27 vastaajaa), mutta lähes yhtä monta vastaajaa koki opettamisen haastavaksi (21 vastaajaa). Yleisön ottaminen huomioon oman työn ohella oli selkeästi enemmistön mielestä haastavaa (27 vastaajaa), mutta jälleen kerran myös osan (15 vastaajaa) mielestä helppoa. Kysymyksen vastaukset näyttävät aika hyvin sen, kuinka erilaisia ja toisilleen vastakkaisia mielipiteitä arkeologeilla on. Tärkeätä on huomata myös se, että vaikka itse kaivaustekniikan opettaminen voi tuntua helpolta, ei yleisön huomioon ottaminen oman työn ohella olekaan enää ihan niin yksinkertaista. Moni vastaaja palasi aihepiiriin myös avointen kysymysten vastauksissa.

Avoimissa kysymyksissä kysyttiin vaikuttavatko vapaaehtoiset kaivauksilla tutkimukseen sekä muuttuuko yleisön käsitys arkeologiasta ja paikallishistoriasta yleisökaivauksilla. Lisäksi lisäsin lomakkeeseen avoimen kysymyksen, johon vastaaja sai lisätä kaiken sen mitä ei päässyt lomakkeen kysymysten puitteissa vastaamaan yleisökaivauksista.

Ensimmäiseen avoimeen kysymykseen vastasi 49 kaikista kyselyyn vastanneista. Lomaketta laatiessa oletin, että arkeologit ovat sitä mieltä, että yleisökaivaukset vaikuttavat tutkimukseen. Tämä oletus vahvistui kyselyn myötä, koska selkeä enemmistö (40 vastaajaa) oli sitä mieltä, että yleisökaivauksilla on vaikutusta tutkimukseen. Suurin osa näistä vastaajista (30 vastaajaa) oli sitä mieltä, että vapaaehtoisten vaikutus tutkimukseen on enemmän negatiivista kuin positiivista. Perusteluksi mainittiin useimmiten se, että yleisökaivajat vievät aikaa henkilökunnalta ja siten myös tutkimukselta. Arkeologit näkivät, että vapaaehtoisten osallistumisessa riskinä on se, että vapaaehtoiset ovat eritasoisia kaivajia ja toisinaan tuhoavat rakenteita epähuomiossa. Löydöt jäävät välillä huomaamatta tai tulevat vastaan vasta seulasta. Yksi vastaaja harmitteli koulutuksen puuttumista yleisötyöhön ja toinen totesi vapaaehtoisten käyttämisen johtavan toisinaan löytökeskeisyyteen.

Osa vastaajista (10 vastaajaa) näki kuitenkin myös mahdollisia positiivisia puolia vapaaehtoisten käyttämisessä. Vapaaehtoiset pistävät kaivausten henkilökunnan ajattelemaan kohteesta muodostuvaa kokonaiskuvaa jo kentällä. Yleisö saattaa lisäksi tuoda myös uusia, tuoreempia näkökulmia kentälle tai yleisö saa henkilökunnan ajattelemaan tutkimusta aivan uudesta näkökulmasta. Työvoiman ilmaisuus tuotiin esiin yhdessä vastauksessa ja muutamassakin todettiin kokeneen harrastajan olevan varsin hyvää työvoimaa.

Mielenkiintoisinta näissä positiivisissa vaikutuksissa tutkimukselle näyttäsi kuitenkin olevan se kuka vastaajista niitä löytää. Suurin osa positiivisista vastauksista painottuu korkeammin koulutettujen vastaajien puolelle. Vastaajan osallistuminen yleisökaivaukselle taas ei tuo eroja aineistoon. Osa vastaajista (7 vastaajaa) ei näe, että vaikutukset olisivat niinkään positiivisia tai negatiivisia, vaan vaikutus tutkimukselle tulee esiin kaivauksen suunnittelussa. Vapaaehtoisten läsnäolo vaikuttaa mm. kaivausmetodin valintaan.

Vastaajat joiden mielestä vapaaehtoisilla ei ole vaikutusta tutkimukseen (9 vastaajaa) vastaavat pääasiassa hyvin lyhyesti ja osa ei perustele vastaustaan lainkaan. Niissä vastauksissa, joissa vastausta on perusteltu, korostetaan suunnittelun tärkeyttä. Jos kaivaukset suunnitellaan hyvin, ei vapaaehtoisilla ole vaikutusta tutkimuksen laatuun.

Kysymykset yleisön käsityksistä arkeologiasta ja paikallishistoriasta lisäsin lomakkeeseen verratakseeni arkeologien vastauksia yleisön ajatuksiin samasta aiheesta. Mankbyn yleisökaivauskurssin vuoden 2009 kyselyssä yleisökaivajilta kysyttiin myös vaikuttivatko yleisökaivaukset heidän käsityksiinsä arkeologiasta tai Espoon historiasta. Suurin osa arkeologeista (49 vastaajaa) oli sitä mieltä, että yleisökaivaukset muuttavat yleisön käsitystä arkeologiasta. Vain kaksi vastaajaa ei osannut sanoa muuttavatko yleisökaivaukset yleisön käsitystä. Vastausten sisältö kuitenkin vaihteli vastaajien välillä. Suurin osa oli sitä mieltä (28 vastaajaa), että yleisökaivaukset muuttavat yleisön käsityksiä konkreettisempaan suuntaan. Kaivaukselle tuleva vapaaehtoinen saa konkreettisemmän kuvan siitä, mitä kentällä käytännössä tapahtuu. Positiivista vaikutusta alalle yleisön käsitysten muuttumisessa näki 17 vastaajaa ja kuusi vastaajaa oli pistänyt merkille, että kaikenlaiset arkeologiaan liittyvä harhaluulot karisevat oikeiden kenttätöiden äärellä.

Vastauksissa mm. mainittiin useaan otteeseen Indiana Jones sekä dinosaurusten luut ja pyramidit.

Muutamassa vastauksessa vastaaja oli kuitenkin huolissaan yleisökaivausten vaikutuksesta kuvaan alasta. Neljän vastaajan mielestä yleisökaivaukset antavat arkeologiasta sellaisen kuvan, että kuka tahansa voi ja saa kaivaa ilman koulutusta. Toiset neljä vastaajaa taas näkivät yleisökaivausten ja toisaalta kaivausten yleisestikin levittävän kuvaa arkeologiasta löytökeskeisenä. Näissä vastauksissa mainittiin löytötakuun käyttö yleisökaivauksilla.

Kysymykseen muuttavatko yleisökaivaukset yleisön käsitystä paikallishistoriasta jätti neljä vastaajaa vastaamatta. Vastanneista suurin osa (32 vastaajaa) koki yleisökaivausten muuttavan yleisön käsitystä paikallishistoriasta. Vastaajien mielestä yleisökaivaukset tekivät historian yleisölle konkreettisemmaksi ja heidän mielestään yleisökaivausten kautta pystytään välittämään tietoa. Kaivauksilla olevat ihmiset pystyvät paremmin käsittämään arkeologian lähteenä. Eräs vastaaja koki, että yleisökaivaukset kiinnostavat mediaa enemmän kuin tavalliset. Tieto välittyy näin myös median kautta. Muutamat vastaajat näkivät yleisökaivauksilla olevan merkitystä paikallisyhteisön ja paikallisten asukkaiden oman identiteetin kannalta.

Osa vastaajista kuitenkin näki, että yleisökaivauksille tuleva yleisö ei ole mitä tahansa ihmisiä, vaan tätä yleisön osaa on jo todennäköisesti kiinnostanut arkeologia ja paikallishistoria etukäteen. Vastaajista 13 olikin sitä mieltä, että käsitys paikallishistoriasta muuttuu, jos tietyt ehdot täyttyvät. Ehtona mainittiin esimerkiksi henkilökunnan kyky jakaa tietoa, mikä kohde on kyseessä ja muutamassa vastauksessa todettiin, että käsitykset muuttuvat parhaiten, jos kenttäkauden jälkeen yleisö osallistuu kesän tulokset kokoavalle luennolle. Neljä vastaajaa ei osannut sanoa muuttuuko yleisön käsitys paikallishistoriasta. Ne vastaajat, joiden mielestä yleisön käsitys ei muutu (2 vastaajaa) perustelivat vastauksensa sillä, että yleisökaivajat ovat jo valmiiksi kiinnostuneita ja asiaan vihkiytyneitä ja lehtien artikkelien kautta paikallishistoriasta saa paremman kuvan.

Yleisökaivauksia käsittelevän osion loppuun lisäsin avoimen kohdan, johon vastaajalla oli mahdollisuus muotoilla itse se, mikä kysymysten puitteissa ei ollut mahdollista. Avoimeen kohtaan ajatuksiansa lisäsi 25 vastaajaa. Kysymykseen vastanneet ovat tuoneet esiin sekä yleisökaivauksien puolesta puhuvia näkökohtia (10 vastaajaa) ja vastaavasti niitä vastaan puhuvia ajatuksia (7 vastaajaa). Lisäksi vastaajat ovat antaneet yleisökaivauksille muutos ja parannusehdotuksia (8 vastaajaa).

Positiivisissa ja yleisökaivauksia tukevissa kommenteissa yleisökaivaukset nähdään hyvänä tapana popularisoida arkeologiaa. Yleisökaivausten nähtiin luovan positiivisempaa kuvaa alasta ja ehkä myös tätä kautta tuovan lisää rahoitusta. Positiivisimmat kommentit painottuivat jälleen maistereiden vastuksiin. Vaikka pisimmät vastaukset tuntuivat olevan yleisökaivauksia kritisoivien joukossa, oli niitä puolustavien puolella myös voimakasta mielipiteen puolustamista:

”Arkeologeilla on velvollisuus popularisoida työtään, sillä yleisö ei ainoastaan maksa osaa heidän palkastaan vaan myös on aidosti kiinnostunut arkeologiasta. Yleisön huomioiminen on siksi positiivinen asia. Popularisointia voi ajatella kuitenkin myös arkeologian hyötynäkökulmasta, johon seuraava liittyy. Ensinnäkin, yleisöä ei voi erottaa yhteiskunnasta eikä siten myöskään arkeologiasta. Monet ammattiarkeologit ovat kuitenkin yleisökaivauksia vastaan, mikä ei ole ainoastaan kummallista vaan suorastaan oman haudan kaivamista. Yleisökaivaukset ovat

nimittäin myönteisen arkeologiakuvan saavuttamisen kannalta elintärkeitä. Ne turvaavat arkeologian jatkuvuuden osallistamalla yleisöä ja saamalla heistä arkeologian puolestapuhujia. Tähän ei tarvita aivopesua tai propagandaa, vaan ainoastaan avointa ja suopeaa asennetta niitä kohtaan, jotka ovat jo valmiiksi asiasta kiinnostuneita. Onnistunut yleisökaivaus on parasta arkeologian markkinointia ja satsaus oman alan tulevaisuuteen”. (4 EM)

Ne vastaukset joissa suhtauduttiin yleisökaivauksiin negatiivisesti olivat hyvin pitkiä ja niistä jäi sellainen tunne, että vastaaja on kokenut tarvetta saada sanoa oma mielipiteensä ääneen. Kriittisimmät kommentit sijoittuivat alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden edellisillä yleisökaivauksilla tutkimusavustajana toimineiden vastaajien joukkoon. Työ yleisön kanssa aiheuttaa selkeästi heidän kanssaan läheisesti työskentelemään joutuville tutkimusavustajille ongelmia. Aikaa kuluu vapaaehtoisten neuvomiseen ja heidän jälkiänsä täytyy siivota työpäivän päätteeksi. Negatiivisissa vastauksissa verrataan usein arkeologin työtä kirurgin työhön. Vastaajat kysyvätkin, että voiko sitäkään tehdä vapaaehtoinen? Lisäksi ongelmaksi tuodaan työllistymisnäkökulma. Samaan aikaan kun opiskelijat ovat työttöminä työvoimana käytetään ilmaisia vapaaehtoisia. Muutamassa vastauksessa vaaditaan yleisökaivausten lopettamista nykymuotoisina.

Yleisökaivauksia vastustavat kommentit olivat monet tämän esimerkkivastauksen suuntaisia: ”*Yleisökaivausten järjestäminen tulisi ehdottomasti lopettaa ainakin siihen asti, kunnes on kehitetty toimiva konsepti sekä rahoituksen että käytännön suhteen. Nykyisellään yleisökaivaukset syövät arkeologian arvostusta levittämällä kuvaa, että kuka tahansa pystyy kaivamaan. Yleisökaivaukset ovat tällä hetkellä laiskin tapa popularisoida arkeologiaa, sillä monet kaivaustenjohtajat näkevät niiden kohdalla vain niiden positiivisen vaikutuksen kaivausten rahoitukseen ja unohtavat näin niihin liittyvät ongelmat, jotka kaatuvat kaivauksilla henkilökunnan niskaan.*” (2KdL)

Ongelmallinen tilanne kaivausalueella näkyy myös erään kaivaustenjohtajan vastauksessa: ”*Vaikein asia on yleisökaivajien ja ammattikaivajien (opiskelijat) välillä oleva suuri kitka. Tunnelma kaivauksilla on välillä todella jäätävä kun on molempia osapuolia kuopassa samaan aikaan [sic]. Jostakin syystä monet*

ammattilaiset näkevät vapaaehtoiset uhkana eikä mahdollisuutena tuoda arkeologiaa paremmin osaksi yhteiskunnan itsestäänselviä [sic] toimijoita. Tällä tarkoitan, että mitä tunnetumpaa arkeologia on, sitä selvempää on, että muinaisjäännöksiä tutkimusta pitää rahoittaa” (3KfM).

Parannusehdotuksia yleisökaivauksille annetaan erityisesti suunnittelun osa-alueella. Eräs vastaaja peräänkuuluttaa hyvän yleisökaivauksen kriteeristöä, jotta saataisiin yhtenäistettyä käytäntöjä. Pr-toimintaa toivotaan vastauksissa muillekin kaivauksille. Kaksi vastaajaa on kuitenkin sitä mieltä, että yleisöä ei pitäisi päästää kaivausalueelle. Toisen mielestä kaivausalue pitäisi jopa aidata niin, että yleisö ei pääsisi huutelemaan kaivausalueelle.

5.3. Arkeologian popularisointi ja arkeologit

Lomakkeen viimeisessä osassa kysyttiin arkeologian popularisointiin yleisesti liittyviä kysymyksiä. Kysymyksiä osiossa oli kuusi. Kaksi ensimmäistä kysymystä olivat asteikkokysymyksiä ja neljä viimeistä avoimia kysymyksiä. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin vastaajan mielipidettä arkeologian popularisoinnista yleisesti ottaen. Kaikkien vastaajien mielestä arkeologian popularisointi on yleisesti ottaen joko erittäin hyvä asia (45 vastaajaa, 81,82%) tai hyvä asia (10 vastaajaa, 18,18%).

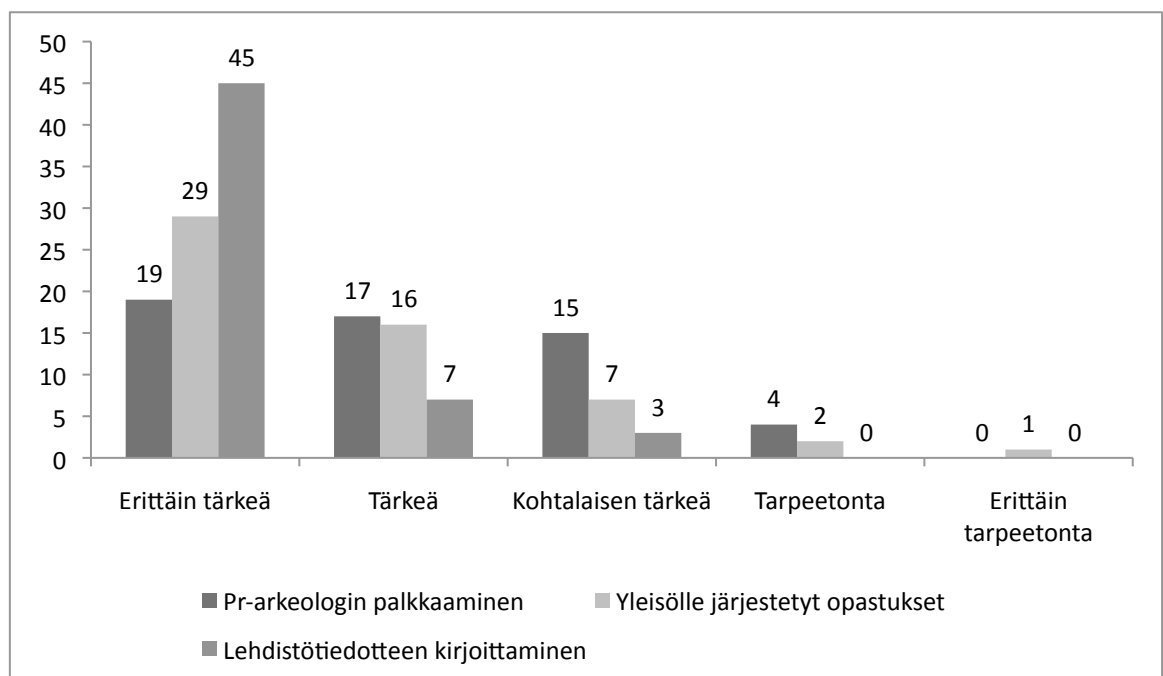
Toisessa kysymyksessä kysyttiin arkeologisten kaivausten tiedottamiseen liittyviä mielipiteitä. Arvioitavia asioita kysymyksessä olivat pr-arkeologin palkkaaminen tai työresurssien varaaminen pr-työhön, yleisölle järjestetyt opastukset, lehdistötiedotteen kirjoittaminen, nettisivujen tai blogin ylläpito ja yhteistyö paikallisen museon kanssa.

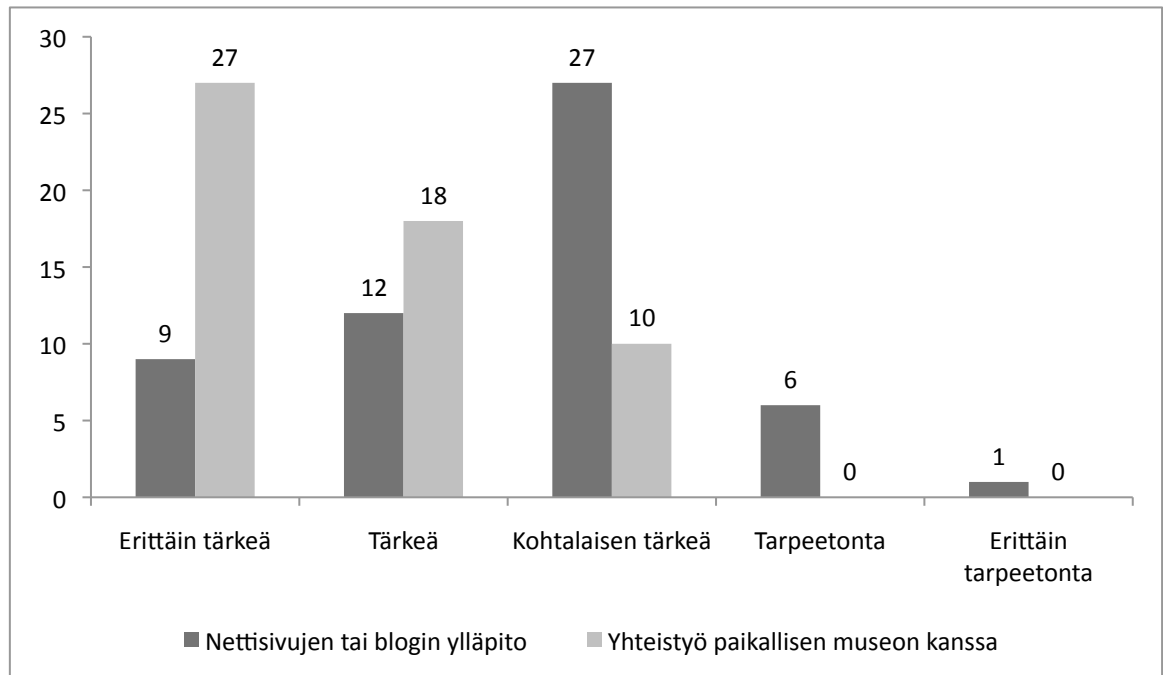
Pr-arkeologin palkkaaminen tai työresurssien varaaminen pr-työhön oli vastaajien mielestä erittäin tärkeää (19 vastaajaa, 34,55%), tärkeää (17 vastaajaa, 30,91%) tai kohtalaisen tärkeää (15 vastaajaa, 27,27%). Yleisölle kaivauksilla järjestetyt opastukset jakoivat vastaajien mielipiteitä hieman enemmän. Enemmistö piti kuitenkin opastuksia erittäin tärkeinä (29 vastaajaa, 52,73%). Tärkeänä opastuksia

piti 16 vastaajaa (29,09%). Lehdistötiedotteen kirjoittaminen kaivauksilta koettiin pääsääntöisesti erittäin tärkeäksi (45 vastaajaa, 81,82%).

Nettisivujen tai blogin ylläpito jakoi vastaajien mielipiteitä. Enemmistö koki sen kohtalaisen tärkeäksi (27 vastaajaa, 49,09%). Tärkeäksi nettisivut tai blogin näki 12 vastaajaa (21,82%). Tärkeää ylläpitäminen oli yhdeksän vastaajan mielestä (16,36%). Tarpeettomaksi nettisivun tai blogin oli kokenut kuusi vastaaja (10,91%) tai erittäin tarpeettomaksi (yksi vastaaja, 1,82%). Yhteistyö paikallisten museoiden kanssa koettiin pääsääntöisesti tärkeäksi. Vastaajista 29 (49,09%) arvioi sen erittäin tärkeäksi ja 18 vastaajaa (32,73%) tärkeäksi.

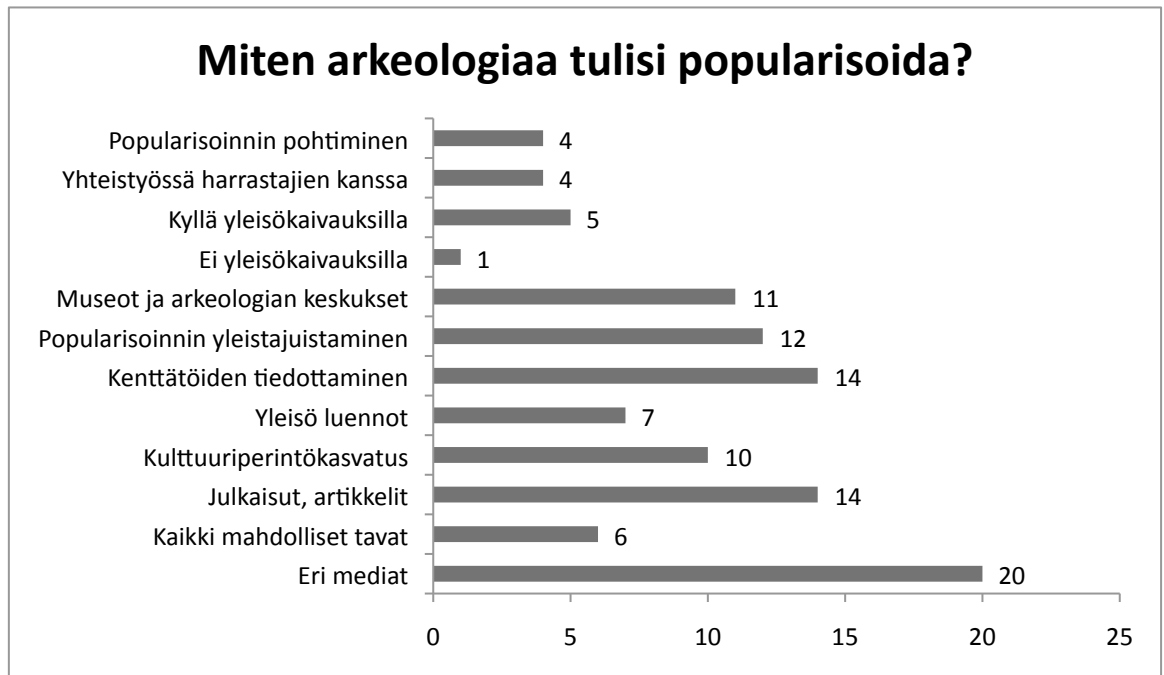
Vastausten jakautumiseen oli aineistossa jälleen kerran vaikutusta vastaajan koulutustaustalla ja asemalla kaivauksilla. Kaikki vastaajat kokivat lehdistötiedotteen kirjoittamisen tärkeäksi, mutta taas esimerkiksi pr-resurssien varaaminen kaivauksille oli tutkimusavustajien ja kaivajien mielestä erittäin tärkeitä. Kaivaustenjohtajat taas eivät näe pr-resursointia yhtä tarpeelliseksi, vaikka avoimissa vastauksissa näkevätkin yleisökaivauksilla suunnittelun ja resursoinnin tärkeyden.

Kysymykseen miten arkeologiaa tulisi popularisoida vastasi 51 kyselyn vastaajaa. Vastaukset olivat useassa tapauksessa sellaisia, että niissä kerrottiin useampi tapa popularisoida arkeologiaa. Olen seuraavassa kaaviossa eritellyt vastauksissa toistuvat teemat. Suosituimmaksi tavaksi popularisoida arkeologiaa tuntui vastauksissa nousevan eri medioiden käyttäminen. Medioihin lukeutuivat perinteisemmät televisio, radio ja lehdet, mutta myös uudemmat, kuten internet ja sen kautta sosiaalinen media. Medioiden lisäksi tärkeitä olivat julkaisut ja artikkelit sekä kenttätöistä tiedottaminen. Tärkeäksi vastauksissa nähtiin myös se, että popularisoinnista tehdään yleistajuista. Tärkeäksi popularisoinnin paikaksi vastaajat mainitsivat museot ja arkeologiakeskukset sekä koulut kulttuuriperintökasvatuksen antajina.

Vähemmän suosiota vastauksissa saivat yleisöluennot, yleisökaivaukset ja yhteistyö eri harrastajaryhmien kanssa. Kuudessa vastauksessa oltiin sitä mieltä, että arkeologiaa tulisi popularisoida kaikin mahdollisin tavoin ja neljä vastaajaa pohti vastauksessaan popularisoinnin syvintä olemusta. Yksi vastaaja toi vastauksessaan ilmi, että popularisointia ei tulisi ainakaan tehdä yleisökaivausten kautta.

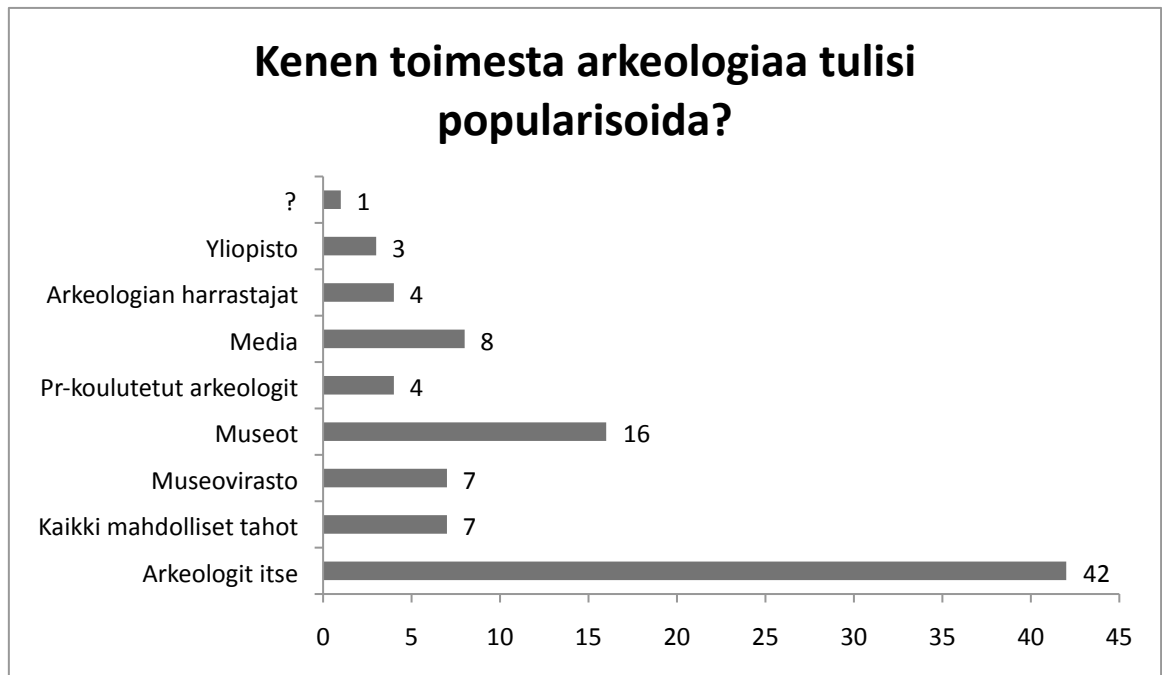

Kysymykseen kenen toimesta arkeologiaa tulisi popularisoida, vastasivat kaikki kyselyyn vastanneet. Enemmistön mielestä arkeologiaa tulisi popularisoida arkeologien toimesta (42 vastaajaa). Näistä vastaajista 23 oli sitä mieltä, että popularisointia pitäisi tehdä vain arkeologien toimesta. Osa heistä oli lisäksi hyvin ehdottomia sen suhteen, että popularisointi kuuluisi vain arkeologeille. Loput vastaajat näkivät tilanteen hieman lievemmin ja saattoivat mainita muitakin tahoja, jotka voisivat popularisoida arkeologiaa.

Suosituin muista popularisoinnin tekijöistä olivat museot (16 vastaajaa). Median mainitsi kahdeksan vastaajaa ja museoviraston roolia korosti seitsemän. Seitsemän vastaajan mielestä popularisointia pitäisi tehdä kaikkien mahdollisten tahojen toimesta. Neljä vastaajaa toivoi, että popularisoinnin hoitaisivat pr-koulutuksen saaneet arkeologit, joilla olisi myös kokemusta aiheesta. Yksi näistä vastaajista korosti, että kaikki arkeologit eivät osaa, eivätkä halua popularisoida. Muita vastauksissa mainittuja tahoja olivat arkeologian harrastajat (4 vastaajaa) ja yliopisto (3 vastaajaa).

Kysymys oli selvästi koettu tärkeäksi, koska siihen vastasivat kaikki kyselyyn vastanneet arkeologit. Tämä kysymys onkin kyselyn monivalinta- ja valintakysymyksiä lukuun ottamatta ainut avoimista kysymyksistä johon kaikki

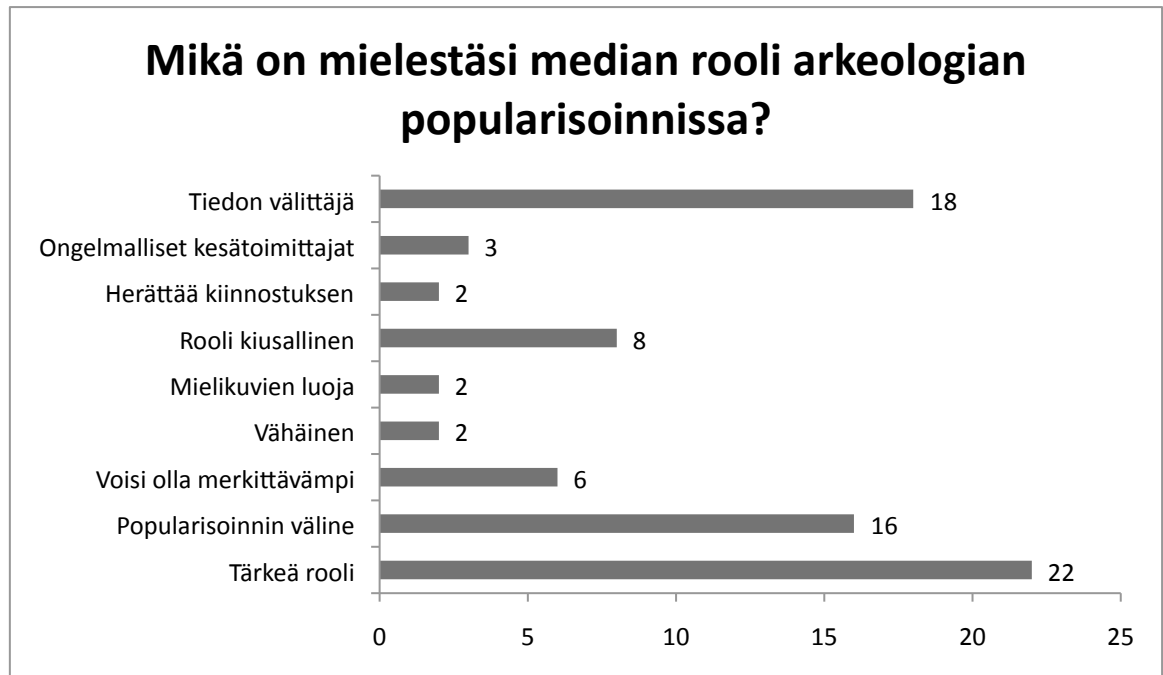
vastaajat ovat vastanneet. Mielenkiintoista on se, että osa arkeologeista on hyvin ehdottomasti sitä mieltä, että arkeologien pitäisi itse hoitaa popularisointia virheiden välttämiseksi. Osa taas on kuitenkin valmis ottamaan muitakin mukaan popularisointiin, yllättävimpänä ehkä arkeologian harrastajat. Yksi vastaaja summaakin tilanteen osuvasti vastaamalla kysymykseen: ” *sepä se...*” (3Kd). Keskustelulle aiheesta tuntuu olevan vastausten puitteissa tarvetta.

Kysymykseen ”mikä on mielestäsi median rooli arkeologian popularisoinnissa” vastasi 54 kyselyyn vastanneista. Olen analysoidessani aineistoa etsinyt vastauksista niissä toistuvia samoja teemoja. Osassa vastauksista mainitaan useampikin aihepiiriin liittyvä näkökulma. Vastaajista 22 näki median roolin tärkeäksi arkeologian popularisoinnissa. Media nähtiin myös tiedon välittäjänä (18 vastaajaa) ja osalle media taas oli väline (16 vastaajaa), jonka avulla arkeologit popularisoivat tutkimusta. Kuusi vastaajaa toivoi median roolin kasvamista.

Ongelmaksi vastaajat kokivat kiusalliset väärinymmärrykset haastattelutilanteissa (8 vastaajaa). Tähän ongelmaan liittyvät varmasti myös eri medioiden kesätoimittajat, joiden kokemattomuuden kolme vastaajaa näki yhtenä syynä väärinymmärryksiin. Neljä vastaajaa piti median roolia yleisön kiinnostuksen herättäjänä ja mielikuvien

luojana. Kaksi vastaajista oli tullut siihen tulokseen, että median rooli on vähäinen arkeologian popularisoinnissa.

Kysymykseen muita arkeologian popularisoinnista heränneitä ajatuksia vastasi 36 kyselyn vastaajista. Kysymyksen tarkoituksena oli antaa vastaajalle vielä tila ja mahdollisuus kirjoittaa ne ajatukset, joita vastaaja ei päässyt kommentoimaan kyselyn muiden kysymysten puitteissa. Vastanneista isoin osuus näki popularisoinnin kaikkien arkeologien yhteisenä etuna (8 vastaajaa). Vastaajien mielestä popularisointia ei tulisi pelätä eikä vähätellä, koska sillä on keskeinen rooli arkeologian julkisuuskuvan kohottamisessa sekä tietoisuuden lisäämisessä menneisyydestä. Vastauksissa oli nähtävissä selkeästi myös huoli maamme arkeologian tilasta. Eräs vastaajista jopa totesi Suomen arkeologian olevan kuoleman partaalla.

Samaan aihepiiriin liittyivät myös vastaukset siitä, että popularisointia tulisi olla enemmän, kuin mitä nykyisellään on (6 vastaajaa). Vastaajien mielestä sitä pitäisi tehdä huomattavasti enemmän ja popularisoinnin kautta olisi mahdollista korjata yleisölle muodostuneita vääriä käsityksiä esihistoriasta. Viisi vastaajaa piti popularisointia erittäin hyvänä ja tärkeänä asiana ja toiset viisi taas pohtivat vastauksessaan erilaisia uusia keinoja popularisointiin. Näitä uusia keinoja olivat

internetin hyödyntäminen nykyistä paremmin, yleisön kiinnostuttaminen tavallisiin löytöihin, löytöjen inhimillistäminen yleisölle ja populaariarkeologinen aikakauslehti. Silmiin pistävää näissä vastauksissa oli se, että vastaukset, joissa pohdittiin popularisoinnin kehittämistä, tulivat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta opiskelijoilta.

Vastauksissa toivottiin arkeologien kouluttamista pr-työhön sekä koulutetun työvoiman palkkaamista kaivauksille huolehtimaan yleisötyöstä (4 vastaajaa). Kolmen vastaajan vastaus keskittyi kuvailemaan sitä kuinka huonosti arkeologian popularisointi on Suomessa hoidettu. Kaksi vastaajaa halusi säilyttää arkeologian popularisoinnissa tieteen pohjana kaikelle toiminnalle ja toinen heistä suhtautui popularisointiin negatiivisesti seuraavalla tavalla: ” *Ei pidä sahata oksaa, jolla istuu. Arkeologinen toiminta perustuu muinaismuistolakiin. Siitä ei pidä tehdä samanlaista viihdehömpää, jota tulee joka tuutista*” (3KgJ). Kaksi vastaajaa esitteli vastauksessaan omaa tekemäänsä popularisointia.

5.4 Yhteenveto ammattilaisten näkökulmasta

Arkeologeille tehty kysely keräsi suuren vastaajamäärän arkeologikunnan kokoon nähden. Vastaukset avoimiin kysymyksiin olivat pitkiä ja perusteellisia ja niitä

lukiessa oli aistittavissa vastaajan tarve saada sanoa mielipiteensä aiheesta. Kyselylle ja aiheen pohdinnalle tuntuu siis olevan paljon tarvetta.

Kyselyyn vastanneista vastaajaryhmistä erottuu kaksi tosilleen vastakkaista ryhmää, tutkimusavustajina työskennelleet alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet opiskelijat ja kaivaustenjohtajana yleisökaivauksilla työskennelleet maisterit/jatko-opiskelijat. Näiden kahden ryhmän mielipiteet tuntuvat olevan vastakkaisia. Tutkimusavustajat näkevät yleisökaivauksilla yleisötyön ongelmat yleisöpinnassa, kun taas kaivaustenjohtajat hahmottavat laajempia kuvioita arkeologian popularisointiin, julkisuuskuvaan ja rahoitustilanteeseen liittyen. Mielenkiintoista on ehdottomasti aineistossa se, että kyselyyn ei ole vastannut yksikään vain ohjaajana yleisökaivauksilla työskennellyt arkeologi. Vain yksi vastaaja on kertonut kaivajan työnsä ohella ohjanneensa vapaaehtoisia.

Arkeologit kokevat ensisijaiseksi syyksi järjestää yleisökaivauksia arkeologian popularisoinnin. Tämä oli minulle pienoinen yllätys, sillä oletin, että suurimmaksi tekijäksi olisi noussut rahoitus. Ristiintaulukointi kuitenkin paljasti, että tutkimusavustajat kokevat kaivaustenjohtajia selkeämmin yleisökaivausten järjestämisen syyksi rahoituksen. Vapaaehtoisten osallistuminen kaivauksille koettiin pääsääntöisesti riippuvaiseksi kaivauksesta. Tärkeänä tekijänä mainittiin se, että vaativille kaivauksille olisi tärkeämpää ottaa ammattitaitoista henkilökuntaa töihin. Merkitystä on myös yleisökaivajien tasoeroilla. Kokenut harrastaja nähdään hyvänä työvoimana verrattuna ensimmäistä kertaa kaivauksilla olevaan.

Kysyttäessä miten yhteistyö vapaaehtoisten kanssa sujuu, oli suurin osa vastaajista sitä mieltä, että yhteistyö sujuu hyvin. Vasta avoimissa kysymyksissä ja kysyttäessä onko kaivaustekniikan opettaminen helppoa vai haastavaa sekä miten sujuu vapaaehtoisten huomioon ottaminen oman työn ohella, alkaa aineistoon tulla eroja. Kaivaustekniikan opettaminen ja yleisön huomioon ottaminen oman työn ohella jakaa arkeologeja. Osa kokee tilanteen helpoksi, osa taas haastavaksi. Yleisesti ottaen haastavammaksi koetaan juuri yleisön huomioon ottaminen oman työn ohella.

Tilanne oli sama myös Varhainen Turku –projektin tiimoilta arkeologien kanssa tehdyissä haastatteluissa. Sirkku Pihlmanin mukaan yleisötyötä ei koettu

ongelmalliseksi, kunhan se ei häirinnyt omaa työtä. Pihlman tulkitsee arkeologien suhtautuvan kaksijakoisesti yleisötyöhön. Osa koki sen hyvin tärkeäksi ja merkitykselliseksi, osa taas pelkäsi että kuva arkeologiasta muuttuu sellaiseksi, että kuka tahansa pystyy kaivamaan ilman ammatillista pätevyyttä. Pihlman oli tulkinut tilanteen kuitenkin niin, että myönteisimpiä ovat ne arkeologit, jotka tekevät eniten yhteistyötä vapaaehtoisten ja yleisön kanssa. (Pihlman & Muhonen 2007: 63-64, Pihlman 2010: 159-162.)

Oman tutkimukseni valossa tilanne näyttää kuitenkin monimutkaisemmalta. Arkeologien suhtautumiseen näyttäisi olevan merkitystä koulutuksella ja asemalla kaivauksella, sekä yleisökaivausten ja yleisötyön erilaisilla olosuhteilla riippuen kaivauksesta. Yleisötyö oman muun työn ohella on turhan suuri haaste, joka aiheuttaa tarpeetonta kitkaa tutkimusavustajien ja yleisön välille. Lisäksi opiskelijoiden huono työllisyystilanne on asia, mitä pitäisi todella pohtia. Opiskelijoiden kannalta tilanne näyttää tällä hetkellä siltä, että ammattiin, johon he ovat opiskelleet kauan, otetaan töihin palkatta ihmisiä ilman koulutusta. Esimerkiksi Tiina Juopperi (2008) totesi pro gradu -työssään, että jopa 41% opiskelijoista kokee tulevaisuuden työllisyysnäkymät lannistaviksi (Juopperi 2008: 91). Ei varmaankaan ole siis ihme, jos vapaaehtoisten käyttäminen harmittaa. Opiskelijan saattaa olla vaikeaa työnhajauksellisista syistä hahmottaa kaivausten rahoitus pohjaa, joka on erilainen tutkimus- ja pelastuskaivausten kesken.

Vastaajat myös kokevat, että vapaaehtoisilla on vaikutusta tutkimukseen. Erityisesti vaikutusta on sillä, että oman työn ohella vapaaehtoisten ohjaaminen ja neuvominen vie paljon aikaa. Eritasoiset kaivajat ovat ongelma, koska osa kyllä kaivaa itsenäisesti hyvällä tahdilla ja työnjäljellä, mutta osaa taas joutuu jatkuvasti valvomaan ja neuvomaan. Pieni osa vastaajista näkee kuitenkin, että vapaaehtoisilla voi olla positiivistakin vaikutusta tutkimukseen. Vapaaehtoisten läsnäolo pakottaa jo kentällä muodostamaan kokonaiskuvaa kohteesta ja tämän lisäksi kaivausta esitellessä on pakko tuoda mielipiteensä esille argumentoidussa muodossa.

Arkeologien mielestä yleisökaivaukset sekä muuttavat käsitystä arkeologiasta että lisäävät tietoa paikallishistoriasta. Käsitys arkeologiasta tieteenä muuttuu konkreettisemmaksi, ja harhaluulot Indiana Joneseista katoavat. Osa vastaajista on

kuitenkin selkeästi huolissaan negatiivisista vaikutuksista alaan. Huolena mainitaan se, että käsitys arkeologiasta muuttuu löytökeskeisemmäksi ja yleinen mielipide arkeologiasta sellaiseksi, että kuka tahansa voi ja saa kaivaa ilman koulutusta. Käsitys paikallishistoriasta muuttuu lähes kaikkien mielestä, mutta tärkeänä näkökulmana vastaajat tuovat esiin sen, että yleisökaivauksille ei osallistu aivan ketä tahansa väkeä vaan useimmiten he ovat jo valmiiksi aiheesta kiinnostuneita. Tärkeäksi koetaan se, että henkilökunnalla on aikaa ja kykyä välittää tietoa tutkimuskohteen historiasta. Kokonaiskuvan saamiseksi yleisön olisi lisäksi tärkeää saada mahdollisuus kuulla yhteenveto kesän kenttätöistä syksyllä järjestetyllä luennolla.

Yleisökaivauksia käsitelleen osion viimeisessä kysymyksessä tulee selkeästi esiin tarve saada sanoa sanottavansa yleisökaivauksista. Tässä kohtaa erottuvat hyvin alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet tutkimusavustajat. Heille yleisökaivaukset näyttävät raskaina, koska yleisöä on ohjattava oman työn ohella. Aikaa kuluu, ja yleisön jälkeen joutuu siivoamaan jälkiä. Jatkovana pelkona on oma työllistyminen valmistumisen jälkeen ja jo ennen sitä. Yleisön kohtaamiseen ei ole koulutusta eikä kokemustakaan. Henkilökunnan ja yleisön välinen kitka näkyy niin yleisön vastauksissa kuin myös yhden kaivaustenjohtajankin vastauksessa.

Arkeologian popularisointi koetaan kuitenkin yleisökaivausten ongelmista huolimatta erittäin tärkeäksi tai tärkeäksi. Arkeologien mielipiteitä kuitenkin jakaa se kenen pitäisi popularisoida ja miten. Tiedottamisen suhteen kaivauksilla koetaan tärkeäksi lehdistötiedotteen kirjoittaminen. Pr-resurssien saaminen kaivauksille on tärkeämpää tutkimusavustajien kuin kaivaustenjohtajien mielestä. Tässä on varmasti merkitystä sillä, että tutkimusavustajat kokevat voivansa keskittyä paremmin omaan työhönsä, jos kaivauksilla on erityisesti yleisötyöhön palkattua työvoimaa. Tuntuukin siltä, että tutkimusavustajat joutuvat vastaamaan liian isosta tehtävästä kaivauksilla yrittäessään hoitaa samalla sekä tutkimusta että yleisötyötä.

Popularisoinnin keinoista tärkeämmäksi nousi eri medioiden käyttö sekä julkaisut ja artikkelit. Median rooli arkeologian popularisoinnissa koettiin tärkeäksi, mutta toisinaan myös kiusalliseksi väärinymmärrysten takia. Hieman yllättäen osa arkeologeista onkin kovin ehdottomia sen suhteen, että arkeologian popularisoinnin

pitäisi olla vain arkeologien tehtävä. Arkeologien suhtautuminen popularisointiin on kuitenkin jakautunutta. Osa haluaisi, että vain arkeologit hoitavat sen, osa taas olisi valmis ottamaan kaikki mukaan harrastajien ja museoviraston väliltä.

Arkeologien pieni ammattikunta on keskenään kovin jakautunutta, mutta onneksi kaikkia yhdistää kuitenkin se, että popularisointia pidetään alan kannalta tärkeänä. Toinen koko kyselyä yhdistävä piirre on se, että arkeologit ovat kovin huolissaan oman alansa tilasta. Rahoitus ja työpaikat puuttuvat, ja yleisön käsitykset oman maansa esihistoriasta ovat kovin hataralla pohjalla. Kyselyn valossa on helppo sanoa, että aivan yleiselle pohdinnalle arkeologian alan tilasta olisi iso tilaus ja tarve.

6. Tutkimuksen tulokset

Tässä kappaleessa esittelen tutkimukseni tulokset. Olen jakanut ne kolmen keskeisen tekijän alle. Näitä tekijöitä ovat yleisö, jotka ovat oppijoina kulttuuriperintökohteella, arkeologian ammattilaiset, jotka edustavat kulttuuriperinnön asiantuntijoita ja yleisökaivaus, joka toimii kulttuuriperintökasvatuksen oppimisympäristönä. Peilaan näitä tekijöitä työn alussa esittelemääni teoriaan.

6.1. Asiantuntijan ja oppijan kohtaaminen

Yleisön näkökulmasta yleisökaivauksella oppiminen on hyvin elämyksellistä ja kokemuksellista. Oppiminen tapahtuu aidossa ympäristössä, jolloin pääsee kosketuksiin asiantuntijoiden hiljaisen tiedon kanssa, jota kaivauksella keskustelemalla jaetaan. Yleisö kokee pääsääntöisesti saavansa yleisökaivausten kautta lisää tietoa arkeologiasta ja myös alueen paikallishistoriasta. Kaivauksilta saatu tieto on sykehdyttävää ja mielenkiintoista.

Hyvin merkitykselliseksi asiaksi yleisön näkökulmasta nouseekin kokemuksen positiivisuus. Positiivinen palaute halutaan kertoa jo kaivauksella, mutta myös palautteessa monessa eri otteessa korostaen kuinka hyvä asia on, että kurssuja yleisölle järjestetään. Tätä positiivista palautetta saattaakin selittää se, että kaivauksille osallistuneita ohjaa oma motivaatio osallistumiseen. He ovat kaivauksilla omasta tahdostaan ja kiinnostuksestaan. Kasvatustieteessä puhutaan tällöin sisäisestä motivaatiosta, joka on koettu syvällisen oppimisen kannalta keskeiseksi. Sisäisen motivaation vastakohtana taas on ulkoinen motivaatio, jota ohjaavat ulkoiset tekijät kuten esimerkiksi oppimisesta saatavat palkkiot ja rangaistukset. (Hakkarainen et al. 2005: 203.)

Yleisön kokemus Varhainen Turku –projektin yleisötyön tutkimuksessa oli Sirkku Pihlmanin ja Timo Muhosen mukaan hyvin samankaltainen. Myös Turussa yleisö kiitti ja kehui järjestelyitä ja toivoi jatkoa toiminnalle. Yleisön antamat

parannusehdotuksetkin rajoittuivat vain käytännön järjestelyihin. Vapaaehtoisena seulomiseen osallistuneille arkeologinen tutkimus alkoi myös hahmottua muunakin kuin kaivamisena. (Pihlman & Muhonen 2007: 62–63.)

Tilannesidonnaisen oppimisen teoria (Tynjälä 2000: 128-130) onkin keskeisessä asemassa yleisön kannalta. Oman tutkimukseni yleisölle suunnatun kyselyn vastauksissa näkyy se, että asiantuntijoiden kanssa on vaihdettu ajatuksia kaivausalueella. Osallistumalla asiantuntijakulttuuriin voidaan sisäistää asiantuntijoiden ajatuksia aidossa tilanteessa ja silloin on helppo huomata asiantuntijan kertoman kautta arkeologian sisältävän paljon muutakin kuin kesällä tapahtuvan kenttätyön. Tästä kertoo myös esimerkiksi yleisön vastauksissa näkyvät rahoitukseen liittyvät kommentit. Yleisö on keskellä arkeologien omaa ammattikulttuuria, jonka kautta yleisölle on helpompi välittää esimerkiksi muinaisjäännösten suojeluun liittyvää ajatusmaailmaa

Tutkimukseni perusteella voidaan myös todeta, että yleisö itse kokee yleisökaivauskurssin lisänneen heidän tietoansa arkeologiasta. Myös kiinnostus paikallishistoriaa kohtaan kasvaa, koska he pääsevät itse tutkimaan omaa kulttuuriperintöänsä. Osa vastanneista kertoi jopa etsineensä lisätietoa Espoon historiasta.

Yleisöarkeologian kannalta tällainen tilanne on se mitä tavoitellaan. Yleisöarkeologian yhtenä tavoitteena on se, että yleisölle näytetään miten arkeologiaa ja historiaa voidaan käyttää yhteiskunnassa. Yleisöarkeologian periaatteita ovatkin osallistuminen tiedon tuottamiseen. Kommunikaatio yleisön kanssa ei tapahdu vain arkeologeilta yleisöä kohti yhdensuuntaisesti vaan myös yleisöltä arkeologeille. (Svanberg & Wahlgren 2007: 11–12, 14.)

Arkeologit näkevät myös, että yleisökaivauksilla on vaikutusta yleisön käsitykseen arkeologiasta. Osa vastaajista kokee, että tätä kautta yleisön väärät käsitykset arkeologiasta tieteenä muuttuvat. Osalle yleisön saama käsitys arkeologiasta näyttäytyy kuitenkin uhkana. Heidän mielestään yleisökaivaus antaa väärän kuvan siitä kuka voi ja saa tehdä arkeologista tutkimusta. Tämänkaltainen ajatusmaailma aiheuttaa arkeologien keskuudessa keskustelua yleisökaivausten tarpeellisuudesta ja

on oireellista tästä tilanteesta, että esimerkiksi Ilari Aalto Arkeologia nyt! -lehden kirjoituksessa kokee tarpeelliseksi puolustaa voimakkaasti yleisökaivauksia (Aalto 2011). Arkeologien mielestä myös käsitys paikallishistoriasta muuttuu, mutta vastaajat huomauttavat, että kaivauksille tuleva yleisö on jo valmiiksi kiinnostunut.

Arkeologit toimivat yleisökaivauksilla asiantuntijan roolissa. Heille tehdyn kyselyn perusteella voidaan sanoa, että tarve asian käsittelylle on ilmeinen. Vastaukset avoimiin kysymyksiin ovat hyvin pitkiä, ja niistä paistaa turhautuminen alan tilaan. Kyselyssä näkyvät kaksi toisilleen vastakkaista ryhmää: tutkimusavustajat ja kaivaustenjohtajat. He katsovat yleisökaivauksia eri näkökulmista. Tutkimusavustajat kokevat toimimisen yleisön kanssa ongelmalliseksi työn ohella, kun taas kaivaustenjohtajat yrittävät hahmottaa yleisöä laajemmin suhteessa esimerkiksi rahoitukseen. Asiantuntijan rooli kaivauksilla on haastava, koska kireän aikataulun puitteissa yleisön huomioiminen on hankalaa.

Arkeologian ala on pieni, jolloin alan asiantuntijoita on vähän. Suurin osa alalla toimivista arkeologeista kuuluu pieniin käytäntöyhteisöihin työpaikallaan. Arkeologien ammatti-identiteetin kehityksen kannalta merkityksellisessä asemassa on arkeologin kuuluminen oman ammattialan yhteisöön. Sillä on vaikutusta tapaan nähdä ja kokea maailma. Arkeologien ammattikuntaan kohdistuu ulkopuolelta tulevia rahoitukseen ja työllistymiseen liittyviä vaatimuksia. Oman alan uhatuksi kokeminen saattaa olla yksi tekijä, joka aiheuttaa tarvetta puolustautua ulkopuolista uhkaa vastaan.

Asiantuntijana toimimisen vaikeus arkeologisella kaivauksella näyttäytyy sekä yleisölle suunnatussa kyselyssä, että ammattilaisten kyselyssä. Vaikka olen tässä työssä korostanut sosiaalisen yhteisön merkitystä oppimiselle, ei sosiaalinen yhteisö ole aina positiivinen voimavara. Yleisötyöhön ei ole koulutusta eikä kokemustakaan, jolloin asiantuntijan roolia suhteessa yleisöön eli oppijoihin on vaikea ottaa.

Tässä työssä on paljon kuvattu oppimisen sosiaalisen näkökulman merkittävyyttä. Ihmisten välinen kanssakäyminen ei aina kuitenkaan suju ilman ongelmia. Ryhmässä toimimiseen liittyy aina jännitteitä ja mahdollisia ristiriitatilanteita. Tunteisiin liittyvissä älyllisissä prosesseissa ihmiset saattavat tehdä negatiivisia tulkintoja

toisten ihmisten käytöksestä ja tarkoituksista. Näin käy erityisesti silloin, jos sosiaalinen tilanne koetaan uhkaavaksi. Tällaisia negatiivisia tulkintoja kutsutaan kuumiksi kognitioiksi. Nämä tulkinnat ovat normaaleja ihmisen ajatteluun liittyviä prosesseja ja auttavat tunnistamaan uhkaavia tilanteita. Ne saattavat kuitenkin rohkaista itsekeskeisiin ja epäileviin ajatuksiin. Joskus negatiiviset ajatukset alkavat kiertää kehää ja voidaan puhua jopa kollektiivisesta paranoiasta. Tällöin on vaikea nähdä toisten ihmisten toiminnassa positiivisia puolia. (Hakkarainen et al. 2005: 186–190.)

Nuorten arkeologien ja myös toisinaan jo valmistuneidenkin arkeologien kannalta vapaaehtoisten osallistuminen kaivauksille edustaa sosiaalista uhkaa. Vapaaehtoiset näyttäytyvät uhkana työllistymiselle ja onnistumiselle omassa työssä. Kenelle tahansa oma toimeentulo on tunteet pintaan nostava aihe, jolloin tunneperäinen reagointi on ymmärrettävää. Oman työllistymisen pelon takia ajatuksia ei myöskään uskalleta sanoa ääneen, jolloin turhautuminen kertautuu ja pinna kiristyy. Tässä tilanteessa ei ehkä ole mikään ihme, jos kiireen keskellä ei aina osaa hoitaa yleisötilanteita oikein, varsinkaan kun siihen kaikilla arkeologeilla ei ole koulutusta eikä välttämättä kokemustakaan.

Vaikka asiantuntijana toimiminen on haasteellista joillekin arkeologeille, kaikkia tuntuu kuitenkin yhdistävän se, että arkeologian popularisointi koetaan tärkeäksi. Yleisöarkeologian mukainen monensuuntainen kommunikaatio vaatisi kuitenkin asenneilmapiirin muutosta. Osa arkeologeista on ehdottomasti sitä mieltä, että arkeologian popularisointi on vain ja ainoastaan alan asiantuntijan tehtävä. Tämä heijastelee klassista arkeologian popularisoinnin mallia, jossa asiantuntijan tutkima tieto muutetaan yleisölle sopivaan populaariin muotoon.

6.2. Arkeologinen kaivaus kulttuuriperinnön oppimisympäristönä

Arkeologisen kaivauksen toimimista oppimisympäristönä on hyvä peilata kasvatustieteen kentästä tuleviin tutkimuksiin oppimisesta ja oppimisympäristöistä. Kouluoppimisessa vaaditaan usein asiantuntijatiedon omaksumista asiantuntija-kulttuurista irrallaan. Tavoitteena tällöin on tiedon muistaminen, ei sen

ymmärtäminen. Jotta oppiessa saavutettaisiin syvällistä ymmärtämistä käsiteltävästä asiasta, pitäisi oppimisen tapahtua aidossa tilanteessa. Oppimisen kannalta hedelmällistä olisi nähdä kuinka asiantuntijat ratkaisevat tilanteita. (Hakkarainen et al. 2005: 118-119.) Arkeologisella kaivauksella tähän on paras mahdollinen tilaisuus kirjoittamattoman kulttuuriperintömme osalta. Kaivauksella oikeassa tilanteessa on helppo nähdä, kuinka arkeologit ratkaisevat ongelmia

Ympäristön merkityksen tiedostaminen oppimisen kannalta on tärkeää, koska mikään oppiminen ei tapahdu tyhjiössä. Oppimisympäristöä tarvitaan oppimisessa, koska se korostaa oppijan omaa aktiivisuutta. Erilaisten oppimisympäristöjen kautta oppija saattaa päästä oppimaan autenttiossa reaali maailman tilanteessa ja hänen tukenansa voivat olla opiskeltavan alan omat asiantuntijat. Oppimisesta tulee kokonaisvaltainen prosessi, jossa oppija on aidossa vuorovaikutuksessa opittavan asian kanssa. (Manninen et al. 2007: 19, 121.)

Arkeologisella kaivauksella on mahdollista oppia oikeassa, aidossa tilanteessa. Se tekee arkeologisesta kaivauksesta oppimisympäristöajattelun kannalta ihanteellisen kulttuuriperinnön välittämisen paikan. Ihmisten arkikäsitusten muuttamisen kannalta arkeologinen kaivaus on hyvä ympäristö oikean tiedon herättelemiselle.

Arkeologinen kaivauskaan ei täytä hyvän oppimisympäristön määritelmiä, jos sinne ei ole rakennettu oppimista tukevia didaktisia elementtejä. Kulttuuriperintökasvatuksen kautta voimme pohtia arkeologisella kaivauksella, mitkä ovat niitä keinoja joilla oppimista arkeologisella kaivauksella voidaan tuottaa. Jos arkeologisen kaivauksen halutaan toimivan oppimisympäristönä, tulee sen tarjota ympäristön mahdollistamaa elämyksellistä oppimista. Asiantuntijat taas voivat tarjota autenttisiin löytöihin liittyvää tietoa.

Muinaisjäännöstemme kohdalla arkeologisen kaivauksen toimiessa oppimisympäristönä voidaan lisätä kulttuuriperinnön lukutaitoa. Tätä lukutaitoa tarvitaan, koska muinaisjäännökset ovat toisinaan vaikeasti tunnistettavia ja ne kokevat myös ilkeältä ihan pelkän tietämättömyyden takia. Kulttuuriperinnön lukutaito lisää maamme esihistoriallisen ja historiallisen ajan muinaisjäännösten arvostusta ja kasvattaa haluamme suojella jäännöksiä yhteisenä perintönämme.

Tukevatko yleisökaivaukset kuitenkin täydellisesti käsitteellistä muutosta? Arkeologisen kaivauksen toimiminen oppimisympäristönä ei ole täysin ongelmaton ja helppoa, vaikka se asiantuntijatiedon välittämisen paikkana olisikin teoriassa ihanteellinen. Yleisötyön tekemiseen vaikuttavat rajalliset resurssit, mutta lisäksi myös arkeologien ja museoalan ammattilaisten asenteet. Kaikki arkeologit eivät ole pedagogeja ja yleisötyön tekeminen saattaa olla vaikeata. Tutkimuksen tekeminen sidottuna tiukkaan aikatauluun tekee tilanteen kuopan reunalla välillä sellaiseksi, että aikaa ei tahdo riittää kysymyksiin vastaamiseen. Arkeologien suhtautuminen yleisötyöhön on kaksijakoista. Toisaalta yleisötyötä pidetään tärkeänä ja hyvin merkityksellisenä alan tulevaisuuden kannalta. Toisaalta taas pelätään, että päästämällä yleisö kaivauksille vähennetään alan arvostusta antamalla kuva, että kuka tahansa voi kaivaa. Näiltä osin tutkimukseni korreloi Sirkku Pihlmanin samansuuntaisen tuloksen kanssa. (Pihlman 2010: 157–161.)

Koko alan haasteena on lisäksi jatkuvasti tapahtuva informaali oppiminen esimerkiksi median välityksellä. Suuri osa arkielämämme oppimisesta tapahtuukin älykkään toiminnan sivutuotteena tahattomasti (Hakkarainen et al. 2005: 252). Tämä tekee median roolista arkeologian popularisoinnille erittäin tärkeän. Viestintätaitojen kehittäminen ja kaivausten tiedottamiseen panostaminen on alan tulevaisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää.

7. Arkeologikeskeisyydestä kohti yleisökeskeisyyttä

Kiinnostukseni yleisökaivaukseen lähti liikkeelle arkeologien ja yleisön välisestä kohtaamisesta ja sen monimutkaisuudesta. Arkeologian popularisoinnin tutkimus Suomessa on vasta saamassa arkeologian suuntauksena jalansijaa ja tutkimuksen edetessä kävikin selväksi, että terminä arkeologian popularisointi ei ole tarpeeksi kattava. Ilmiö, josta olen kiinnostunut, ei aina ole aktiivista arkeologian popularisointia, jolloin luontevampi kattotermi kaikelle yleisön kanssa tapahtuvalle kommunikaatiolle on julkinen arkeologia. Aktiiviselle yleisötyöhön suuntautuvalle arkeologialle toimivampi termi taas on yleisöarkeologia. Oman tutkimukseni kannalta keskeiseksi muodostuikin julkista arkeologiaa koskeva tutkimus ja Suomessa yleisökaivauksista tehty tutkimus. Tutkimussuuntaus on vasta Suomeen tulossa ja näen että kattavammalle käsitteellistämislle on tarvetta.

Valitsin tutkimuksen kohteeksi yhden yleisökaivauksen ja aikomukseni oli tutkia sitä tapaustutkimuksen keinoin. Käytössäni oli Espoon Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivauskurssien kävijäpalaute vuosilta 2008 ja 2009. Koska minua kiinnosti arkeologien ja yleisön välinen kanssakäyminen, oli aikomukseni kerätä aineistoa myös kaivausten henkilökunnalta. Eettiseltä kannalta aineiston kerääminen näin pieneltä helposti tunnistettavalta joukolta ei kuitenkaan ollut järkevää. Päätin kerätä arkeologeja koskevan aineiston kaikilta arkeologeilta, jotka kyselyni tavoitti.

Näen yleisökaivauksen oppimistapahtumana ja arkeologisen kaivauksen tässä yhteydessä oppimisympäristönä. Luontevaksi taustateoriaksi valikoitui siten oppimisen teorioita ja oppimisympäristöajattelua. Koska tutkimuksen kohteena on kuitenkin arkeologinen kaivaus, jolla järjestetään museopedagogista opetusta, oli luontevaa ottaa lisäksi mukaan museopedagogiikkaan ja kulttuuriperintöön liittyviä teorioita.

Kahden yleisölle suunnatun kyselyn perusteella voidaan sanoa, että yleisökaivauskurssi on kokemuksena yleisölle hyvin positiivinen ja ajatuksia antava

kokemus. Kursseista saatu palaute on hyvin positiivista ja paikoin ylistävääkin. Kurssi antaa kävijälleen uutta tietoa arkeologiasta ja myös paikallishistoriasta. Kyselyssä näkyy kuitenkin myös, että aina yleisön ja asiantuntijan kohtaaminen ei ole täysin mutkatonta.

Kulttuuriperinnön asiantuntijat eli arkeologit ovat jakautuneet heille suunnatun kyselyn mukaan karkeasti jaettuna kahteen leiriin. Toisella puolella ovat yleisön kanssa läheisessä kanssakäymisessä olevat tutkimusavustajat ja toisella puolella taas kaivaustenjohtajat, jotka taas näkevät rahoitukseen ja yleisötyöhön liittyviä näkökulmia laajemmin. Molemmat osapuolet kokevat arkeologian popularisoinnin tärkeäksi ja yleisötyön merkitykselliseksi.

Oppimisen kannalta yleisökaivaus on ihanteellinen oppimisympäristö. Oppiminen tapahtuu oikeassa tilanteessa ja yleisö pääsee näkemään oikeita ongelmanratkaisutilanteita. Asiantuntijan rooli on kuitenkin arkeologeille haasteellinen. Kokemus ja koulutus yleisötyöstä puuttuvat ja lisäksi rahoituksen puute ja työllistymisen vaikeudet aiheuttavat paineita, jotka saattavat purkautua yleisöön. Oma ammattiala koetaan usein uhatuksi.

Uhkanäkökulma on kuitenkin arkeologian kannalta haitallinen, koska se saa alan kääntymään sisäänpäin. Arkeologiaa ei voi erottaa yhteiskunnasta, vaan sen on tultava aktiiviseksi osaksi yhteiskuntaa. Suhde yleisöön ei voi olla yhdensuuntaista arkeologian popularisointia vaan sen tulee toimia monensuuntaisesti. Yleisön kanssa toimiessa tulisi myös tuntea yleisönsä eikä vain lähteä sokkona soitellen sotaan. Arkeologia kiinnostaa aidosti ihmisiä eikä arkeologiassa kiinnostuksen kohteena ole vain hienot löydöt. Yleisöä kiinnostaa arkeologia erityisesti metodina ja se mikä arkeologiassa viehättää on löytämisen riemu. On aika siirtyä arkeologiakeskeisyydestä kohti yleiskeskeisyyttä, jos haluamme todella saada yleisön ja sitä kautta yhteiskunnan ymmärtämään, että kulttuuriperinnön tutkimisella on paikkansa myös tässä ajassa.

Suomessa kiinteätä kulttuuriperintöä suojellaan lain ja kaavoituksen voimalla. Pelkkä viranomaisen suojele ei kuitenkaan riitä. Kulttuuriperintö ei itsestään säily suojelepuutoksen voimalla. Kulttuuriperintömme säilyttämiseen tarvitaan

yhteiskunnalliseen tietoisuuteen tähtäävää kulttuuriperintökasvatusta. Yhteiskunnassa on muidenkin kuin Museoviraston ja museoiden ymmärrettävä yhteisen kulttuuriperintömme arvo. Vain silloin saamme perintömme säilymään tuleville sukupolville.

Lähteet

Kyselyjen vastaajat

Vuoden 2008 yleisökaivauskurssin kyselyn vastaajat

2008 A	2008 M
2008 B	2008 N
2008 C	2008 O
2008 D	2008 P
2008 E	2008 Q
2008 F	2008 R
2008 G	2008 S
2008 H	2008 T
2008 I	2008 U
2008 J	2008 V
2008 K	2008 X
2008 L	

Vuoden 2009 yleisökaivauskurssin kyselyn vastaajat

	vastaajan koodi
Nainen, 15-20 –vuotta, kurssi 2	2Na
Nainen, 21-30 –vuotta, kurssi 1	1Nb
Nainen, 21-30 –vuotta, kurssi 2	2Nb
Mies 31-40 –vuotta, kurssi 1	1Mc
Nainen, 31-40 –vuotta, kurssi 2	2Nc
Nainen, 31-40 –vuotta, kurssi 4	4NcA
Nainen, 31-40 –vuotta, kurssi 4	4NcB
Nainen, 41-50 –vuotta, kurssi 1	1Nd
Mies, 41-50 –vuotta, kurssi 1	1Md
Mies, 41-50 –vuotta, kurssi 2	2Md
Nainen, 41-50 –vuotta, kurssi 2	2Nd
Nainen, 41-50 –vuotta, kurssi 3	3NdA
Nainen, 41-50 –vuotta, kurssi 3	3NdB
Nainen, 41-50 –vuotta, kurssi 4	4NdA
Nainen, 41-50 –vuotta, kurssi 4	4NdB
Mies, 51-60 –vuotta, kurssi 1	1MeA
Mies, 51-60 –vuotta, kurssi 1	1MeB
Nainen, 51-60 –vuotta, kurssi 2	2Ne

Nainen, 51-60 –vuotta, kurssi 3	3NeA
Nainen, 51-60 –vuotta, kurssi 3	3NeB
Nainen, 51-60 –vuotta, kurssi 3	3NeC
Nainen, 51-60 –vuotta, kurssi 3	3NeD
Nainen, 51-60 –vuotta, kurssi 3	3NeE
Mies, 51-60 –vuotta, kurssi 3	3MeA
Mies, 51-60 –vuotta, kurssi 3	3MeB
Nainen, 51-60 –vuotta, kurssi 4	4Ne
Mies, 61-70 –vuotta, kurssi 1	1Mf
Nainen, 61-70 –vuotta, kurssi 2	2Nf
Nainen, 61-70 –vuotta, kurssi 3	3Nf
Mies, 61-70 –vuotta, kurssi 3	3Mf
Nainen, 61-70 –vuotta, kurssi 4	4NfA
Nainen, 61-70 –vuotta, kurssi 4	4NfB
Nainen, 61-70 –vuotta, kurssi 4	4NfC

Koodien selitykset

1 = kurssi 1 (1.-5.6.2009, peruskurssi)	a = 15-20 -vuotta
2 = kurssi 2 (8.-12.6.2009, peruskurssi)	b = 21-30 -vuotta
3 = kurssi 3 (15.-18.6.2009, jatkokurssi)	c = 31- 40 –vuotta
4 = kurssi 4 (22.-26.6.2009, peruskurssi)	d = 41-50 –vuotta
M = mies	e = 51-60 -vuotta
N = nainen	f = 61-70 -vuotta

Arkeologien kyselyn vastaajat

	vastaajan koodi
Yleisökaivauksille osallistuneet	
Ylioppilas, kaivaja	1KaH
Ylioppilas, kaivaja	1KaI
Ylioppilas, kaivaja	1KaJ
Ylioppilas, tutkimusavustaja	1Kd
Alempi korkeakoulututkinto, kaivaja	2KaH
Alempi korkeakoulututkinto, kaivaja	2KaI
Alempi korkeakoulututkinto, harjoittelija	2KbH
Alempi korkeakoulututkinto, harjoittelija	2KbI
Alempi korkeakoulututkinto, tutkimusavustaja	2KdH
Alempi korkeakoulututkinto, tutkimusavustaja	2KdI
Alempi korkeakoulututkinto, tutkimusavustaja	2KdJ

Alemmpi korkeakoulututkinto, tutkimusavustaja	2KdL
Alemmpi korkeakoulututkinto, tutkimusavustaja	2KdM
Alemmpi korkeakoulututkinto, tutkimusavustaja	2KdN
Alemmpi korkeakoulututkinto, jokin muu tehtävä	2Kg

Ylempi korkeakoulututkinto	3K
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaja	3KaH
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaja	3KaI
Ylempi korkeakoulututkinto, tutkimusavustaja	3Kd
Ylempi korkeakoulututkinto, piirtäjä	3KeH
Ylempi korkeakoulututkinto, piirtäjä	3KeI
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaustenjohtaja	3KfH
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaustenjohtaja	3KfI
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaustenjohtaja	3KfJ
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaustenjohtaja	3KfL
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaustenjohtaja	3KfM
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaustenjohtaja	3KfN
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaustenjohtaja	3KfO
Ylempi korkeakoulututkinto, kaivaustenjohtaja	3KfP
Ylempi korkeakoulututkinto, jokin muu tehtävä	3KgH
Ylempi korkeakoulututkinto, jokin muu tehtävä	3KgI
Ylempi korkeakoulututkinto, jokin muu tehtävä	3KgJ

Jatko-opiskelija, kaivaja	4Ka
Jatko-opiskelija, harjoittelija	4KdH
Jatko-opiskelija, harjoittelija	4KdI
Jatko-opiskelija, kaivaustenjohtaja	4KfH
Jatko-opiskelija, kaivaustenjohtaja	4KfI
Jatko-opiskelija, kaivaustenjohtaja	4KfJ
Jatko-opiskelija, kaivaustenjohtaja	4KfL
Jatko-opiskelija, jokin muu tehtävä	4KgH
Jatko-opiskelija, jokin muu tehtävä	4KgI

Eivät ole osallistuneet yleisökaivauksille

Ylioppilas	1EJ
Ylioppilas	1EL

Alemmpi korkeakoulututkinto	2EJ
Alemmpi korkeakoulututkinto	2EL
Alemmpi korkeakoulututkinto	2EM
Alemmpi korkeakoulututkinto	2EN

Ylempi korkeakoulututkinto	3E
----------------------------	----

Jatko-opiskelija	4EJ
Jatko-opiskelija	4EL
Jatko-opiskelija	4EM
Jatko-opiskelija	4EN

Jatko-opiskelija	4EO
Väitellyt	5EJ
Väitellyt	5EL

Koodien selitykset

1 = ylioppilas	a = kaivaja
2 = alempi korkeakoulututkinto	b = harjoittelija
3 = ylempi korkeakoulututkinto	c = ohjaaja
4 = jatko-opiskelija	d= tutkimusavustaja
5 = väitellyt	e = piirtäjä
K = osallistunut yleisökaivauksille	f= kaivaustenjohtaja
E= ei ole osallistunut yleisökaivauksille	g = jokin muu tehtävä

Lähteet

Arkeologiset yleisökaivaukset Suomessa, ammattilaisten näkökulma. Kyselytutkimus. Jenni Siltainsuu 2010 Helsingin yliopisto. Filosofian, historian, kulttuurien ja taiteiden tutkimuksen laitos. Arkeologian oppiaine.

Mankbyn keskiaikaisen kylätontin vuoden 2008 kaivauskurssien yleisöpalaute Espoon kaupunginmuseo.

Mankbyn keskiaikaisen kylätontin vuoden 2009 kaivauskurssien yleisöpalaute. Espoon kaupunginmuseo.

Kirjallisuus

Aalto, Ilari 2011. Yleisöarkeologiaa Korholmenilla. *Arkeologia nyt!* (2/2011). Turun Maakuntamuseon ystävät ry. (14–15)

Ascherson, Neal 2004. Archaeology and the British media. *Public archaeology* (edit. Nick Merriman). Routledge. New York. (145–158)

Benz, Marion & Liedemeier, Anna Katrien 2007. Archaeology and the German Press. *Archaeology and the Media*. (Timothy Clack & Marcus Brittain edit.) Left Coast Press. Walnut Creek. (153–174)

Clack, Timothy & Brittain, Marcus (edit.) 2007. *Archaeology and the Media*. Left Coast Press. Walnut Creek.

Eilola, Miska 2002. Muinaisjäännöksestä matkailutuotteeksi – Pattijoen Kastellin tuotteistamissuunnitelma. Pro gradu -tutkielma. Yleinen arkeologia. Oulun yliopisto.

Fowler, Peter 2007. Not Archaeology and the Media. *Archaeology and the Media*. (Timothy Clack & Marcus Brittain edit.) Left Coast Press. Walnut Creek. (89–108)

Funari, Pedro Paulo A. 2004. Public archaeology in Brazil. *Public archaeology* (edit. Nick Merriman). Routledge. New York. (202–210)

Haggrén, Georg 2006. Arkeologia ja media. Pääkirjoitus. SKAS 4/2006. Suomen keskiajan arkeologinen seura. Turku.

Hauta-aho, Raija 2008. Kaupunki jalkojesi alla. Kaupunkiarkeologiasta kertova näyttely Oulussa 29.1.-18.2.2008 ja arkeologian popularisointi. Pro gradu -tutkielma. Yleinen arkeologia. Oulun yliopisto.

Hakkarainen, Kai & Lonka, Kirsti & Lipponen, Lasse 2005. *Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä*. WSOY. Helsinki.

Holtorf, Cornelius 2004. Doing Archaeology in Popular Culture. *The Interplay of Past and Present* (Hans Bolin, editor). Södertörn Archaeological Studies 1. Södertörn University College. Huddinge. (41–50)

Holtorf, Cornelius 2005. *From Stonehenge to Las Vegas. Archaeology as Popular Culture*. AltaMira Press. Oxford.

Holtorf, Cornelius 2007a. An Archaeological Fashion Show: How Archaeologists Dress and How they are Portrayed in the Media. *Archaeology and the Media*. (Timothy Clack & Marcus Brittain edit.) Left Coast Press. Walnut Creek. (69–88)

Holtorf, Cornelius 2007b. *Archaeology is a brand. The meaning of archaeology in contemporary popular culture*. Archaeopress. Oxford.

Jameson Jr, John H. 1997. *Presenting Archaeology to the Public. Digging for Truths*. AltaMira Press. Walnut creek.

Jameson Jr, John H. 2004. Public archaeology in the United States. *Public archaeology* (edit. Nick Merriman). Routledge. New York. (21–58)

Juopperi, Tiina 2008. Arkeologian opiskelijoiden ja valmistuneiden näkemyksiä opiskelusta ja työllistymisestä. Pro gradu -tutkielma. Yleisen arkeologian laitos. Oulun yliopisto.

Kaivonurmi, Hanna 2008. Mitä kivet kertovat? – Museoammattilaisen haastattelut esihistorian näyttelystä viestinnän välineenä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Arkeologia.

Kallio, Kalle et al. 2004. *Museo oppimisympäristönä*. Suomen museoliitto ja Suomen Tammi Plus -projekti 2004. Helsinki

Kanerva, Mirja & Luppi, Päivi 1973. Populaariarkeologiaa, keskusteluyhteenveto. *Arkeologian lähitavoitteet*. Gaudeamus. Helsinki.

Kanerva, Mirja & Rissanen, Kaarina 1973. *Arkeologian lähitavoitteet*. Gaudeamus. Helsinki.

Karilainen, Ulla 2008. Arkeologisen aineiston vaikutus paikalliseen historiankuvaan Kuhmoisten ja Padasjoen kunnissa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Arkeologia.

Kulik, Karol 2007. A Short History of Archaeological Communication. *Archaeology and the Media*. (Timothy Clack & Marcus Brittain edit.) Left Coast Press. Walnut Creek. (111–124)

Kumpulainen, Kristiina 2008. Oppimisen monitieteinen tutkimus oppimisympäristöjen kehittämisen välineenä. *Kulttuuriperintö ja oppiminen* (toim. Päivi Venäläinen). Suomen museoliiton julkaisuja 58. Suomen museoliitto. Helsinki. (21–28)

Kumpulainen, Kristiina & Krokfors, Leena & Lipponen, Lasse & Tissari, Varpu & Hilppö, Jaakko & Rajala, Antti 2010. *Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä*. Yliopistopaino. Helsinki.

Kärki, Maija 2007. Fragments of reality – The Middle Ages in Nordic archaeological museums. *Hortus Novus. Fresh approaches to medieval archaeology in Finland*. *Arcaeologica Medii Aevi Finlandiae XIV*. (edit. Immonen, Visa & Lempiäinen, Mia & Rosendahl, Ulrika). Suomen keskiajan arkeologinen seura. Turku. (165–172)

Lavento, Mika 2007. Menneisyyden ja median kohtaaminen. *Arkeologipäivät 2006. Arkeologi(a) ja media. Mikä on muinaisjäännös?* Suomen Arkeologinen Seura ry. Helsinki. (34–44)

Lange, Katja 2008. Menneisyyden heijastuksia tulevaisuuteen – Arkeologisen Museopedagogiikan mahdollisuudet ja rajat Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Arkeologia.

Lindstedt, Juha P. 1990. Esihistorian ja arkeologian opetuksesta 1900-luvulla. Määrällinen ja sisällöllinen kehitys, taustana yhteiskunnan muutokset. Sivuaineen laudaturesitelmä Arkeologian laitos. Helsingin yliopisto.

Leskinen, Sirpa & Pesonen, Petro 2008. *Vantaan esihistoria*. Vantaan kaupunki. Vantaa.

Mapunda, Bertram & Lane, Paul 2004. Archaeology for whose interest – archaeologists or the locals? *Public archaeology* (edit. Nick Merriman). Routledge. New York. (211–223)

McDavid, Carol 2004. Towards a more democratic archaeology? The Internet and public archaeological practice. *Public archaeology* (edit. Nick Merriman). Routledge. New York. (159–187)

Majantie, Kirsi 2010. Tiedottamisen tärkeydestä ja haasteista arkeologisilla kaivauksilla. *Varhainen Turku. Turun museokeskuksen raportteja 22*. Turku. (141–154)

Majantie, Kirsi & Ikäheimo, Markku 2007. Havainnollistavaa, eläytyvää ja opastavaa arkeologiaa koululaisille. *HIT – History in Turku: Tietoja, taitoja ja löytöjä*. Turun maakuntamuseo. Turku. (66–68)

Manninen, Jyrki & Pesonen, Senja 1997. Uudet oppimisympäristöt. *Aikuiskasvatus 4/97*. Kansanvalistusseura. Helsinki. (267–274)

Manninen, Jyrki & Burman, Anne & Koivunen, Annukka & Kuittinen, Esko & Luukannel, Saara & Passi, Sanna & Särkkä, Hanna 2007. *Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun*. Opetushallitus. Oppimisympäristöt. Helsinki.

Merriman, Nick 1991. *Beyond the Glass Case. The Past, the Heritage and the Public*. UCL Institute of Archaeology. London.

Merriman, Nick (edit.) 2004. *Public archaeology*. Routledge. New York.

Moring, Kirsikka 2007. Arkeologiset flyygelit. *Arkeologipäivät 2006. Arkeologi(a) ja media. Mikä on muinaisjäännös?* Suomen Arkeologinen Seura ry. Helsinki. (45–46)

Parker Pearson, Mike & Ramilisonina 2004. Public archaeology and indigenous communities. *Public archaeology* (edit. Nick Merriman). Routledge. New York. (224–239)

Partanen, Hannele 2007. Mikä arkeologiassa kiinnostaa? Tapaustutkimus Turun seudulta. *Arkeologipäivät 2006. Arkeologi(a) ja media. Mikä on muinaisjäännös?* Suomen Arkeologinen Seura ry. Helsinki. (20–26)

Piccini, Angela 2007. Faking It: Why the Truth is so Important for TV Archaeology. *Archaeology and the Media*. (Timothy Clack & Marcus Brittain edit.) Left Coast Press. Walnut Creek. (221–236)

Pihlman, Aki 2007. Varhainen Turku –tutkimushanke. Uusia arkeologisia tulkintoja Turun kaupungin muodostumisesta. *HIT – History in Turku: Tietoja, taitoja ja löytöjä*. Turun maakuntamuseo. Turku. (10–15)

Pihlman, Sirkku 2010. Käsitettävää arkeologiaa keskellä kaupunkia. *Varhainen Turku. Turun museokeskuksen raportteja 22*. Turku. (155–164)

Pihlman, Sirkku & Muhonen, Timo 2007. Museopedagogiikkaa ja tiedonvälitystä. Arkeologit lähestyvät yleisöä kaivausten äärellä. *HIT – History in Turku: Tietoja, taitoja ja löytöjä*. Turun maakuntamuseo. Turku. (62–64)

Ramos, Maria & Duganne, David 2000. Exploring Public Perceptions and Attitudes about Archaeology. Society fo American Archaeology. HarrisInteractive. (saatavilla osoitteesta www.saa.org/Portals/0/SAA/pubedu/nrptdraft4.pdf, luettu 9.1.2012)

Ropo, Eero 2008. Oppimisympäristöt opetuksen ja opiskelun kontekstina. *Kulttuuriperintö ja oppiminen* (toim. Päivi Venäläinen). Suomen museoliiton julkaisuja 58. Suomen museoliitto. Helsinki. (38–47)

Rosendahl, Ulrika 2008. Kylä - prologi. *Kylä - keskiaikaa Itämeren rannalla*. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 10. Espoo.

Salo, Tiia 2008. Valikoitu menneisyys – Arkeologian kuvat Helsingin Sanomien sivuilla. Pro gradu -tutkielma. Yleisen arkeologian laitos. Oulun yliopisto.

Sliden, Miska 2008. Arkeologian popularisointi. Johdatus arkeologiaan (toim. Halinen et al.). Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki. (485–490)

Sliden, Miska 2010. Kiinnostaako menneiden kaivelu? Museo-lehti 2/2010. Suomen museoliitto. Helsinki (40–43)

Smardz Frost, Karolyn E. 2004. Archaeology and public education in North America. View from the beginning of the millennium. *Public archaeology* (edit. Nick Merriman). Routledge. New York. (59–84)

Smardz, Karolyn & Smith, Shelley J 2000. *The Archeology Education Handbook. Sharing the Past with Kids*. AltaMira Press. Walnut Creek.

Stone, Petre G. & MacKenzie, Robert 1990. *The Excluded Past. Archaeology in Education*. Routledge. New York.

Svanberg, Fredrik & Wahlgren, Katty H. 2007. *Publik arkeologi*. Statens historiska museum. Nordic academic press. Lund.

Taylor, Timothy 2007. Screening Biases: Archaeology, Television, and the Banal. *Archaeology and the Media*. (Timothy Clack & Marcus Brittain edit.) Left Coast Press. Walnut Creek. 187–200)

Thomas, Roger M. 2004. Archaeology and authority in England. *Public archaeology* (edit. Nick Merriman). Routledge. New York. (191–201)

Tornberg, Leena & Venäläinen, Päivi 2008. Kulttuuriperinnön opetuksesta ja oppimisesta. . *Kulttuuriperintö ja oppiminen* (toim. Päivi Venäläinen). Suomen museoliiton julkaisuja 58. Suomen museoliitto. Helsinki. (66–74)

Tynjälä, Päivi 2000. *Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita*. Tammi. Helsinki.

Tähtikari, Tiina 2009. Museovierailu lapsen esihistorian opiskelun välineenä. Case-tutkimus: Nautelankosken museon koululaispäivä kivikaudesta. Pro gradu -tutkielma Turun yliopisto. Turun opettajankoulutuslaitos.

Uusitalo, Anu 2011. Spurgu junassa? – arkeologia suomalaisessa perusopetuksessa. Pro gradu -tutkielma. Arkeologia. Oulun yliopisto.

Vilkuna, Janne 2008. Uusi museologia ja kulttuuriperinnön tulkinnat. *Kulttuuriperintö ja oppiminen* (toim. Päivi Venäläinen). Suomen museoliiton julkaisuja 58. Suomen museoliitto. Helsinki. (49–57)

Wickholm, Anna 2007. Millaisen kuvan sanomalehdet antavat arkeologiasta? *Arkeologipäivät 2006. Arkeologi(a) ja media. Mikä on muinaisjäännös?* Suomen Arkeologinen Seura ry. Helsinki. (27–33)

Wilson, Brent G. 1996. What Is a Constructivist Learning Environment? *Constructivist Learning Environments. Case Studies in Instructional Design*. Brent G. Wilson (edit.) New Jersey. (3–10)

LIITTEET

Liite 1

Vuoden 2008 yleisökaivauskurssien kyselylomake

MANKBYN KYLÄTONTIN YLEISÖKAIVAUSKURSSI Palautelomake

Arvoisa kaivauskurssille osallistunut!

Espeen kaupunginmuseo haluaa selvittää, mitä mieltä osallistujat ovat kesäkuussa 2008 Mankbyn keskiaikaisella kylätontilla järjestetystä yleisökaivauskurssista. Täyttäkää kyselylomake ja palauttakaa se 25.8.2008 mennessä sähköpostitse osoitteeseen: antti.henttu@espo.fi tai postiosoitteeseen: Espoon kaupunginmuseo, PL 3250, 02070 Espoon kaupunki. Olemme kiitollisia palautteestanne ja sitä tullaan käyttämään palvelujemme kehittämisen apuna. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia.

Yleistä kaivauskurssista. Rastittakaa kysymyksestä teille sopivin vaihtoehto.

	Erittäin hyvä			Erittäin huono	
1. Mitä mieltä olette kaivauskurssista yleensä?	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
2. Mitä mieltä olette kurssin järjestelyistä?	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
3. Mitä mieltä olette kurssin tunnelmasta?	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
4. Miten kurssi vastasi odotuksianne?	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1

Mitä mieltä olette kurssin eri osa-alueista? Rastittakaa kysymyksestä teille sopivin vaihtoehto.

	Erittäin hyvä			Erittäin huono	
5. Mankbyn kylätontin esittelykierros	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
6. Kylän historiaa esitellyt luento	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
7. Retki Espoon kartanon alueille	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
8. Itse kaivaminen	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
9. Museokäynti	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1

Rastittakaa kysymyksestä teille sopivin vaihtoehto.

Oliko kaivaustekniikan opetteleminen teille vaikeaa?	Kyllä	Osittain	Ei
Saitteko tarpeeksi ohjausta?	Kyllä	Osittain	En
Saitteko kurssin aikana apua sitä tarvitessanne?	Kyllä	Osittain	En
Olisitteko halukas osallistumaan yleisökaivauskurssille uudestaan?		Kyllä	En
Entä olisitteko halukas osallistumaan jatkokurssille, joka järjestetään tälle kurssille osallistuneille?		Kyllä	En

Avoin palaute: tähän voitte kirjoittaa palautetta tai parannusehdotuksia koskien yleisökaivauskurssija:

Vuoden 2009 yleisökaivauskurssien kyselylomake

Mankbyn kylätontin yleisökaivauskurssi

Palautelomake

Taustatiedot

Sukupuoli

- Nainen
- Mies

Ikä

- 15-20 -vuotta
- 21-30 -vuotta
- 31-40 vuotta
- 41-50 vuotta
- 51-60 vuotta
- 61-70 vuotta
- 71- vuotta

Kurssi jolle osallistuitte

- 1.-5.6.
- 8.-12.6.
- 15.-18.6. (Jatkokurssi)
- 22.-26.6.

Seuraava -->

Mankbyn kylätontin yleisökaivauskurssi

Yleistä kaivauskurssista. Valitkaa teille sopivin vaihtoehto

	5=erittäin hyvä	4	3=en osaa sanoa	2	1=erittäin huono
1. Mitä mieltä olitte kaivauskurssista yleensä?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Mitä mieltä olitte kurssin järjestelyistä?	☐	☐	☐	☐	☐
3. Mitä mieltä olitte kurssin tunnelmasta?	☐	☐	☐	☐	☐
4. Miten kurssi vastasi odotuksianne?	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä mieltä olette kurssin eri osa-alueista? Valitkaa teille sopivin vaihtoehto

	5=erittäin hyvä	4	3=en osaa sanoa	2	1=erittäin huono
1. Mankbyn kylätontin esittelykierros	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kylää koskevia historiallisia lähteitä esitelty luento	☐	☐	☐	☐	☐
3. Arkeologisten kaivausten dokumentointia esitelty luento	☐	☐	☐	☐	☐
4. Itse kaivaminen	☐	☐	☐	☐	☐
5. Retki	☐	☐	☐	☐	☐

Valitkaa teille sopivin vaihtoehto.

Oliko kaivaustekniikan opetteleminen teille vaikeaa?

Kyllä Jossain määrin Ei

Saitteko tarpeeksi ohjausta?

Kyllä Osittain Ei

Saitteko kurssin aikana apua sitä tarvitessanne?

Kyllä Osittain Ei

Olisitteko halukas osallistumaan yleisökaivauskurssille uudestaan?

Kyllä Ei

Entä olisitteko halukas osallistumaan jatkokurssille, jos sellainen järjestettäisiin?

Kyllä Ei

Oletteko olleet arkeologisilla kaivauksilla ennen osallistumistanne kaivauskurssille?

Kyllä Ei

<- Edellinen

Seuraava ->

Mankbyn kylätontin yleisökaivauskurssi

Yleistä kaivauskurssista. Valitkaa teille sopivin vaihtoehto

	5=erittäin hyvä	4	3=en osaa sanoa	2	1=erittäin huono
1. Mitä mieltä olitte kaivauskurssista yleensä?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Mitä mieltä olitte kurssin järjestelyistä?	☐	☐	☐	☐	☐
3. Mitä mieltä olitte kurssin tunnelmasta?	☐	☐	☐	☐	☐
4. Miten kurssi vastasi odotuksianne?	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä mieltä olette kurssin eri osa-alueista? Valitkaa teille sopivin vaihtoehto

	5=erittäin hyvä	4	3=en osaa sanoa	2	1=erittäin huono
1. Tutustumiskierros kaivausalueella	☐	☐	☐	☐	☐
2. Itse kaivaminen	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kurssin päättänyt kierros kaivausalueella	☐	☐	☐	☐	☐

Erosiko jatkokurssi kokemuksena peruskurssista? Miten?

Valitkaa teille sopivin vaihtoehto.

Saitteko tarpeeksi ohjausta?

Kyllä Osittain Ei

Saitteko kurssin aikana apua sitä tarvitessanne?

Kyllä Osittain Ei

Olisitteko valmis osallistumaan kaivauskurssille vielä kolmannen kerran? Millaiselle?

<-- Edellinen

Seuraava -->

Mankbyn kylätontin yleisökaivauskurssi

Millainen ennakkokäsitys teillä oli arkeologiasta tieteenä? Muuttiko kurssi tätä ennakkokäsitystä?

Vaikuttiko kaivauskurssi kuvaanne Espoon historiasta? Miten?

Jos teillä oli lapsi mukana kurssilla miten teidän mielestänne hänen kurssinsa sujui?

Avoin palaute: tähän voitte kirjoittaa palautetta tai parannusehdotuksia koskien yleisökaivauskursseja.

<-- Edellinen

Lähetä

Arkeologian ammattilaisille suunnatun kyselyn saatekirje

Hei!

Olen Helsingin yliopiston arkeologian pääaineopiskelija ja teen pro gradu –työni arkeologisista yleisökaivauksista.

Kerään tällä lomakkeella tietoja arkeologien ajatuksista yleisökaivauksista ja arkeologian popularisoinnista yleensä. Kyselyyn voivat vastata kaikki arkeologit, sekä opiskelijat että valmistuneet. Yleisökaivauksille osallistuminen ei ole välttämätöntä, kyselyyn voi vastata oman tietämyksensä perusteella.

Arkeologisella yleisökaivauksella tarkoitan arkeologisia kaivauksia, joihin yleisö saa osallistua. Osallistujia ei ole rajattu johonkin tiettyyn harrasteryhmään ja heille ei makseta työstänsä palkkaa. Osallistuva yleisö on vapaaehtoistyövoimaa. Tämä määritelmä rajaa ulkopuolelle arkeologian harrastajayhdistysten järjestämät kaivaukset, jotka on rajattu vain yhdistysten jäsenille. Lisäksi se rajaa ulkopuolellensa kaivaukset joissa kaivajat ovat työllistymisvarojen turvin palkattuja.

Kyselyyn voi vastata ohessa olevaa linkkiä käyttäen sähköisesti tai pyytämällä paperisen version allekirjoittaneelta.

<https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/22434/lomake.html>

Vastatkaa kyselyyn **17.12.2010** mennessä. Kyselyn vastaukset käsitellään nimettömänä.

Kiitos avustanne!

Ystävällisin terveisin
Jenni Siltainsuu
Helsingin yliopisto
Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Arkeologian oppiaine
jenni.siltainsuu@helsinki.fi

Arkeologiset yleisökaivaukset Suomessa, ammattilaisten näkökulma, kyselykaavake

Olen Helsingin yliopiston arkeologian pääaineopiskelija ja teen pro gradu –työni arkeologisista yleisökaivauksista.

Kerään tällä lomakkeella tietoja arkeologien ajatuksista yleisökaivauksista ja arkeologian popularisoinnista yleensä. Kyselyyn voivat vastata kaikki arkeologit, sekä opiskelijat että valmistuneet. Yleisökaivauksille osallistuminen ei ole välttämätöntä, kyselyyn voi vastata oman tietämyksensä perusteella.

Arkeologisella yleisökaivauksella tarkoitan arkeologisia kaivauksia, joihin yleisö saa osallistua. Osallistujia ei ole rajattu johonkin tiettyyn harrasteryhmään ja heille ei makseta työstänsä palkkaa. Osallistuva yleisö on vapaaehtoistyövoimaa. Tämä määritelmä rajaa ulkopuolelle arkeologian harrastajayhdistysten järjestämät kaivaukset, jotka on rajattu vain yhdistysten jäsenille. Lisäksi se rajaa ulkopuolelleen kaivaukset joissa kaivajat ovat työllistymisvarojen turvin palkattuja.

Kyselyyn voi vastata ohessa olevaa linkkiä käyttäen sähköisesti tai pyytämällä paperisen version allekirjoittaneelta.

<https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/22434/lomake.html>

Vastatkaa kyselyyn **17.12.2010** mennessä. Kyselyn vastaukset käsitellään nimettömänä. Lomakkeen täyttäminen vie 10–15 minuuttia.

Kiitos avustanne!

Ystävällisin terveisin

Jenni Siltainsuu

Helsingin yliopisto

Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Arkeologian oppiaine

jenni.siltainsuu@helsinki.fi

Taustatiedot

Koulutus

Ylioppilas

Alempi korkeakoulututkinto

Ylempi korkeakoulututkinto

Jatko-opiskelija

Väitellyt

Muu koulutus, mikä? _____

Oletko osallistunut arkeologisille yleisökaivauksille?

Kyllä

Ei

Jos olet osallistunut yleisökaivauksille, mikä oli tehtäväsi viimeksi?

Kaivaja

Harjoittelija

Ohjaaja

Tutkimusavustaja

Piirtäjä

Kaivaustenjohtaja

Jokin muu tehtävä, mikä? _____

Oletko käyttänyt jotakin seuraavista arkeologian popularisoinnin keinoista?

Julkaisut

Museopedagogiikka

Artikkelit

Vapaa sivistystyö (esim. työväenopistot)

Näyttelytoiminta

Jokin muu tapa popularisoida arkeologiaa, mikä? _____

Arkeologit ja yleisökaivaukset

Mikä on mielestäsi ensisijainen syy siihen, miksi vapaaehtoisia otetaan arkeologisille kaivauksille?

- Rahoitus Arkeologian popularisointi Arkeologian medianäkyvyys
 Työvoimapula Jokin muu syy, mikä? _____

Yleisökaivaukset yleisesti (1=erittäin hyvä, 2=hyvä, 3=en osaa sanoa, 4=huono, 5=erittäin huono, 6= riippuu kaivauksesta)

	Erittäin hyvä					Erittäin huono					Riippuu
Onko vapaaehtoisten osallistuminen kaivauksille	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8	☐ 9	☐ 10	☐ 6
Onnistuuko yhteistyö arkeologien ja vapaaehtoisten välillä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8	☐ 9	☐ 10	☐ 6

Jos vastasit edelliseen kohtaan riippuu kaivaukseta, tähän voit perustella vastauksesi:

Arkeologia ja pedagogiikka (1=erittäin helppoa, 2=helppoa, 3=en osaa sanoa, 4=haastavaa, 5=erittäin haastavaa)

	Erittäin helppoa					Erittäin haastavaa				
Onko kaivaustekniikan opettaminen yleisölle	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8	☐ 9	☐ 10
Onko yleisön huomioon ottaminen oman työn ohella	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8	☐ 9	☐ 10

Vaikuttaako vapaaehtoisten läsnäolo kaivauksilla tutkimukseen? Miten?

Muuttavatko yleisökaivaukset yleisön käsitystä arkeologiasta? Miten?

Muuttavatko yleisökaivaukset yleisön käsitystä paikallishistoriasta? Miten?

Muita yleisökaivauksista heränneitä ajatuksia?

Liite 4: 3

Arkeologian popularisointi

Popularisointi yleensä (1=erittäin hyvä asia, 2=hyvä, 3=kohtalainen, 4=huono, 5=erittäin huono asia)

Onko arkeologian popularisointi yleisesti ottaen

Erittäin hyvä asia						Erittäin huono asia
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		

Tiedottaminen arkeologisilla kaivauksilla. (1=erittäin tärkeä, 2=tärkeä, 3=kohtalaisen tärkeä, 4=tarpeetonta, 5=erittäin tarpeetonta)

	Erittäin	tärkeä			Erittäin	tarpeetonta
PR arkeologin palkkaaminen tai työresurssien varaaminen PR-	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 5
Yleisölle järjestetyt opastukset	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 5
Lehdistötiedotteen kirjoittaminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 5
Nettisivujen tai blogin ylläpito	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 5
Yhteistyö paikallisen museon kanssa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 5

Miten arkeologiaa tulisi popularisoida?

Kenen toimesta arkeologiaa tulisi popularisoida?

Mikä on mielestäsi median rooli arkeologian popularisoinnissa?

Muita arkeologian popularisoinnista heränneitä ajatuksia?